

ကဏ္ဍ (၁၀) အတွက် (၂) လိယနုအိရ် ၂၀၁၀ နှစ်

သလှေကီပု



HULEI KAWWEI

ကညီဖိနုဆာန်စိန်ယာပျိုင်စိန်

Karen Environmental Forum

လိင်ကဝီဖိဒီးအတင်ထုကဖန် ပလိန်ဘန်တင်မှန်တင်ရန်အမု်အတီလာပကီပု



ပလိန်ဘန်ဒန်တင်မှန်တင်ရန်အမု်အတီလာပကညီဖိပံဖုအကီပု - ၄
 ခိန်ဃာနုဆာန်တင်ရလိန်မှန်လိန် - ၁၆
 ကဒိန်မဲးညီပျဲပုဆန်ဖိကီဖိမံလာသန်ပျဲပုကွီအလံာ်ဘိးဘန်ရလီ - ၁၉
 ကဆီထာန်ပုကတဝါသန်ပျဲပုကထိန်ဒိဂုတင်တန်လံ - ၃၇
 ပုကမိသ့. အဘျန်အတီနုနု ကမိသ့. ဖိကစံန်ညီဒန်ဝဲ - ၄၇



သူလှူကော်ပိုဒု ဘဉ်တၢ်ရၤလီၤအိၤလၢ
 ကညီဖိခိၣ်ယၢၤဒီးပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပှၤဘျးစဲကရၢ
 Karen Environmental and Social Action Network

တၢ်ကွဲးလၢလံာ်တဘျီအံၤအပူၤန့ၣ် တမ့ၢ်တၢ်လၢအဟံာ်
 ဖျါထီၣ် သူလှူကော်ပိုဒု မ့တမ့ၢ် အဲးဒီးထၢၣ်အတၢ်ထံၣ်
 တၢ်ဆိကမိၣ်ဘၣ်. မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပှၤလီၤကဝီဖိဒီး ပှၤလၢအ
 ကွဲးတၢ်အနီၣ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်န့ၣ်လီၤ.

သူလှူကော်ပိုဒုအတၢ်ပညိၣ်

- ဒ်သိးကရၤလီၤန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤတၢ်ကစီၣ်လၢဘၣ်
 ထွဲဒီးပှၤ
- ဒ်သိးကဆိးကါဒီးဒုးဒိၣ်ထီၣ်ဘၣ်ကညီဝီၤဩလၢ
 ခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်တကပၤ
- ဒ်သိးကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါလီၤကဝီဖိတဖၣ်အတၢ်
 ထံၣ်တၢ်ဟံးသးဘၣ်ထွဲန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤဒီးတၢ်လဲၤ
 ထီၣ်လဲၤထီ
- ဒ်သိးကမၤထီၣ်လီၤကဝီဖိအတၢ်သုကွဲးသုဖး,
 ဃီထံသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ
- ဒ်သိးကဟ့ၣ်ခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ကျဲၣ်ဘၣ်ကျဲၣ်
 သုလၢဖိမံးဒီးကညီဖိလုာ်လုာ်ထုသန့

- လံာ်ကုခိၣ် - လီၤကဝီဖိဟံးဖိထီၣ်သးဒီးဃုထုကဖၣ်ဒ်သိး
 တၢ်သုတတထီၣ်လီၤဂံၢ်ဘါသန့တဂ့ၢ်အဂီၢ်,
 နုသထုၣ်ကီၢ်ရၢၣ်
- လံာ်ကုခိၣ်ပှၤဒိတၢ်ဂီၤ - စီၤထုထု
- လံာ်ကုရၢ - ပှၤတတတၢ်ပၤဆၢရၢၣ်ကျဲၣ်သ့ၣ်ပှၤဒီးတၢ်ဖိးအိၣ်
 မၤအိၣ်အလီၤ, မ့ၢ်ဩၣ်ကီၢ်ရၢၣ်
- လံာ်ကုရၢပှၤဒိတၢ်ဂီၤ - ခုစံာ်

တၢ်ပရၢလၢအဲးဒီးထၢၣ်

ဆူဒီပိုဝဲၣ်ပှၤဖးလံာ်ဖိခဲလၢာ်,

ပသးခုလၢပထးထီၣ်ဘၣ်ကဒီးသူလှူကော်ပိုဒုအသိတဘျီလၢပ
 ပှၤတတအဂီၢ်ဒီးတဘျီယီသးအိၣ်စံးဘျးဘၣ်ဒီပိုဝဲၣ်လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်
 အတၢ်ကွဲးလၢဒိၣ်ပှၤဒိၣ်တဖၣ်လၢလံာ်ရၤလီၤတဘျီအံၤအနီၣ်န့ၣ်လီၤ.

သူလှူကော်ပိုဒုလၢအဟးထီၣ်တဘျီအံၤအခိၣ်တီမ့ၢ်ဝဲ “လီၤက
 ဝီဖိဒီးအတၢ်ထုကဖၣ် - ပလိၣ်ဘၣ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်အမ့ၢ်အတီလၢ
 ပကီၢ်ပူၤ” လံာ်တဘျီအံၤဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ယးဒီးလီၤကဝီဖိ
 အတၢ်ဘၣ်ကွဲးဆၢၣ်မဲာ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အကလုာ်ကလုာ်
 ခိဖျါတၢ်မၤတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသိထီၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပှၤဒီးလီၤကဝီဖိအဲၣ်
 ဒီးလၢခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်ကမၤစၢၤဒီးကျဲးစးယုၣ်လီၤစၢၤန့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.
 တၢ်ဂ့ၢ်ပၣ်ယုာ်ဒီးကညီဖိတဖၣ်ဒီသဒါကွဲးအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒ်သိး
 ကျဲၣ်ပန့ၣ်သုတဖၣ်မၤဟးဂီၤဒီးဟံးန့ၢ်ကွဲးအတၢ်တဂ့ၢ်, လီၤကဝီပူၤ
 ထုလံာ်ဖိတဖၣ်ကတီၤကွဲးအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, အထံကွဲးခံ, လီၤကဝီ
 ဖိတၢ်သ့ၣ်ညါထုလံာ်ဒီးတၢ်သုဒိသးလၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တန့ၢ်, တၢ်
 ယဲပူၤဘၣ်ထွဲဒီးလုာ်လုာ်ထုသန့တၢ်ထုဒီးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်, ထါ
 ဟ့ၣ်ပလီၤဒီးအဂ့ၢ်အကတဖၣ်အိၣ်ဒဲးဝဲဒၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်မ့ၢ်
 တလၢတပျဲဘၣ်ဆၢၣ် ပဆၢမ့ၢ်လၢလၢပှၤဖးတၢ်ဖိကမၤအါထီၣ်တၢ်
 ထံၣ်တၢ်ဆိမိၣ်လၢပကညီတဖၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

လၢခံကတၢ်ယသးအိၣ်ကွဲးမ့ၢ်ဘၣ်ဒီပိုဝဲၣ်ပှၤဖးတၢ်ဖိလၢကကွဲး
 လံာ်ဆူအဲးဒီးထၢၣ်အအိၣ်, ကဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဟံးသးလၢသူ
 လှူကော်ပိုဒုအလံာ်ရၤလီၤတဘျီအံၤအဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်, ကရၢပှၤမၤတၢ်ဖိအ
 ဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီပိုဝဲၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်ကျဲၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ် မ့ၢ်တၢ်အ
 ကါဒိၣ်လၢဆူညါသူလှူကော်ပိုဒုအတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဲးဒီးထၢၣ်

တၢ်န့ၣ်ကျဲၣ်လၢတၢ်ကွဲးအဂီၢ်

ပကွဲးမ့ၢ်ဘၣ်နုၤလၢ နကွဲးတၢ်ဆူသူလှူကော်ပိုဒုအအိၣ်လီၤ.
 တၢ်ကွဲးဟံးဒုတယုာ်အလံာ်ဖျါၣ် ကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲ ၂၀၀၀ - ၃၀၀၀ အ
 ဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကစီၣ်တၢ်ကွဲးအကွဲးအဂီၢ်လၢသူလှူကော်ပိုဒုအပူၤ
 တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကစီၣ်ကီၢ်ကီၢ်လၢလၢ, တၢ်သံကွဲးစံးဆၢ, တၢ်
 တၢ်ပိၣ်အဘျီၣ်, တၢ်ယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်အတၢ်ဟံးဖျါ, ပှၤတကတၢ်စ့ၢ်
 သန့ၣ်, ဟံးထီၣ်ရီၤ, တၢ်ယဲပူၤဘၣ်ထွဲ, လုာ်ဖိထါဖိဘၣ်ထွဲ, တၢ်ဂီၤ
 မ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးလၢဘၣ်တၢ်စဲကျဲးအိၣ်လၢသူလှူကော်ပိုဒုအ
 ပူၤန့ၣ်, တၢ်ကဟ့ၣ်ကန့ၣ်ခိၣ်ဖးလီၤလၢစ့ၢ်ယီၤ ၅၀၀ ဘးလီၤ. တၢ်
 ဂီၤအဂ့ၢ်မ့ၢ်ပၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကွဲးန့ၣ် တဘျီကမ့ၢ်စ့ၢ်ယီၤ ၁၀၀ ဘးလီၤ.
 ပှၤကွဲးတၢ်ဖိတဖၣ် ကဟံးဖျါထီၣ်ယုာ်အမံးဒီးအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိး
 အလီၤလၢလၢပျဲပျဲဒ်သိးအဲးဒီးထၢၣ်ဆဲးကျိးအိၣ်ကသုအဂီၢ်လီၤ.

သူလှူကော်ပိုဒုအိၣ်ဒီးအခွဲးအဟံးလၢကဒိၣ်တၢ်ကွဲးဒ်အကြးဝဲ
 အသိးမ့ၢ်ဂ့ၢ်, ဝဲကွဲးတၢ်ကွဲးမ့ၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ပတၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါဆိ
 စ့ၢ်ကီးပှၤကွဲးလံာ်ဖိလီၤ. ပှၤကွဲးလံာ်ဖိကိးဂၤကဝံသးစ့ၢ်ဆုာ်ယုာ်အ
 မံးဒီးအလီၤဆိထံးဒ်သိးအလီၤမ့ၢ်အိၣ် “သူလှူကော်ပိုဒု” ကဆဲး
 ကျဲၣ်ဘၣ်အိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီဖိခိန်ဃာဒီးပုဂံဝိတ်မပျော်ဘျးစဲကရ (ခုစုံ)

ခုစုံ၊ မှီဝဲဒုဂံခိန်ထံးကမျာ်ကရ၊ ကရသဘျ၊ ဒီးမှီကရလအတကွါနီကစါတ်ဘဉ်ဘျးဘဉ်၊ မှီကရတဖုလအမဂုထီဉ်တလုအိဉ်သးသမူအတံဘဉ်ဘဉ်ဘဉ်၊ မဂုထီဉ်တပံကဲပုထုလံဖိအတံသုဉ်ညါနီပာ်ဒီးတံးဘျးတံးယာ် လာကီရုဉ်ကိးဘဉ်ဒီးလအအိဉ်ကညီကီဝဲဉ်၊ ကီပယိအပူ၊ ဖဲတံးစုဆူဉ်ခိဉ်တကးဒီးတံးတထဲသိးတုးသိးလအမအသးခိဖျိထံလီကီပုတံးဒုးတံးယလအနီဉ်ယုဆံဘျဉ်ဒီးဒုးအိဉ်ထီဉ်တံးဖျိဉ်သံယာ်ဂါအနးကတံးလဟီဉ်ခိဉ်တဘဉ်အံးအချာန့ဉ်လီ။

ခုစုံအတံးမကျဲလတံးဒုးဂုထီဉ်ပသီထီဉ်ခိဉ်ဖူသဝိအတံးလုအိဉ်အသးသမူလအယုဉ်ကအံး ဒီးသနူထီဉ်အသးလဒ်ခိဉ်မိဉ်ကရုဉ်စံဉ်အတံးဘျးခိဉ်သုဉ်လအမုလံခိဆုထးခိဒီး “တံးဘဉ်သးလအသဘျ၊ ချးဆါချးကတံးဒီးသုဉ်ညါတံးဂုတံးကျဲ” န့ဉ်လီ။ တံးဖဲတံးမလပမအံးသုဉ်တဖုဉ်မုဝဲတံးလီထီဉ်ကုဟီဉ်ခိဉ်ကပံး၊ တံးမဆူဉ်ထီဉ်ကံးစိတ်သုတံးဘဉ်ဒီးတံးကုဉ်လိတ်တံးပိဉ်သကိး ခိဖျိ တံးကရကရိကုဒီးဟုဉ်စိဟုဉ်ကမိကုလီကဝိကမျာ်၊ ခိဉ်နာ်၊ တံးကရကရိဒီးပုကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်ကျဲသနူ (ဖိလံစံဉ်) သုဉ်တဖုဉ် ဒ်သိးတံးဆါတံးဘဉ်ထွဲဒီးတံးဂုထီဉ်ပသီထီဉ်သုဉ်တဖုဉ် ကမုတံးလအဘဉ်အဂီဉ်န့ဉ်လီ။

ခုစုံတံးဖဲတံးမတဖုဉ်

၁. ပုတတတံးလုအိဉ်နီခိသးသမူအခိဉ်ထံးခိဉ်ဘိဒီးတံးမဂုထီဉ်ကုဟီဉ်လုအိဉ်သးသမူလပုလီအိဉ်ကမံဖဲအဂီဉ်

မဂုထီဉ်ထံးဘိကျဲဒီးစံဉ်ဃီသုဉ်လအပးဂါတဖုဉ်၊ မဂုထီဉ်ဘုပံကီတံးမ၊ ဆီဉ်ထွဲမစါတံးထုးထီဉ်မိလုပံလံကသံဉ်သုဉ်ဂံဝဲဉ်အတံးဟူးတံးဂဲဒီးကသံဉ်ဒီး၊ မဆူဉ်ထီဉ်ပုတတတံးတံးခိဉ်ရိဉ်မဲ ဒီးတံးယုသုဉ်ညါတံးအတံးသုတံးဘဉ်၊ ဆီဉ်ထွဲမစါပိဉ်မုဉ်တံးစုသုခိဉ်ဘဉ်ဒ်အမုတံးတုလါဆီ၊ ဟုဉ်ခိဟုဉ်နီလုလံထုသနူတံးဘုးတံးထါဒီးတံးဆးတံးအတံးသုတံးဘဉ်၊ ဟုဉ်ဂံဟုဉ်ဘါဒီးဆီဉ်ထွဲမစါပုထုလံဖိအတံးပံကီတံးခွဲတံးသုဉ်အကျဲအကျဲ ဒီးဆီဉ်ထွဲမစါလုဉ်ဖးအတံးတံးကျဲန့ဉ်လီ။

၂. တံးနုဟီဘဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံးဒီးတံးပဆုရဲဉ်ကျဲန့ဆါတံးအိဉ်ယာ

ဟုဉ်တံးမလီဘဉ်ထွဲဟီဉ်ခိဉ်ကပံးဒီးသုဉ်ပုကျဲသနူ (ဖိလံစံဉ်)၊ တံးကွါထွဲကတံးကုပုတတသုဉ်ပုတံးသုတံးဘဉ်၊ တံးပဆုရဲဉ် ကျဲန့ဆါတံးအိဉ်ယာလအယုဉ်က အတံးသိဉ်တံးသီ၊ တံးထီဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ဒီးတံးမနီဉ်မယါဟီဉ်ခိဉ်ကပံးတံးသုတံးဘဉ်၊ တံးတုဟီဉ်ခိဉ်ဂိဒီးတံးပဆုရဲဉ်ကျဲတံးဂုတံးကျဲလတံးထါဖျိန့၊ မစါတံးထီဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ဒီးမနီဉ်မယါကုပုတတသုဉ်ပု၊ သုဉ်ပုပုကျဲလကညီဖိဟီဉ်ကဝိအပူ။ ဆီဉ်ထွဲမစါတံးဒုးအိဉ်ထီဉ်ဒီး တံးပဆုရဲဉ် ကျဲပုတတသုဉ်ပု ဒီးဟီဉ်ခိဉ်ကပံး လပုထုလံဖိတဖုဉ် မအိဉ်ညါနီဉ်ဒ်အလုအလုအသိး။ တီခိဉ်ရိဉ်မဲဒီးပံးစုန့ဉ်ကျဲတံးမနီဉ်မယါဟီဉ်ခိဉ်ကပံးအကျဲအကျဲ၊ ပုတတသုဉ်ပု၊ ယုဉ်ဒီးတံးလီလအဘဉ်တံးဒီးသဒါကဟုကယာ်အိတဖုဉ် ဒ်သိးတံးတြိဆါဒီးသဒါလအသဲစးအကျဲကသု၊ ဖဲတံးပံးန့ဆူဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံးအိဉ်ထီဉ်အကတံးန့ဉ်လီ။

၃. တံးပတံးပြးထံနီတံးအိဉ်ယာ

ဟုဉ်စိဟုဉ်ကမိပုတတလတံးဆီဉ်တံးမနုအံးညီသုဉ်တဖုဉ် လတံးကတံးန့ဉ်ခဲးတံးလတံးမဂုထီဉ်ကုဟီဉ်ပတံးပြးလထံနီတံးအိဉ်ယာအဂီဉ်၊ တံးသုဉ်ထီဉ်န့အဝဲသုဉ်အကံးအစီ၊ ကရကရိထီဉ်အဝဲသုဉ်လကမတံးဟူးတံးဂဲ ဒီးတံးပတံးကွါကညးအမူးတခါခါ၊ တံးမတံးလီယုသုဉ်ညါဘဉ်ပးဒီးထံတမာ် အတံးဘဉ်ဒီးဘဉ်ထံး၊ မဘျးစဲလိသးဒီးဂံခိဉ်ထံးကမျာ်ကရအဂုတဖုဉ်၊ ထုးထီဉ်တံးကတံးန့ဉ်ခဲးတံးအလံးပိးလီ၊ ကရကရိထီဉ်ပုလီကဝိဖိ၊ ထံဖိကီဖိ၊ ဟီဉ်ခိဉ်ဘိမုကရလအတံးသးစဲလိကံးလိသးတဖုဉ်ဒီးပုမတံးဆါတံးတဖုဉ်

၄. ခိုင်ယာနုဆောင်တက်ကူညီဘက်ကူညီသူ

ဟုတ်တော်သိပ်လိဘက်ထွဲဒီးခိုင်ယာနုဆောင်ဂွံကျိဒ်တော်ယုထီၣ်အသိး၊ ငှးအိၣ်ထီၣ်ခိုင်ယာနုဆောင်ပိညါတော်သိပ် လိပိးလိတဖၣ်၊ မသကိးတော်ဒီးကညီတော်ကူညီဘက်ကူညီသူဝဲကျိလောကငှးပၣ်ယုၣ်ခိုင်ယာနုဆောင်ဂွံကျိလောတော် သိပ်လိကွံအလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်မိၣ်ပုၣ်အပူၤ။

၅. ပုၣ်ဘျးစဲ၊ တံၤရုၤလီၤတံၤကစီၣ်၊ ဒီးတံၤကတိၤန့ၣ်ခဲးတံၤ

ဆိၣ်ထွဲဒီးပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢ တံၤကတိၤန့ၣ်ခဲးတံၤပုၣ်ဘျးစဲကရၢအကျါလၢကီၢ်ပယိၤဒီးကီၢ်ချာခံကပလီၣ် ဘၣ်ထွဲ ဒီးတံၤသ့ၣ်ထီၣ်တံၤမုၢ်တံၤခုၣ်ဂ့ၢ်ဝိ၊ ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခဲးယၢ်၊ ထံတမၢၣ်ဖးဒိၣ်၊ တံၤရဲၣ်သဲကတိၤကွၢ်တံၤမူတတၢ၊ တံၤထုးထီၣ်ဟီၣ်လၢမုၢ်ကျိဝဲကျိတံၤမၤလၢအအိၣ်ဖျိဖျိဖျါဖျါ၊ တံၤဆီလီၤပာ်လီၤပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲးပုၤလီၤအိၣ် တမံၣ်တဖၣ်အလီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိး ဒီးတံၤပတၢ်ပြးလၢအဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲ တံၤပဆၢရဲၣ်ကျဲကျဲန့ၣ်ဆောင်တံၤအိၣ်ယာနုန့ၣ်လီၤ ထုးထီၣ်လံာ်လံာ်၊ ကွၢ်လုၤလီၤ၊ မသကိးတံၤဒီးတံၤကစီၣ်ဝဲကျိအဂၤ ဒီးငှးသ့ၣ်ညါထံဖိကီၢ်ဖိဘၣ်ထွဲ တံၤဂုၤထီၣ် ပသီထီၣ်တံၤတိၢ်ကျဲဖးဒိၣ်အတံၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဂ့ၢ်ကျိ၊ ယုၣ်ဒီးတံၤဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်လၢအယုၣ်ကၢအတံၤကဲဘျး ကဲဖျိၣ်အဒိအတံၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

၆. တံၤရဲၣ်သဲကတိၤကွၢ်ဆၢဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢဒီးတံၤမူအါကလုာ်

မသကိးတံၤဒီးသ့ၣ်ပုၣ်ခိၣ်န့ၣ်ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ ဘၣ်ထွဲဒီးတံၤရဲၣ်သဲကတိၤကွၢ်တံၤမူပိညါ၊ မသကိးတံၤဒီးလီၢ် ကဝီၤပုၤတတၢဖိ ခိဖျိတံၤဟ့ၣ်တံၤသ့ၣ်ညါန့ၣ်ပာ်ဘၣ်ယးဒီး တံၤတြိဆာဒိသဒီးပဆၢရဲၣ်ကျဲကျဲတံၤမူတတၢလီၤဆီလၢက ညိကီၢ်စဲၣ်အပူၤ၊ ပၣ်ယုၣ်ဒီးတံၤလီၢ်တံၤကျဲဒီးဆၢဖိကီၢ်ဖိလၢအလုာ်ဒိၣ်ပွၤဒိၣ်တဖၣ်၊ ထီၣ်ဒီးမၤနီၣ်မၤယါတံၤပျဲပူၤ ဆၢဖိကီၢ်ဖိပျဲကွီၤ၊ ဟ့ၣ်တံၤမၤလိဆူပုၤလၢအဒိသအသ့ၣ်ပုၣ်၊ မတံၤယုသ့ၣ်ညါဘၣ်ယးတံၤမူကလုာ်လၢဆၢဖိ ကီၢ်ဖိပျဲကွီၤပုၤတကတီၢ်ပီ ဒှးအိၣ်ထီၣ်ပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိအတံၤလုာ်အိၣ်သးသမူလၢအယုၣ်ကၢ ဒ်သိးအသုတမၤပား ဂီၤမၤဘၣ်ဒိသ့ၣ်ပုၣ် ဒီးတံၤမံၤလၢဆၢဖိကီၢ်ဖိတဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

တံၤမူအါတဖၣ်

- ဒ်သိးကဒိသအက့ၢ်ကညီဖိအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် ဒီးတံၤလုာ်အိၣ်နီၣ်ခိသးသမူလၢအယုၣ်ကၢအဂီၢ်။
- ငှးအိၣ်ထီၣ်တံၤမုၢ်တံၤခုၣ်လၢအဂၢ်ကျဲဒီးကခိးလၢအတက့ၢ်ဒိၣ်ဆံးအါစ့တံၤဘၣ်
- သ့ၣ်ထီၣ်တံၤတူၢ်ခိၣ်ပာ်သးလၢအသ့တူၢ်တံၤ ဖဲတံၤကသ့ၣ်ကသံးတံၤဆီတလဲအတံၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး ဝံၤအလီၢ်ခံ
- တဲန့ၣ်ခဲးတံၤလၢမုၢ်ခွါတံၤထဲသိးတုၤသိးအဂီၢ်။
- သ့ၣ်ထီၣ်တံၤသ့ပာ်ကဲန့ၣ်ဆၢတံၤမူတတၢ ဒီးကညီတတၢလၢအအိၣ်ဆိးလၢအပူၤသ့ၣ်တဖၣ်။
- ဒ်သိးကမၤစၢက့ၢ်ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမံၣ်တဖၣ် ကက့ၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကဒါက့ၢ်အတံၤအိၣ်မူ၊ တံၤအိၣ်တံၤဆိးအ လီၢ်အကျဲအဂီၢ်။

တံၤပညိၣ်တဖၣ်

- ဆိၣ်ထွဲမၤစၢတံၤဒီးန့ၣ်ဘၣ်က့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်၊ ထံ၊ သ့ၣ်ပုၣ်ဒီးတံၤသ့ၣ်တံၤဖျးတံၤမူတတၢ လၢအမုၢ်တံၤအ ကါဒိၣ်အခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိ လၢကညီဖိအတံၤအိၣ်မူတံၤအိၣ်တံၤဆိးအဂီၢ်
- ဆိၣ်ထွဲမၤစၢပုၤလီၢ်အိၣ်ကမံၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤဖိခိဖျိတံၤမၤဂုၤထီၣ်ကံၢ်စီတံၤသ့တံၤဘၣ်လၢတံၤလုာ်အိၣ်သးသ မူဒီးတံၤသ့တူၢ်တံၤအဂီၢ်။
- မဆူၣ်ထီၣ်ဒီးငှးသ့ၣ်ညါဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမုၢ်ဘျးစဲကရၢ လၢတံၤကသ့တဲန့ၣ်ခဲးတံၤလၢတံၤပတၢ်ပြးခိၣ်ယာနု ဆၢတံၤလၢအဂ့ၢ်အဂီၢ်။
- ကတိၤန့ၣ်ခဲးတံၤလၢလီၢ်ကဝီၤ၊ ကီၢ်စဲၣ်ဒီးထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤကျဲသန့ဒီးတံၤဖဲးတံၤမၤလုာ်လၢတဖၣ် လၢအဒိသအ ခိၣ်ယာနုဆၢဒီးလီၢ်ကဝီၤကမုၢ်တဖၣ်အတံၤခဲးတံၤယၢ် ဖဲအဒိသအဒီးထီၣ်ဒါတံၤဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်လၢအ တတူၢ်ယံာ်ခိၣ်ကျဲ ဒီးငှးအိၣ်ထီၣ်တံၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးသ့ၣ်တဖၣ်။

ပလိပ်ဘန်ဒုတ်တော်မှတ်တော်ရန်အမှန်အတိ လာပကညီမိတ်ပင်ဖိဖုအကီပူ

ဆေးဝါး ထုတ်

“လာတော်ဘုတ်တဂုတော်တဘဉ်အပူန့န့, ဘဉ်
ထွဲဒီးတော်စံးကတိဝဲတော်မှတ်တော်ရန်အတော်လဲကျဲအံ
တော်လဲထီတော်လဲထီတော်အိတော်ဘဉ်. နမ့ထီတော်ဒူးအံ
လီတော်လီဆဲးသန့ကတိ တော်လဲထီတော်လဲထီတော်အိ
ဘဉ်န့န့လီ.”

အဝဲအံမုတ်ဒုတ် နီမုတ်အူ, သုးရိတ်မဲခိတ်ကျိ
(၂) သုးခိတ်ကျိစိစိတီတီကီတီဟဲအမာလာအဟူးဂဲ
လာကီပယီတော်မှတ်တော်ရန်ဒီတကတီအံအပူအ
တော်ထံန့န့လီ.

ကီပယီစးထီတီပျိတ်လဲအသးဒီး စးထီတီ
ဆိတလဲ ဖဲလါနိတ်ဝုဘဉ် ၂၀၁၀ နံအပူ ဖဲကီပ
ယီသုးပဒိတ်လာကထီတီပတော်တဖဉ်ဆိတလဲကွံအ
ကူအသး ဒီးမုတ်ဝဲ ကီခိတ်အူသုစ့န့တော်စိတော်က
မိအဆာကတီလံလံလံန့န့လီ. စးထီတီလာန့န့
လံလံန့န့ ပကထံတဘဉ်လာကီပယီသုးပဒိတ်တ

ဖဲကညီဒီက
လုတ်စာဖိုင်
ကရုအိတ်ဖိုင်
ဝဲသကိတ်
မှတ်တော်ဒီး
ကီပယီပဒိတ်
အဆာကတီ



တော်ဂီ-КNU

ဖဉ်မာဝဲတော်ဆိတလဲဒ်, ပျိကွံဝဲဒုတ်ထံရှာကီသးပူ
ယိတ်ဖိတဖဉ်, ဟးဝဲဒုတ်လာထံကီအါဘဉ် ဒီးထံ
ဒိတ်ကီလဲတဖဉ် စးထီတီထူးကွံအတော်ဖိတ်ပံးလာ
ကီပယီအမုတ်ကျိဝဲကွံတော်ဖဲတော်မာတဖဉ်န့
လီ. ဒ်န့အသး ဖဲလာယနူအါရံ ၂၀၁၂ နံအ
ပူန့န့ ကီပယီပဒိတ်ဒီးကညီဒီကလုတ်စာဖိုင်ကရု
ခုတ်အဲဒုတ်ယုတ် ဆဲးလီအမဲဖဲပနီတ်လာ တော်ပတုတ်တော်
ခးအလံတော်အာတ်လီပတြီအပူန့န့လီ.

တော်မာတော်အသးခဲလက်တဖဉ်အံ နဆိကမိတ်
လာပူကညီဖိအကီ တော်လာအဝဲသုတ်အဲဒီးမိတ်န့
သးလီဝဲန့န့, န့ဘဉ်ဝဲလံခါ. တန့ဘဉ်ဒီးဝဲဘဉ်
န့န့လီ. ဘဉ်ဆဉ် ခုတ်အဲဒုတ်ယုတ်ခိတ်နီဒီးကီပယီပ
ဒိတ်အံ ဆဲးဝဲသကိတ်ဝဲတော်မှတ်တော်ရန်အတော်ဖဲတော်
မာတဖဉ်န့န့လီ. မာကဒီးဖဲ ၂၀၁၅ နံ, လါအီး
ကထီဘဉ်အပူန့န့ ကလုတ်ဒုတ်ဖိတ်စုကဝဲ (၈)ဖု
ဆဲးလီဝဲအမဲဖဲပနီတ် လာထံကီဒီတဘဉ်တော်ပတုတ်
တော်ခးအလံတော်အာတ်လီအပူန့န့လီ. တန့န့ယီ
အံအတီပူ ကီပယီမာဝဲဒုတ်ထံကီဒီတဘဉ်
တော်ယုထာဒီးအဲဒုတ်နဲအဲလဲဒ် (NLD) ပဉ်တံဒ် (ကိး)
ဒီအိတ်ဆါစူးကွံပဒိတ် နာဝဲဒုတ်တော်ယုထာတဘျီအံ
န့န့လီ. ပူထံဖိကီဖိကမုတ်ဒီးထံဂုကီဂါအသုတ်
ပိတ်သးဝဲဒိတ်မးလာ တော်ယုထာအစာအံအယိဘဉ်
ဆဉ် ပမုတ်ကွံကုလာကီပယီတော်ဘျီခိတ်သုတ်အပူ
န့န့, သုးအတော်စိတော်ကမိအိတ်ပတ်စာဝဲ ၂၅ မျးက
ယအယိ ပဒိတ်ထီတီသီတဖုအံကဘဉ်မာသကိတ်
ဒီးသုးန့န့ပသမာအလီတအိတ်ဘဉ်န့န့လီ.

ပဒိုင်လအပတတ်ထိုင်သီလံအယိ ကမျှာသ့ၣ် တဖၣ်မုၢ်လၢ်ဒီးန့ၣ်ဝဲလၢ တၢ်ဆိတလဲကအိၣ်ထိုင်ဝဲ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၢ်တၢ်အိၣ်သးခဲလၢ်လၢ ကီၢ်ပယီၤအပူၤအံၤ တၢ်ဘၣ်ဘူၤသၢအိၣ်ဒဲးဝဲဖၣ်အါ မး လၢတၢ်ကဘျါရဲအီၤအဂီၢ်လီၤ. တၢ်လီၤဆိအိၣ် ထိုင်ဝဲတဆံးတက့ၢ်လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤလီၤ. ဘၣ် ဆၣ်ပမ့ၢ်ကွၢ်က့ၢ်လၢကလုာ်ဖျါအဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ် အပူၤန့ၣ် တၢ်လီၤဆိတအိၣ်ထိုင်အသးဒိၣ်ဒိၣ်ဘၣ် ဒီး တၢ်ဒုးတၢ်ယၤကဲထိုင်ဒဲးဝဲအဖၢမုၢ်လီၤ. တၢ်လီၤ ဆိမၤအသးဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်တခီမုၢ်ဝဲဖၣ်လၢ မုၢ်ကျိၤဝဲ ကွၢ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤဒီး တၢ်ဂုၤထိုင်ပသီထိုင်တၢ်တီၢ် ကျဲးဖိၣ်တဖၣ် ဟဲန့ၣ်လီၤဝဲအါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤပသ့ၣ်ညါလၢကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်, ပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ် စ့ၤလၢအဟဲဘျါလီၤကျိၣ်စ့, ပုၤမၤမုၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်ဒီးပုၤ ဖိၣ်စုကဝဲတနီၤ ဟံးန့ၣ်ဝဲဖၣ်အခိၣ်တယၢ် လၢတၢ် စံးကတိၤတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ် ဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤမၤဝဲတၢ်တီၢ် ကျဲးတဖၣ် လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်မၤကွၢ်လီၤယုသ့ၣ်ညါ တၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲး ဒီးတအိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ် ပိၣ်သကိးဒုးသ့ၣ်ညါလီၤကဝီၤဖိတဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပဒိၣ်နီၢ်စံၣ်ဖိရၢစ့ၣ်, ခုၣ်အဲၣ်ယုၢ်ကရၢခိၣ် (၂) လီၤလံၤ ဝဲထံၣ်နီၤဖးဝဲတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်တၢ်လဲၤကျဲးအံၤ လၢ, “တၢ်ဝဲသကိးတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ဒီး (NCA) တၢ် ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ဒဲးသိးတၢ်ကယုၣ်လီၤဘျါလီၤ ကွံၣ်ဝဲထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သဲးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အံၤ လၢထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သဲး အကျဲးန့ၣ်လီၤ. သုးပဒိၣ်တခီ အတၢ်ထံၣ်တလီၤပလိာ် ဒဲးသိးဒီးကလုာ်ဖျါဖိၣ်စုကဝဲတဖၣ်ဘၣ်. ပအဲၣ်ဒီး ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ကလုာ်ဖျါတဖၣ်အတၢ်တုၤသိးထဲသိးအ တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် ဒီးထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သဲးတၢ်ကဆိတလဲကွံၣ် အီၤအဂီၢ်လီၤ. တၢ်လဲၤကျဲးဒိတခါအံၤအဖီခိၣ်န့ၣ် ပ ယီၤသုးမုၢ်ဒိၣ်မုၢ်အိးထိုင်အသးလဲၤလဲၤဒီး မ့ၢ်အဲၣ်ဒီး ဆိတလဲတၢ်န့ၣ် တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤတအိၣ်ဝဲဘၣ်” န့ၣ်လီၤ.

ဖဲပခိၣ်ပနၢ်တဖၣ်စံးကတိၤသကိးဝဲတၢ်မုၢ်တၢ် ခုၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ပုၤအိၣ်ဝဲအ ကလုာ်ကလုာ်လၢဂုၢ်ဟံးန့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် လၢဟဲ

န့ၣ်လီၤလၢကညီဟီၣ်ကဝီၤဒီး စးထိုင်မၤဝဲတၢ်ဂုၤ ထိုင်ပသီထိုင်တၢ်တီၢ်ကျဲးဖိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ် တီၢ်ကျဲးဖိၣ်အမ့ၢ်, တၢ်ခုၣ်လၢ်ခုၣ်လ့, တၢ်ဘျီထိုင်ကျဲး မုၢ်ကျဲးဘိ, တၢ်တ့ထိုင်စဲးဖိကဟၣ်တၢ်မၤလီၢ်, တၢ် မၤကၤသ့ၣ်, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျဲးလၢအတက့ၢ်လဲၤ ဒီး အဂုၤအဂၤတဖၣ်အိၣ်ဝဲဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တီၢ်ကျဲး သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တဟ့ၣ်တၢ်ဘျဲးတၢ်ဖျိၣ်အမဲာ်ညါ ကဲထိုင်တၢ်သးဘၣ်ဖျိၣ်, တၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤလၢက မျှာသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

ပုၤထူစံၣ်ဖိစီၤည့ၣ်ဖျါအိၣ်ဖဲ လိညးသဝီကရူၢ် တဂၤစံးဝဲ, “တဘျီအံၤတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဘၣ်ပုၤဒိၣ်န့ၣ်ဒဲး လၢ ပုၤတဝဲသကိးတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်အကတီၢ်ဒဲးဘၣ် လီၤ. ပုၤတဟဲဒုးပုၤလၢကျိၤလၢဝဲဘၣ်ဆၣ်ပုၤဟဲမၤ နၢပုၤလၢကျဲးအဂၤလၢပဘၣ်တုၢ်ဘၣ်ကီၢ်ခဲဒိၣ်မးလီၤ.”

နီၢ်ကပီၤဆ့ၣ်, ပုၤဟူးဂဲတၢ်လၢကညီပုၤတဝဲတၢ် ကရၢကရိအပူၤတဂၤစံးဝဲလၢ, “လီၢ်ကဝီၤဖူဖိသဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟံးဖျါန့ၣ် ဘၣ်တၢ်လဲၤကဟံးကွံၣ် အီၤတကးဘၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်မၤတံာ်တံာ်မၤပျံၤမၤဖုးအ ဝဲသ့ၣ်လၢကျဲးအါဘိန့ၣ်လီၤ.” ပလိၣ်ဘၣ်လၢပခိၣ်ပ နၢ်တဖၣ်ကဒိသအကမျှာတဖၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ် အဝဲဝဲ အါထိုင်ဝဲဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပကထံၣ်ဘၣ်လၢလံာ်တၢ်ကစီၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂုၤ, ကွဲးလုၤလီၤဒီးကွဲးဟူၤဖျါအပူၤလၢထံၣ်ကီၢ်ပဒိၣ်ပပုၤတ

ဖဲကညီဒီက
လုာ်စၢဖျိၣ်
ကရၢအိၣ်ဖျိၣ်
ဝဲသကိးတၢ်
မုၢ်တၢ်ခုၣ်ဒီး
ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်
အဆၢကတီၢ်



တၢ်ဂီၤ-KNU

ဖဉ်စံးဝဲလၢ, “ကီၢ်ပယီၤတဘျီအံၤဖျိၣ်ဒိၣ်မးအယီၤ ပကဘၣ်မၤဂၤထီၣ်ပသီထီၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤပကဘၣ်မၤဝဲတၢ်တိၣ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးပုကဟဲဘျီလီၤစ့ဒီး မၤကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤတဖၣ်လီၤ.” ဒ်န့ၣ်အသိးပဒိၣ်ပပုၤတဖၣ်တဲဝဲလၢပုၤကညီတဖၣ်အိၣ်လၢကစၢ်ခိၣ်ကလိကျါ ဖဲးအိၣ်ခုးဖဲးအိၣ်သံၣ်, မၤဟးဂီၤထံခံကွၢ်ခံတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်န့ၣ်န့ၣ်မၤလဲၤကွၢ်လၢကီၢ်ကီၢ်တဲၣ်တဲၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ကီၢ်ပယီၤအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် တၢ်လီၤလၢသ့ၣ်ပုၤအိၣ်တၢ်အါအလီၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပုၤကညီတဖၣ်အိၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. ခဲကနံၣ်အံၤပုၤကညီဘၣ်ကညီသ့ လၢဟီၣ်ခိၣ်ချါဒီးဖျါတဖၣ် ဟဲယုသ့ၣ်ညါတၢ်လၢပုၤကညီသဝီတဖၣ်အပူၤ ဒီးထံၣ်ဝဲလၢပုၤကညီဒီးသ့ၣ်ပုၤအိၣ်ယုၣ်တပူၤလီၤသ့အယီၤ မ့ၢ်တၢ်လီၤလးလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ အဝဲသ့ၣ်ဟဲယုသ့ၣ်ညါဝဲ ပုၤကညီအတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အကျါအကျဲသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. တၢ်နီၢ်နီၢ်တခီန့ၣ် ကညီကမ္ဗါတဖၣ်လိၣ်ဘၣ်ဒၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်အမ့ၢ်အတီၤ လၢအဝဲသ့ၣ်အဟီၣ်ကဝီၤပုၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤကညီဖိတဖၣ်ဘၣ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢကီၤလၢဝါအစိးလံးလံး ဒီးကညီတၢ်ဟံဆါအတၢ်ဂၤလိၣ်အံၤအါန့ၣ်အနံၣ် ၆၀ ဘျီလံအယီၤတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်အမ့ၢ်အတီၤမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲနီၢ်ကီၢ်န့ၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်ကမ့ၢ်တၢ်သးခုဖးဒိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပမ့ၢ်ကွၢ်ဘၣ်လၢကညီခွဲးယၢ်ကရူၢ်တၢ်ဟံဖျါအပူၤန့ၣ် စးထီၣ်လၢကလုာ်ဖျါတဖၣ်စးထီၣ်ကတီၢ်

သကိးတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ် ဒီးတုၤလီၤအခဲအံၤန့ၣ် တၢ်မၤဟးဂီၤပုၤဂ့ၢ်ခွဲးယၢ်အိၣ်ဒီးဝဲအဖၤမ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ကညီခွဲးယၢ်ကရူၢ်လီၤယုသ့ၣ်ညါဒီးမၤနီၣ်မၤယါဝဲ တၢ်မၤဟးဂီၤပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ်တဖၣ်အံၤ တမ့ၢ်ဒ်သိးလၢအပူၤကွၢ်ဒ်တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိး, တၢ်မၤတရီၤတပါဒီး တၢ်သူတၢ်စုကဝဲဘၣ်ဆၣ်သန့က့ တၢ်သူကျဲအဘိဘိလၢအမၤဟးဂီၤပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ်ဒီးသိးသိး ဒီးမ့ၢ်သ့န့ၣ်ကနးန့ၣ်ဒီးအလီၤ ခိဖျိလီၤကဝီၤဖိအတၢ်န့ၣ်သါဒီးန့ၣ်ဆၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ်ဘၣ်ဟးဂီၤလီၤမၤကွၢ်အယီၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤန့ၣ် တၢ်လၢအရ့ဒိၣ်လၢပုၤကညီဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ပဟီၣ်ခိၣ်, သ့ၣ်ပုၤဒီးထံ မ့ၢ်ဝဲ, ပဟံၣ်ပယီၤ, ပတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်, ပတၢ်အိၣ်မူ, တၢ်အိၣ်မုၢ်ဆိးဟး, ပတၢ်န့ၣ်သါ, ပတၢ်စံၣ်ညီၣ်ပလီၤသးခွဲးယၢ် ဒီးပဒိၣ်မိၣ်ကရူၢ်စံၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ကီၢ်ရၣ်မ့ၢ်တြီၢ်လီၤကဝီၤဖိတဖၣ်စံးဝဲဒၣ်အသိး, “မံပကဒုးအိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျဲထီၣ်ပဟံၣ်ပယီၤ, ပတၢ်အိၣ်မူ, ပတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်, ပတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်အမ့ၢ်အတီၤလၢပကညီမိၢ်ပံၤဖဲအကီၢ်ပူၤတက့ၢ်.” န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ပုၤကညီဖိလၢကီၢ်ပုၤ, ကီၢ်ချါဒီးလၢကီၢ်ဆါတဖၣ် မံပကဂဲလိၣ်တၢ်လၢပကလုာ်ကသီၣ်ထီၣ်တဖျါယီၤ ဒ်သိးတၢ်ကတီၤလၢထးတဘီအံၤအသိး ဒီးမ့ၢ်ကအိၣ်ဝဲတန့ၢ် လၢပကက့ၤအိၣ်ဘၣ်က့ၤလၢပထံပကီၢ်လၢ, ကီၢ်သူလုၤအပူၤအံၤ ပုၤဒီးတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်, တၢ်အိၣ်ကုးအိၣ်ပုၤန့ၣ်ပသမၤအါအလီၤတအိၣ်ဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ကတီၢ်အံၤ ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အိၣ်န့ၣ်အလံၤဒါပၣ်တံၣ် (ကိး) ဒီးအိၣ်ဆါစုးကွၢ်ပဒိၣ်ပတၢ်အကတီၢ်



တၢ်ဂီၤ-အုၣ်ထၢ်န့း

တက်ကူလိာ်တၢ်ပိာ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ် အတၢ်ပညိၣ် ကွၢ်စိတဖၣ်မၢၢ်ဖဲ၊

- န်သိးကဟ့ၣ်ကမၤမၤတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၣ် ဒီးပၣ် သ့ၣ်ပၣ်သးဘၣ်ဃး တၢ်မၤပျံၤမၤဖးလၢကညီ တၢ်အပူၤလၢအဟဲကဲထီၣ်အသး ဒိဖျိကီၢ်ပ ယီၤအတၢ်ဆီတလဲမၤဂ့ၤထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ ပၣ်ပုၣ်စ့ၢ်ကီးဒီးတၢ်ဘျၢသဲစး ဖိလဲစံၣ်ဒီး တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအကလုာ်ကလုာ်ဖဲ တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဒိၣ်မိၣ်ကရၢၣ်စံၣ်အထံကီၢ် လၢကီၢ်ပ ယီၤပူၤဆၢအကတီၢ်၊
- န်သိးက ယုၣ်လီၤဘျါလီၤကွံာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ် လၢကညီဖိတဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဝဲ န့ၣ်လၢကညီကီၢ်စံၣ်အပူၤအံၤ ဒီးယုၣ်ကျဲၤလၢခါ ဆူညါတၢ်လဲၤကျဲၤကသ့အဂီၢ် လီၤဆီဒေၣ်တၢ်ဖဲ တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်အဆၢကတီၢ်၊
- န်သိးကဒုးအိၣ်ထီၣ် ထံၣ်ဂျၢၢ်ကီၢ်သဲးတၢ်လီၤတ ခါလၢ ပုၤတၢ်တဖၣ်ကစံးကတိၤသကိးဝဲတၢ် ဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်န့ၣ်ဟံၣ်ဘၣ်ခွဲးယာ် ဖဲတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်အဆၢကတီၢ်၊
- န်သိးကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်န့ၣ်ဟံၣ်လိာ်သး၊ တၢ် ပာ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်၊ ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလိာ် သးလၢ ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ခိၣ်န့ၣ်ဒီးပုၤတၢ်တဖၣ်ဘၣ် စၢၤ လၢတၢ်ဒိသအမၤလီၤတၢ်က့ၤပုၤတၢ်တဖၣ်အတၢ်

န့ၣ်ဟံၣ်ဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အခွဲးအယာ်၊

- ဒီးန်သိးကမၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤ ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ဟံၣ် ဆူၣ်ရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်သန့ လၢအအိၣ်ဒီး ကမၤမၤအတၢ်ပၣ်ပုၣ်ပၣ်ဂီၢ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

ဒီးလၢတၢ်ကူလိာ်တၢ်ပိာ်တၢ်သကိးအခိၣ်ထံး ကတၢ်တသီ တၢ်မၤလိာ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤလိာ်သး တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ဃးထံၣ်ဂျၢၢ်ကီၢ်ဂၤတဖၣ်၊ မုၢ်ကျိၤဝဲၤ ကွၢ်ဒီးကူၣ်ပနံၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်တၢ်ဖၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်ဟံးန့ၢ် ဆူၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အိၣ်ဒဲးလဲၣ်ဒဲးလဲၣ်အဂ့ၢ်၊ တက တီၢ်ဃီ တၢ်မၤသ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၣ်အါထီၣ်ပသးဘၣ်ထွဲဒီး ကီၢ်ပယီၤတၢ်ဘျၢသဲစး ဘၣ်ထွဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ် ဂ့ၢ် တကးဘၣ် မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်လၢအအိၣ်လၢကီၢ်ပ ယီၤပူၤ လၢအဟဲန့ၣ်လီၤဆူၣ်ကလုာ်ဖျိအဟီၣ်ကဝီၤ လီၤဆီ ဒေၣ်တၢ်လၢပူၤကညီဖိတဖၣ်အဟီၣ်ကဝီၤ ပူၤ ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဒဲးလဲၣ် ဒီးတၢ်မၤလိာ်န့ၢ် တၢ်အိၣ်သးနီၢ်ကီၢ်လၢကီၢ်ရၢၣ်န့ၣ်ဘၣ်အပူၤ ဘၣ်ထွဲဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢအကဲထီၣ်အသးတဖၣ် လၢကီၢ်ရၢၣ်တဘျီဘၣ်တဘျီစုၣ်စုၣ်အိၣ်ဒဲးလဲၣ်၊ ကမၤမၤတဖၣ်ဟူးဂဲၤဒဲးလဲၣ်၊ လၢခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်တကမၤ မၤစ့ၢ်ကီး အဝဲသ့ၣ်ဂ့ၢ်ကျဲးစးဒီးသအစၢၤဝဲဒဲးလဲၣ်န့ၣ်လီၤ။

ခံသီတသီ တၢ်တဲသကိးဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်သ့ၣ် ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်တၢ်ဆီတလဲသးအဖီခိၣ် တၢ်လၢ

ကလုာ်ဖျိခိၣ်န့ၢ်၊ ခၢၣ်စးလၢလီၢ် ခၢၣ်သး၊ ကီၢ်ရၢၣ် ကီၢ်ဆၢၣ်၊ ပိာ်မုၢ် ကရၢတဖၣ်ထီၣ် သကိးကီၢ်သုလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ် ကူၣ်လိာ်တၢ် ပိာ်တၢ်အိၣ် ဖျိၣ်အခိၣ်ထံး ကတၢ်တဘျီဖဲ လုၤဝါဟီၣ်ကဝီၤ ကီၢ်ရၢၣ်ဖျိအၣ် ကီၢ်သုလၢ



တၢ်ဂီၤ-ခုၣ်စါ

အဖျါဒီ ဘၣ်ဒီးတၢ်လၢအတၢ်တၢ်ဒီးပုၤသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်, တကတီၢ်ဃီ တၢ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤဝဲ ဒၣ်ကီၢ်သူလုၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဖီလံာ်စံၣ်လၢတၢ်ဒုး အိၣ်ထီၣ်အီၤဒီးတၢ်ဟံပနီၣ်အီၤအဖီ ခိၣ် တၢ်ဒုး လိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤအတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ဒီး တၢ်တၢ်တၢ်လၢ ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်တခါပအိၣ်ဒ်လဲၣ်, ဒ်န့ၣ်အသိးတၢ် ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤသ့ၣ်ပုၤဖီလံာ်စံၣ်, ပုၤတဝါပအာၤဝဲဃီၣ် လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်တၢ် ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤဝဲ, တကးဘၣ် ပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲဒီးပုၤ လီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိတဖၣ်ကက့ၢ်ကဒါက့ၢ်အဂီၢ် အဟီၣ် ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်တဲသကိးဝဲ လၢခံသီတသီတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

သၢသီတသီအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်နီၤဖး လီၤဝဲဒၣ်ကရၢၢ်ယုၤဖု, ကရၢၢ်တဖုဒီးတဖု ကဘၣ်စံး ဆတၢ်သံကွၢ်သထံၣ်လၢအမ့ၢ်

- ၁. ခုၣ်အိၣ်ယုၣ်တၢ်တီၢ်ခိၣ်ရိၣ်ဝဲ, ပၤအာၤရဲၣ်ကျဲၤ ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အကျဲကဂ့ၢ်ထီၣ်အဂီၢ် ပကြးမၤ သကိးဒ်လဲၣ်.
- ၂. တၢ်ဘျါရဲၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အဂီၢ် ပကြး မၤသကိးဒီးကရၢၢ်ကရၢၢ်ဒီးကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ် လဲၣ်, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢတၢ်ထီၣ်ဃာ်ဝံလံ ဒီးအိၣ်ဟံစၢလၢကမ့ၢ်အစုပူၤတဖၣ် ဒ်သိး တၢ်သုတဟဲဟံးန့ၢ်အါထီၣ်ဒီးဟံးန့ၢ်ဆူၣ်လၢ

အီၤတဂ့ၢ်အဂီၢ် ပကမၤသကိးတၢ်ဒီးကရၢၢ် ကရၢၢ် ကမ့ၢ် ဒီးပုၤလၢအဆိၣ်ထွဲမၤစၢတၢ်လၢကျိၣ်စ့ တဖၣ်ဒ်လဲၣ်.

- ၃. ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်သဲးတၢ်ဘျါလၢတၢ်ကဆုၤထီၣ် အီၤဆူ ဖါဒ်ရၢၢ် လၢတၢ်ကကွဲးကွဲးတၢ်ဘျါသဲး စးမိာ်ပုၤ (constitution) အဂီၢ်, ကပံာ်ယုာ်ဒီး ကဖိးမံဝဲဒၣ်ဒီးကလုာ်ဖျါသ့ၣ်တဖၣ် ယုာ်ဒီးပ ဝဲဒၣ်ကညီကလုာ်တဖၣ်အဂီၢ် ပကြးမၤသ ကိးအီၤအကျိၤအကျဲဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကရၢၢ်တၢ်တၢ်ပီၣ်ဝဲအလီၢ်ခံ အဝဲသ့ၣ်အတၢ် ဟံဖျါအဖီခိၣ်တၢ်ဟံဖျါက့ၢ်အီၤဝဲဒီးတၢ်ဟံလီၤတၢ် ဆၢတဲာ်တနီၤ ဒီးတနီၤန့ၣ် ကဲထီၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ် လၢတၢ်ကဆဲးမၤတၢ်ဆူညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

စီၤဒိၣ်ထူ ခၢၣ်စးတီၢ်အူကီၢ်ရၢၢ် စံးဝဲ, “တၢ်ရဲၣ် တၢ်ကျဲၤအဖီခိၣ် အါတက့ၢ်ပနၢ်ဟူဘၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ် ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ဒီး တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢအဖဲကဲထီၣ်အသး လၢကီၢ်ရၢၢ်ကိးဘၣ်ဒီးလီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ် ကဲထီၣ်သးအဂ့ၢ်အံၤ ဖူဖိသဝီဖိတဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ် မဲာ်ဒီးတၢ်လိာ်ဘၢလိာ်ကီၢ် (တရးစ့), ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ် မဲာ်ဒီးတၢ်သံတၢ်ပုၤ, ဘၣ်တၢ်ခဲးအီၤလၢကျိၤ ဒီးဒုး အိၣ် ထီၣ်တၢ်မၤဟးဂီၤပုၤဂ့ၢ်ဝီ ခွဲးယာ်အ ကလုာ် ကလုာ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအဖီခိၣ် ပဝဲလၢအဖဲ ထီၣ်တၢ်အိၣ်ဖျါတဖၣ်ပတၢ်ဟံဖျါအဖီခိၣ် တၢ်လၢပ



လီၢ်ခၢၣ်သးသ့ၣ် ပုၤဝဲကျိၤခိၣ် ပဒိၣ်မၤဘးထီ တဲသကိးတၢ်ဖဲ ကီၢ်သူလုၤဟီၣ် ခိၣ်ကပံာ်တၢ် ကူၣ်လိာ်တၢ် ပီၣ်တၢ်အိၣ် ဖျါအိၣ်ထံး ကတၢ်တဘျီ အဆၢကတီၢ်

တၢ်ဂီၤ-ခဲၤ

ဘဉ်ကွာ်ဆာ်ခဲာ်မ့ာ်ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအယီၤ ပဆၢမ့ာ်လၢလၢခိၣ်န့ၢ်လၢလီၤခၢၣ်သးဒ်အမ့ာ်ကီၤသုလုၤပဒိၣ်ခိၣ်န့ၢ်ပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖၣ် ကမၤနီၢ်ကီၤတၢ်လၢအပှၤကလုာ်အဂီၢ်လီၤ။”

“ဆူညါဖါဒ်ရၢၢ်ကီၤစၢ်ဖျိၣ်အဂီၢ် ယနီၢ်ကစၢ်တဂၤယထံၣ်ဒီးယဆၢမ့ာ်လၢလၢ ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်သန့အံၤဘဉ်ပၣ်ယုၣ်အတၢ်ပညိၣ် ဒ်သိးကဒိကအန့ၢ်ဝဲဒ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်, ခိၣ်ယၤန့ၢ်ဆၢ, တၢ်မူတဝၢ, လၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်အဂီၢ်န့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤပသးလီၤလၢကပၣ်ယုၣ်န့ၣ်လီၤ။ ဒီးတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်တဘျီအံၤဝံၤအလီၢ်ခံ ပခိၣ်ပနၢ်, ပကီၤသုလုၤပဒိၣ်တဖၣ်ကမၤနီၢ်ကီၤတၢ်တဘျီယီၤန့ၣ်မ့ာ်ဒ်ပတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဒီးတၢ်ဆၢဂ့ၢ်ဆၢဝါန့ၣ်စီၤဒိၣ်ထူတဲအါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ။”

တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အပူၤ တၢ်စံးကတိၤသကိးဝဲတကီၢ်ခါတၢ်ဂ့ၢ်ဘဉ်ထွဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤ ဒီးယုၣ်သကိးတၢ်အစၢ ဒ်သိးကယုၣ်ကျဲဒီးမလီၤတၢ်က့ၤကညိတဝၢပူၤ တၢ်န့ၢ်ပှၤဘဉ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အခွဲးအယာ်အံၤကဘဉ်တၢ်ဒိသအဒီး မဂ့ၤထီၣ်က့ၤအီၤ ဖဲတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ။ တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အပူၤတၢ်ဝဲသကိးစ့ၢ်ကိးပှၤဟဲဘျီလီၤကျိၣ်စ့ သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟံးန့ၢ်ကွံာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, တၢ်ဘျးစဲလိာ်သးလၢ ကတီၢ်အံၤကီၤပယီၤပဒိၣ်အတၢ်ဆီတလဲဘျီဘဉ်မဂ့ၤထီၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲအံၤအိၣ်ဒ်လဲၣ်, တၢ်မပျံၤမဖုးလၢဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးတၢ်အိၣ်ကူၣ်အီၤလၢ

လၢကလုာ်ဖျိၣ်အဟီၣ်ကဝီၤပူၤ လီၤဆီဒ်တၢ် လၢကညိကီၢ်စဲၣ်ပူၤအိၣ်ဒ်လဲၣ်ဒီးတၢ်ကဘဉ်မဆူၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်ပဆၢရဲၣ်ကျဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ပဟီၣ်ကဝီၤပူၤဒ်လဲၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

ပဒိၣ်နီၢ်န့ၢ်ဆၢဖိ, ဖူသထူၣ်ကီၤရ့ၣ်သ့ၣ်ပှၤခိၣ်စံးဝဲ, “တၢ်တၢ်ပိၣ်သကိးဘဉ်ယးဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဂ့ၢ်ယုၣ်ဒီးကီၤပယီၤထုးထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကျဲသန့, လၢခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကျဲသန့စ့ၢ်ကိးအတၢ်ဘဉ်ထွဲလိာ်သးအိၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်တၢ်ဝဲသကိးဝဲ ဒီးယဆၢမ့ာ်လၢလၢတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်တဘျီအံၤမ့ာ်ဝံၤန့ၣ် ပဝဲကရူၢ်ကရၢကိးဖုဒဲး ပကက့ၤတၢ်ပိၣ်တဲသကိးဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဂ့ၢ်ကီၤသ့ၣ်တဖၣ်ပကယုၣ်လီၤအီၤအကျိၤအကျဲဒ်လဲၣ်, လၢကီၤရ့ၣ်တဘျီဘဉ်တဘျီစ့ၢ်ကိးကက့ၤလီၤဒီးကဘျီရဲၣ်သကိးဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤ ဘျီရဲၣ်မ့ာ်တန့ၢ်ဘဉ်ဒီး ကပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲတဆီဘဉ်တဆီဆူၣ်ကီၤရ့ၣ်ပတီၢ်, လီၤခၢၣ်သးပတီၢ်လၢတၢ်ကလဲၤတဲသကိးတၢ်ဒီးကီၤပဒိၣ် ဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ။”

တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်တဘျီအံၤ ခၢၣ်စးတဖၣ်တဲသကိးဝဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်ဘျးဘျးဘျီးဘျီး ဒီးအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤလိာ်သးတၢ်လဲၤခိဖျိတဖၣ်ယၢ်ခိၣ်ယၢ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ။ ခၢၣ်စးတဖၣ်သ့ၣ်ပံသးမုာ်ဝဲလၢအတၢ်ဟဲထီၣ်ဘဉ်တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးလၢဘျီဝဲအံၤ ဒီးဆၢမ့ာ်လၢဝဲလၢခါဆူညါတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲဒ်သိးအံၤကအိၣ်ဒ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ။ ■

ကလုာ်န့ၣ်ခိၣ်န့ၢ်, ခၢၣ်စးလၢလီၤခၢၣ်သး, ကီၤရ့ၣ်ကီၤဆၢတဖၣ်ထီၣ်သကိး ကီၤသုလုၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်



တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

တၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤဒီးတၢ်ဒိသဒၢသ့ၣ် ပှၢ်တၢ်မၤလိ

ဘိနီၣ်တြီၤဖိ

ပုၤ ၂၀၁၇ နံၣ် အတီၢ်ပူၤ ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ပှၢ်
ဒီးစံၣ်ပွဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤဒီးကညီဖိခိၣ်ယၤဒီး
ပှၢ်ဂ့ၢ်တၢ်မၤပှၢ်ဘျးစဲကရၢ (ခ့ၣ်စါ) ရဲၣ်ကျဲၤ
ဒီးဟ့ၣ်ဝဲတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်
ယၤဒီးတၢ်ဒိသဒၢသ့ၣ်ပှၢ်တၢ်မၤလိလၢကီၢ်ရၣ်သၢဘ့ၣ်
အပူၤလၢအမ့ၢ်, တီၢ်အူ, န့ၣ်ပှၢ်ယၢ်ဒီးဖၣ်အၣ်, လၢ
ကညီကီၢ်စံၣ် ကီၢ်သ့ၣ်လၢအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်ဝဲတၢ်မၤလိ လၢကီၢ်ရၣ်သၢဘ့ၣ်လၢအံၤ
ပှၢ်ထီၣ်တၢ်မၤလိဖိခဲလၢအိၣ်ဝဲ မ့ၣ် ၂၈ ဂၤ ခုၣ်
၂၅၁ ဂၤ ဒီးမ့ၢ်ဝဲကီၢ်ရၣ်, ကီၢ်ဆၣ်, စံၣ်ပွဲၤသ့ၣ်ဖျးပှၢ်
မၤတၢ်ဖိ, သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤပှၢ်မၤတၢ်ဖိ, ပှၢ်တၢ်သ့ၣ်ပှၢ်
ကမံးတံၣ်ခိၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ဖၣ်တဖၣ် လၢအဟဲဝဲလၢအူသဝီ
တဘျးဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ.

စီၤမၤဘျးထူ, ခ့ၣ်စါတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်
ကပံၣ်ဒီးသ့ၣ်ပှၢ်မုၤဒါခိၣ်စံးဝဲလၢ, “တၢ်ဟ့ၣ်ဝဲတၢ်ပၤ
ဆှၢရဲၣ်ကျဲၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤဒီးတၢ်ဒိသ
ဒၢသ့ၣ်ပှၢ်တၢ်မၤလိ အ တၢ်ပညိၣ်ခိၣ်သ့ၣ် မ့ၢ်ဝဲ န့ၣ်
ဒ်သိးဝဲၤကျိၤပှၢ်မၤတၢ်ဖိတဖၣ်, ပှၢ်တၢ်ကမံးတံၣ်ဒီး
ဖိသဝီဖိတဖၣ် ကသ့ၣ်ဖျၢၣ်မၤသကိးတၢ်, ကသ့
ၣ်ပှၢ်ပှၢ်ပှၢ်ဒီးကသ့ပၤဆှၢရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤအခိၣ်
ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤ, အသ့ၣ်ပှၢ်ဒီးအဟီၣ်ခိၣ် ဒ်
သိးတၢ်ဟံးန့ၣ်ဆၢၣ်သ့ၣ်တန့ၣ်လၢတဂ့ၤအဂီၢ်, ကနီၢ်
ပှၢ်အါထီၣ် တၢ်ကရၢကရီ အ တၢ်သ့ၣ် ထီၣ် ဆီလီၤ
ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ဒီးနီၤဟ့ၣ်နီၤခိလိၣ်သးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်
ကျိၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

ပှၢ်လၢအသးကျဲၤတၢ်မၤလိတဖၣ်ထံၣ်ဝဲဒၣ်လၢ
တၢ်ဘၣ်ဘျးလၢတၢ်မၤလိ အပူၤန့ၣ်ကမ့ၢ်ဝဲဒၣ်လၢ
ပှၢ်တၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ကမံးတံၣ်ဒီးခါစးလၢဟဲ ထီၣ် တၢ်
မၤလိတဖၣ် မၤန့ၢ်အါ ထီၣ်ဘၣ် ကီၢ်သ့ၣ်လၢသ့ၣ်ပှၢ်
အဖိလံစံၣ်, ကီၢ်သ့ၣ်လၢစံၣ်ပွဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤအ
ဖိလံစံၣ်, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤကညီဖိအပှၢ်တၢ်
သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤအ ကျိၤအကျဲ ဒီးသ့ၣ်ညါနီၢ်
ပှၢ်အါထီၣ်ဘၣ်ယး ပှၢ်တၢ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်အိၣ်သး
ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအယီ အိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ဆုၣ်သးဂဲၤ
လၢက ဂဲၤ လိၣ်လၢပှၢ်တၢ်သ့ၣ်ပှၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအ
ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

စီၤသ့ၣ် ဒိၣ် ကီၢ်ရၣ်ဖၣ် အၣ်စံၣ်ပွဲၤသ့ၣ်ဖျး နဲၣ်
ရွဲၣ်စံးဝဲ “တၢ်မၤလိဝဲအံၤထံၣ်လၢဘၣ်ဘျးဘၣ်
ဖျိၣ်ဝဲလၢပဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢအပူၤကွံၣ်န့ၣ်ပတနီၢ်ပှၢ်
တၢ်အါအါဘၣ်. ဘၣ်မနုၤယတဲလၢအ ဘၣ်ဘျး
လဲၣ်န့ၣ် ပသ့ၣ်ညါအါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ ဒီးသ့ၣ်
ပှၢ်ဝဲၤကျိၤ ဒီးစံၣ်ပွဲၤသ့ၣ်ဖျး ဝဲၤကျိၤကျဲၤန့ၣ်
ဖိလံစံၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.”

တၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်
ကျဲၤခိၣ်ယၤန့ၣ်
ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်
ယၤဒီးတၢ်ဒိသ
ဒၢသ့ၣ်ပှၢ်တၢ်
မၤလိကတီၢ်



တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်စါ

ဒ်န့ၣ်အသိးပဒိၣ်နီၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်ဖိ၊ ကီၣ်ရၣ်ဖူသ ထူၣ်သ့ၣ်ပျၢ်ခိၣ်လၢအမ့ၢ်ပုၤဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိအကျါ တကဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်အတၢ်ထံၣ်ဒ်အံၤ, “လၢအပူၤ ကွံၣ်လီၤကဝီၤဖိတဖၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးကဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် ကျဲသန့တၢ်သိၣ်တၢ်သီန့ၣ်တနၢ်ဟံးဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲး ဒီးတနၢ်ဟံးဝဲအါအါဘၣ်. ဘၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ဖျါတၢ်လဲၤဟ့ၣ် တၢ်မၤလိအံၤအယီၤ ဝဲကျါဘၣ်ထွဲအပူၤမၤတၢ်ဖိမ့ၢ် ဂုၤ ဖူဖိသဝီဖိတဖၣ်မ့ၢ်ဂုၤ နၢ်ဟံးအါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျါဖးအါညါအယီၤထံၣ်လၢတၢ်မၤလိအံၤကဲ ဘျးလၢကီၣ်ရၣ်ကီၣ်ဆၢၣ်ပုၤမၤတၢ်ဖိဒီး လီၤကဝီၤဖူ ဖိသဝီဖိတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. ဆုမံာ်ညါယထံၣ်လၢတၢ် မၤလိဒ်သိးအံၤန့ၣ်တၢ်ကြးလဲၤဟ့ၣ်ဒ်ဆူကီၣ်ရၣ် ကီၣ်ဆၢၣ်အဂၢၤ ဒ်သိးသဝီဖိတဖၣ်ကနၢ်ဟံးအါထီၣ် ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပျၢ်အဂ့ၢ်အ ကျါန့ၣ်လီၤ”

ခၢၣ်စးဟ်ဖျါ ထီၣ်သကိးတၢ် ထံၣ်ဘၣ်ထွဲ ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ရၣ်ကျဲခိၣ် ဃၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ် အိၣ်ယၢဒီး တၢ်ဒီသဒေသ့ၣ် ပျၢ်ဖဲတၢ်မၤလိ အဆၢကတီၢ်

ကတီၢ်အံၤ ခုၣ်အဲၣ်ယူၣ်ကီၣ်သုလုၤအဟီၣ်ခိၣ် ကပံာ်သန့အဖိလံာ်ခိၣ်လံာ်တၢ်နဲၣ်ကျဲဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ရၣ် ကျဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲအဖိလံာ်အံၤ, လၢ ခုၣ်အဲၣ်ယူၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဟ့ၣ်ရၣ်, တၢ်ဟ့ၣ်ရၣ်အ အိၣ်ဘျးလိာ်အသးဒီးကီၣ်ပယီၤပဒိၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ရၣ်တၢ် ထီၣ်ဒီးဟ့ၣ်လီၤတၢ်လံာ်ဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်အုၣ်ကီၣ် ၈၄,၀၀၀ ဘၣ်လံာ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးမ့ၢ်လၢပူၤ တၢ်သ့ၣ်ပျၢ်လၢအိၣ်လၢကီၣ်ရၣ်ကိးဘၣ်ဒဲးလၢလီၤ ခၢၣ်သးထုးထီၣ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်လံာ်လံာ်အုၣ်သးန့ၣ်အိၣ် ဝဲဒၣ် (၁၁၅) ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးတၢ်ကဒီသဒေသ့ၣ် ချဲကျဲကျဲကီၣ်သုလုၤအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ် ပျၢ်အဂီၢ်ခိၣ်နၢ်ခၢၣ်စးလၢအဟဲထီၣ်တၢ်မၤလိတဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ဟ်သးလၢကမၤသကိးတၢ်ဒီးခိၣ်နၢ်ဒီးဖူဖိ သဝီဖိတဖၣ်ဘျးဘျးတၢ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. ■



တၢ်ဂီၤ-ခုမံာ်

တၢ်ခးပျံၤလီၤကဝီၤဖိ

သုလ္လံၤကီၤဂ့ၤ

ဂံၢ် ညးကစၢ် (လွၣ်နးည တောၣ်) မ့ၢ်ဝဲတၢ် လီၤလၢပုၤလီၤကဝီၤဖိတဖၣ်ဟ်လုၢ်ဟ်ပွၤ ဝဲမ့ၢ်လၢ တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိ, က သံၣ်ကသီ, သ့ၣ်ဝဲနးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢတဖၣ် အိၣ်ဝဲဖဲန့ၣ်အါမးအယိၣ်လီၤ. ဖဲလါနီၣ်ဝဲဘၣ် ၁၅ သီ အနံၤန့ၣ် လီၤကဝီၤသးစၢ်ခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်ဟ်ဖျိၣ် ထီၣ်အသးဒီး လဲၤကွၢ်ဝဲတၢ်ထုးထီၣ်လၢဖဲလိညး ကစၢ်အကတီၢ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ခးမပျံၤ လၢပုၤဖီၣ်စုကဝဲတဖု လၢတၢ်တသ့ၣ်ညါအီၤအဂ့ၢ် န့ၣ် လီၤကဝီၤဖိတဖၣ်ဟ်ဖျိၣ်ထီၣ်ဝဲလီၤ.

တၢ်မၤဝဲတၢ်ထုးထီၣ်လၢ ဖဲလိညးကစၢ်တၢ် တီၢ်ကျဲၤအံၤ မ့ၢ်ဒ်သိးတၢ်ကဟံးန့ၢ်လၢလၢတၢ်ကဒါ လီၤအီၤဖဲ အ့ၣ်ဒုးဒီးကီးက ရူးကျဲမ့ၢ်ဖးဒိၣ် အဂီၢ် လီၤ. ဖဲ ၂၀၁၇ နံၣ်အံၤ လါစးပထုဘၣ် ၂၁ သီ အနံၤန့ၣ် ခံးလုၣ်ကျဲၣ်ပနံၣ်, အံၣ်ဒုးသီခါပုၤဘၣ်မူ ဘၣ်ဒါတနီၤ ဒီးလိညးသဝီကရူၢ်အပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ တဖၣ် ဆဲးလီၤမံၤဝဲပနီၣ်လၢလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအပူၤ လၢကမၤဝဲတၢ်ထုးထီၣ်လၢ လၢသၢနံၣ်အတီၢ်ပူၤအ ဂ့ၢ်န့ၣ် သဝီဖိတဖၣ်ဟ်ဖျိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲလီၤ.

စီၤသးဖိလၢအမ့ၢ်ပုၤဟူးဂဲၤတၢ်လၢခိၣ်ယၢန့ၣ် ဆၣ်အဂီၢ် လၢအမၤစၢၤဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိလၢပုၤလီၤကဝီၤဖိ တဖၣ်အအိၣ်စံးဝဲလၢ, “တၢ်တီၢ်ကျဲၤအံၤတၢ်မၤ ပိၤဖးလၢ ဒီးကဲထီၣ်တၢ်ကိၢ်တၢ်ဂီၤလၢပုၤလီၤကဝီၤဖိ အဂီၢ်ဒိၣ်မးလီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်တသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ် တၢ်ကျိၤလီၤတံၢ်လီၤဆဲးနီၣ်တမံၤဘၣ်. တၢ်တီၢ်ကျဲၤ တၢ်မၤဒ်သိးအံၤတဖၣ် တၢ်ကြးမၤဝဲတၢ်လီၤယုသ့ၣ်

ညါဘၣ်ထွဲတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအိၣ်ဒ်လဲၣ်, တၢ်ကဲ ဘျူးကဲဖျိၣ်အိၣ်မနုၤလဲၣ် ဒီးထံၣ်လိာ်သးဒီးကမျိၢ် ဒီး ဒုးသ့ၣ်ညါအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလီၤတံၢ် လီၤဆဲးလီၤ.”

ခိဖျိၣ်လၢတၢ်မၤဝဲတၢ်ထုးထီၣ်လၢဖဲလိညးကစၢ် အံၤအယိၣ် ကဲထီၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီလၢလီၤကဝီၤ ဖိတဖၣ်အဂီၢ် ဒ်အဝဲသ့ၣ်အန့ဆၣ်တၢ်အိၣ်ယၢဖဲ န့ၣ်တဖၣ် ကလီၤမၤကွၢ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၣ် တၢ်မၤပိၤဖးလၢဒီးတၢ်တီၢ်လၢလၢသိလုၣ်ဖးဒိၣ်အယိၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ခုၣ်ဝဲဒီးအထံအီၤတဖၣ်တဆ့ၣ်လၢညါအ သိးဘၣ်အယိၣ် ကဲထီၣ်တၢ်ကိၢ်တၢ်ခဲလၢလီၤကဝီၤဖိ တဖၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

ဒ်သိးပုၤကသ့ၣ်ညါအါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ် ဃးဒီးလိညးကစၢ်အတၢ်ကဲဘျူးကဲဖျိၣ်လၢလီၤကဝီၤ ဖိတဖၣ်အဂီၢ်အိၣ်ဒ်လဲၣ်ဒီး ကတီၢ်အံၤတၢ်အိၣ် သးအိၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ် ကညီဖိခိၣ်ယၢဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤ ပှၢ်ဘျူးစဲကရၢဒီးလီၤကဝီၤဒုဖိသဝီဖိတဖၣ် ရဲၣ်ကျဲၤ ဝဲ မၤဝဲတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ထုး ထီၣ်လၢ ဖဲလိညးကစၢ်အံၤစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

ဒ်လီၤကဝီၤဖိဟ်ဖျိၣ်ထီၣ်ဝဲအသိး, ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ထုးထီၣ်လၢဖဲလိညးကစၢ်အံၤ လီၤကဝီၤဖိတ ဖၣ်တသ့ၣ်ညါဝဲဒီး အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဘၣ်သးတပၣ်ယုၣ် စ့ၢ်ကီးဘၣ်အယိၣ် အဝဲသ့ၣ်တအဲၣ်ဒီးလၢတၢ်ကထုး ထီၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လိညးကစၢ်အံၤ အိၣ်ဝဲဒ်ဖဲ ဝဲတဖၣ်အၣ်တၢ်ပၤ, ကညီကီၢ်စဲၣ်, ကီၢ်သုလ္လံၤအပူၤ န့ၣ်လီၤ. ■

ကီၣ်စဉ်အပူၤ ဒီးလၢလီၤကဝိၤဖိတဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ဘၣ်ဘျးလၢကဒီးန့ၣ်ဘၣ်လီၤမ့ၣ်အူအံၤတအိၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤကဝိၤဖိတဖၣ်တအဲၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်ကျဲၤဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်ဒ်န့ၣ်အသိးတဖၣ်ဘၣ် ဒီးတလိၣ်ဘၣ်မ့ၣ်အူဂံၢ်ဘါအါအါဂီၢ်ဂီၢ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤကဝိၤဖိတဖၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

သဝီဖိလၢအဒီးန့ၣ်ဘၣ်မ့ၣ်အူအကျါတကမံးဝဲ “ပကလိၣ်ဘၣ်မ့ၣ်အူအါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်အလီၤတအိၣ်ဒီးစ့ၢ်ကိးဘၣ်, ပလိၣ်ဘၣ်ဒၣ်မ့ၣ်အူလၢတၢ်ကမၤကပီၤအီၤလၢဟံၣ်ပူၤပူၤဖဲမ့ၢ်န့ၣ်အါအါကတီၢ် ဒီးပသူအီၤဖဲတၢ်အိၣ်သကိးတၢ်, ဖိအိၣ်တ့ၤအိၣ်မၤကပီၤအီၤ, ဒီးဖိဒ်ဖိသ့ၣ်ပုၤကိၣ်ဖိတဖၣ်ကဖးလံာ်ဖးလံာ် ဖွဲၣ်ကပီၤဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

ဒီဖျိဟံၣ်ဖိလီၤဖိတဖၣ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်လီၤမ့ၣ်အူအပိၣ်တၢ်ဘၣ်ပူၤပဲန့ၣ်တၢ်လီၤသ့ၣ်ကဖးလံာ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဖွဲၣ်ကပီၤအီၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဘၣ်ဟးယုသ့ၣ်မ့ၢ်လၢတၢ်ဖွဲၣ်ကပီၤမ့ၣ်အူအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤလီၤဝဲ ဒီးတၢ်လၢကတီၢ်လၢကတီၢ်စ့ၢ်စ့ၢ်လၢဘၣ်ပူၤပဲန့ၣ်ဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢဘၣ်ဟးယုသ့ၣ်မ့ၢ်အဂီၢ်စ့ၢ်လီၤဝဲလီၤ.

နီၢ်ရံၤလၢ, တီၤဖုၣ်သရၣ်မ့ၣ်ကိၣ်ခိၣ်, ကီၢ်မိၢ်ပျၢ်ဒၤသဝီဖိဝဲ, “ပသးခုဒိၣ်မးဒီဖျိတၢ်ကတိၣ်ကတီၢ်ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ်ပုၤလီၤမ့ၣ်အူဒ်အံၤအပိၣ် ကဲထီၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢပဂီၢ် ဒီးမ့ၢ်တၢ်လၢအညီထီၣ်, ကဲဘျးလၢဖိသ့ၣ်မၤလိတၢ်အဂီၢ်, ကိၣ်ဖိတဖၣ်ဖးဘၣ်လံာ်လၢမ့ၣ်အူကပီၤဂ့ၤဂ့ၤအလီၤ, မၤစ့ၢ်လီၤတၢ်လၢကတီၢ်လၢကတီၢ်စ့ၢ်စ့ၢ်လၢမိၢ်ပျၢ်ဘၣ်ပူၤန့ၣ်ပဲန့ၣ်, တကးဘၣ်ကဲဘျးလၢဒုဖိသဝီဖိတဖၣ်အဂီၢ်ဒိၣ်မးလီၤ.”

ဟံၣ်ဒြိုၢ်တၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢတၢ်ဆီလီၤဖဲကီၢ်မိၢ်ပျၢ်ဒၤသဝီအပူၤ ဘၣ်ဘျးဝဲဒၣ် ဟံၣ် (၁၆) ဖျါလၢပူၤနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်ဝဲ ၁၁၂ ဂ, ဒီးလၢမိယီၤနံၤသဝီတခီဟံၣ် (၁၈) ဖျါ ပုၤနီၣ်ဂံၢ် (၁၁၉) ဂန့ၣ်လီၤ.

စီၤန့ၢ်ကီၢ်ထံၣ်ဝဲလၢတၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢ (ခ့ၢ်) ပုၤတၢ်တၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမ့ၤဒီးတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်အဝဲကျိၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢဒုဖိသဝီဖိတဖၣ်အ

ဂီၢ်အံၤ အသူးအသၢ်အိၣ်ဖျါဝဲ ဒီးမ့ၢ်တၢ်သးမံဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. အဝဲစံးဝဲလၢ, “ဖဲယထံၣ်ဘၣ်တၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢပမၤအီၤအံၤ တဘၣ်ဒိၣ်ခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢဘၣ်ဒီး ပုၤအါဂၤသ့ၣ်ညါဘၣ်အါထီၣ်ဝဲလၢန့ၣ်ဆၢန့ၣ်ဟ့ၣ်ပုၤတၢ်ဘျးတၢ်ဖျိအါမးလီၤ. အါန့ၢ်အန့ၢ် ဖဲပထံၣ်ဘၣ်ဒုဖိသဝီဖိဖျါသ့ၣ်ခုသးခု ဒီးတၢ်တိၣ်ကျဲၤအံၤကဲဘျးလၢအဝဲသ့ၣ်ကိးနံၤဒီးတၢ်အိၣ်မူအဂီၢ်အကတီၢ်န့ၣ် ပဝဲစ့ၢ်ကိးပသးခုယုဒီးအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.”

တၢ်ဘျီထီၣ်တကီၣ်ဆံးတၢ်ထုးထီၣ်လီၤဂံၢ်ဘါသဟီၣ်ခီဖျိထံ (mini-hydropower) လၢတၢ်ဆီလီၤဖဲသဝီခံဖျါအံၤ တမၤဟးဂီၢ်ခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢဘၣ်. တၢ်လၢကတီၢ်လၢကတီၢ်စ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတအါဘၣ်. ထံကျိၤဖိဆံးကိၣ်ဖိဒၣ်လဲၣ် တၢ်ဆီလီၤအီၤသ့ၣ်လီၤ. တၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢတၢ်လိၣ်သ့ၣ်အီၤမ့ၢ်ဝဲ ထံပီၤဘိ (PVC) လၢတၢ်ကမိၤထံအဂီၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ခူၣ်မိၤန့ၢ်ထံဘီကျိၤသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ မ့ၣ်အူစး (Dynamo) အကလုာ်လၢတၢ်သ့ၣ်အီၤအက့ၢ်အဂီၢ်အပီးအလီၤဆီအဖိခိၣ် ဒီးတၢ်ထီၣ်ဒုးတယၢ်က့ၤဒီးထံဂံၢ်ဘါန့ၣ်လီၤ. သဝီခံဖျါအံၤဒီးန့ၣ်ဘၣ်မ့ၣ်အူဂံၢ်လၢအဟဲထီၣ်အိၣ်ဝဲ (260-290 voltages) ဒီး တၢ်မ့ၢ်မၤဒိၣ်ထီၣ်အီၤကန့ၢ်ဒီးဘၣ်ဆၢ တၢ်လိၣ်ဘၣ်ဒၣ်အီၤထဲအံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးတၢ်ထုးထီၣ်လီၤဂံၢ်ဘါသဟီၣ်အံၤကပူၤဖျးဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အဂီၢ်တၢ်သ့ၣ်အီၤဒီးစးတၢ်ပီးတၢ်လီၤဆီလၢအမၤစ့ၢ်လီၤ မ့တမ့ၢ် မၤအါထီၣ်မ့ၣ်အူသဟီၣ် (transformer) တဖျါ လၢအကကၢယၢ်မ့ၣ်အူဂံၢ်ဘါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

ဒုသဝီဟံၣ်ဖိလီၤလၢအဒီးန့ၣ်လီၤမ့ၣ်အူလၢတကီၣ်ဆံးတၢ်ထုးထီၣ်လီၤဂံၢ်ဘါသဟီၣ်အကျိၤ



တၢ်ဂီၢ်-ခ့ၢ်

ခိပ်ယာနုဆာဉ်တၢ်ရူလိာ်မုာ်လိာ်

သုလုးကီုဂုး

ခိပ် ယာနုဆာဉ်အတၢ်ရူလိာ်မုာ်လိာ် အတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲတၢ်ထွဲဒီးနုဆာဉ်ဂ့ၢ်ဝီလၢအဘၣ်တၢ်မၤအိၤအဆိကတၢ်တၢ်ဘျီ ဖဲလၢယုလံ ၁၈ သီ တုၤလၢ ၁၉ သီ ဖဲကွံလုတီထီကွံ၊ ကွံလုသဝီ၊ နုသထုာ်ကီုရၣ်၊ သုးက့တၢ၊ ကီုသုလုအပူန့ၣ်လီၤ.

ခိပ်ယာနုဆာဉ်တၢ်ရူလိာ်မုာ်လိာ်တၢ်ဘျီအံၤ မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပျံၣ်စီၢ်ဖိတခါလၢ ကညီကွံဖိသးစးဒီးကညီထုလံသုာ်ကုသးပျံၣ်ဒီးခိပ် နာ်သ့ၣ်တဖၣ် ကသုဘျးစဲလိာ်က့အသးအါထီၣ် ဒိဖျိတၢ်ကုာ်လိာ်တၢ်ပိာ်သကိး ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤလိာ်သးလၢကညီကလုာ်ဂ့ၢ်ဝီ၊ လုာ်လၢထုသနုဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ၊ ခိပ်ယာနုဆာဉ်ဒီးနုဆာဉ်တၢ်အိၣ်ယာအဂ့ၢ်တဖၣ် ဖဲခံသီတၢ်ရူလိာ်မုာ်လိာ်အကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကွံဖိတဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်တၢ်ထီၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဒိသဒါသုာ်ပှ်ဒိဖျိတၢ်တုတၢ်ဂီၤဖဲခိပ်ယာနုဆာဉ်တၢ်ရူလိာ်မုာ်လိာ်အဆၢကတီၢ်

တၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲတၢ်ဘျီအံၤန့ၣ်အတၢ်ပညိၣ်အိၣ်ဝဲလၢ၊ ဒိဖျိတၢ်ရူလိာ်မုာ်လိာ်သး၊ တၢ်ဘျးစဲလိာ်က့သးဒီး တၢ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤလိာ်က့သးအယိ ကညီ

ကွံဖိဒီးသးစးသ့ၣ်တဖၣ်အကံၢ်စီ တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်၊ တၢ်ထံၣ်ဒီးတၢ်ဆိကမိာ်၊ တၢ်တူၢ်ခိၣ်ပာ်သးဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါနာ်ပာ်ဘၣ်ထွဲ ကလုာ်၊ လုာ်လၢထုသနုဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ ဒီးခိပ်ယာနု ဆာဉ်ဂ့ၢ်ဝီအဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကဆုာ်ထီၣ် ဒီးတကတီၢ်ယီ သးစးတဖၣ်ပာ်ယုာ်ပာ်ဂီၢ်ဒီးသးအိၣ်မၤသကိးအါထီၣ်လၢကညီကလုာ်ဂ့ၢ်ဝီမ့ၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ဒိသဒါဒီးတၢ်ရဲဉ်သဲကတီၢ်က့ခိပ် ယာနု ဆာဉ် တၢ် အိၣ် ယာလၢကီုသုလုးအပူ နုသးဖိလံလၢခံတစီကအိၣ်မုာ်အိၣ်ခုၣ် ဒီးအိၣ်ကုးအိၣ်ပုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢတၢ်ဒုးလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤလၢတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲတၢ်ဘျီညါအံၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်တုတၢ်ဂီၤ၊ ပုၤတတၢ်ဆိတလဲတၢ်ဒုးနဲၣ်၊ တၢ်ကုာ်လိာ်တၢ်ပိာ်လၢခိပ်ယာနုဆာဉ်ဂ့ၢ်ဝီအပျံၣ်စီဘၣ်ထွဲဒီးကညီကွံဖိသးစးဒီးခိပ်ယာနုဆာဉ်ဒီးတၢ်ကုာ်ဘၣ်ကုာ်သ့၊ ဒီးတၢ်လိာ်ကွဲအကလုာ်ကလုာ်ဒ်အမ့ၢ်ဖျါထုာ်၊ ဖျါပျီ၊ ဒီးဖျါယုာ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

နီၢ်အ့မ့ၢ် လၢအမ့ၢ်ပုၤကွံဖိလၢအဖဲထီၣ်တၢ်ရူလိာ်မုာ်လိာ်တဂၤစံးဝဲ “တၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲတၢ်ဘျီညါအံၤ မ့ၢ်တၢ်အရူဒိၣ်မးလၢပဝဲကွံဖိ၊ ကွံသရၣ်၊ မိာ်ပာ်ဒီးလီၢ်ကဝီပုၤထုလံဖိဖဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ကနာ်ပာ်အါထီၣ်ဘၣ်က့ဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်သးသဟီၣ်လၢတၢ်ရဲဉ်သဲကတီၢ်က့ထံနီၢ်၊ ဟီၣ်ခိပ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပျံၣ်တၢ်အိၣ်ယာ ဒီးဆၣ်ဖိကီုဖိမံၤလၢသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးဖိလံလၢခံတစီကသ့ထံၣ်ဘၣ်က့နုဆာဉ်တၢ်အိၣ်ယာအယံအလၢဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”



တၢ်ဂီၤ-စီၤလၢန့ၢ်ဝါ (KSNV)

လၢတၢ်ဆၢကတီၢ်ခံသီအတီၢ်ပူၤ န်သိးတၢ်ရဲၤတၢ်ကျဲတၢ်တၢ်အံၤကလဲၤအသးဘၣ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဝီၤ ဒီးကကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဘၣ်အဂီၢ်, ကညီဖိခိၣ်ယၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤဘျးစဲကရၢ (ခ့ၜါ) ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသ ကိးတၢ် ဒီး ကီၢ်သူလုၤကျဲၣ် သ့ ဆဲး လၢ ဝဲကျိၤ (KED), ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲကျိၤ (KFD) ယုၣ်ဒီးကညီကိၣ်ဖျိပုၤဘျးစဲကရၢ (KSNG) ဒီးကညီသးစၢ်ကရၢ (KYO), ကီၢ်ရၣ်ခိၣ်န့ၢ်အပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ, ကိၣ်သရၣ်သရၣ်မုၣ်ဒီးကိၣ်ဖျိမုၣ်ခွါလၢကွံၣ်လုၤတီၤထီၣ်ကိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤရဲၤတၢ်တၢ်ခၢၣ်စး သရၣ်ဆၣ်ဒီးဒိၣ်မူ, ခ့ၜါခိၣ်ယၤန့ၢ်ဆၣ်တၢ်ကူၣ် သ့ ပီၤညါဝဲကျိၤခိၣ် စံးဝဲ, “တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအံၤမ့ၢ်ခိၣ်ယၤန့ၢ်ဆၣ်အတၢ်ရုၤလိၣ်မုၢ်လိၣ်အတၢ်ရဲၤတၢ်ကျဲတၢ်ခါလၢ တၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤကိၣ်ဖိဒီးသးစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဘၣ်ထွဲဘၣ်သးလိၣ်သးဒီးခိၣ်ယၤန့ၢ်ဆၣ်အိၣ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ရဲၤတၢ်ကျဲတၢ်ခါလၢအရူၤဒိၣ်မးလၢပဂီၢ်လၢတၢ်ရဲၤဖျိၣ်က့ၤသးစၢ်, ကိၣ်ဖိဒီးလိၣ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိဒီးခိၣ်န့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ် န်သိးအဝဲသ့ၣ်ကဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤလိၣ်သးလၢ အဝဲသ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်ဒီးတၢ်လဲၤခီဖျိ ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ပၤဆုၤရဲၤကျဲဒီးတၢ်ဒီသဒါက့ၤန့ၢ်ဆၣ်တၢ်အိၣ်ညါယၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၢ်အမဲၣ်ညါ ငးအိၣ်ထီၣ် ပျံၤစီၢ်တခါ လၢတၢ်ဘျးစဲက့ၤစိသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးမၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ် လၢတၢ်ဒီသဒါဒီးတၢ်ပၤဆုၤရဲၤကျဲက့ၤ မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲ ဒီးန့ၢ်ဆၣ်တၢ်အိၣ်ယၤလၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢဖိလံၤလၢခံတစိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒီးတုၤပတၢ်မိၣ်န့ၢ်သးလီၤလၢထံသဘျၢ ကီၢ်သဘျၢ ကလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်က့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

တၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်ဝဲလၢကညီဖိဘၣ်တုၤတုၤလံလုၢ်လံၤထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ ဒီးခိၣ်ယၤန့ၢ်ဆၣ်အတၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤလၢအါန့ၢ်အါလါအတီၢ်ပူၤ လီၤဆီဒ်တၢ် ခီဖျိလၢထံလီၤကီၢ်ပူၤတၢ်ငးတၢ်ယၤ လၢအငးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိး ဒီးပယီၤသးပဒိၣ်အ

တၢ်ထီၣ်ငးဟးန့ၢ်ဆၣ်ကညီဖိဟီၣ်ကဝီၤ တၢ်လီၤတၢ်ကျဲအါထီၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. န်န့ၣ်အသိး, ပယီၤပဒိၣ်ဒီးကလုၢ်ဒိၣ်စိအတၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်ဒီး မၤအါထီၣ်တၢ်ပတၢ်ပြးသန့ န်သိးအဝဲသ့ၣ်ကန့ၢ်ပၤဆုၤဘၣ် ဒီးအိၣ်တုၤအိၣ်ကလီၤဘၣ်ကညီဖိအန့ဆၣ်တၢ်အိၣ်ယၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ဆၣ်သန့က့ၤဖဲတၢ်မၤတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးဝံၤအလီၢ်ခံ, တၢ်ထံၣ်ဘၣ်လၢ ကူၣ်ပနံၣ်လၢကီၢ်ပူၤဒီးကီၢ်ချၢသ့ၣ်တဖၣ် ဟဲဘျၢလီၤကျိၣ်စ့အါအါဂီၢ်ဂီၢ်လၢတၢ်ကမၤတၢ်တီၢ်ကျဲဖးဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢကညီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်လီၤတၢ်ကျဲ လၢအလၢပျဲဒီးန့ၢ်ဆၣ်တၢ်အိၣ်ယၤဒီးတၢ်ထူးတၢ်တီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တီၢ်ကျဲလၢအတၢ်ကိၣ်လဲၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ချၢဟီၣ်လၢ, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဖးလဲၣ်ဖးကွၢ်, တၢ်ကူလဲၣ်မၤကၤသ့ၣ်, တၢ်တုၤထီၣ်ကျဲမ့ၢ်ကျဲဘိလၢအဒိၣ်, ထံတမၢ်တၢ်တီၢ်ကျဲ ဒီးတၢ်တီၢ်ကျဲလၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ရဲၤတၢ်ကျဲအိၣ်လၢတၢ်ကမၤအီၤ ဒီးတနီၤတခီတၢ်မၤတုၤလံၤအီၤလၢအတၢ်အိၣ်ဒီးလီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ် ဒီးတၢ်ဘၣ်သးဒ်လဲၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢကညီဟီၣ်ကဝီၤပူၤ တၢ်မၤဝဲတၢ်ဂုၤထီၣ်ပယီၤထီၣ်အတၢ်တီၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲလၢကညီခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်တဲသကိးဝဲတၢ်မုၢ်တၢ်ချၢဒီးကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အဆၢကတီၢ်အယီၤ ကဲထီၣ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢလီၤပဝီၤဖိ

ဖဲခိၣ်ယၤန့ၢ်ဆၣ်အတၢ်ရုၤလိၣ်မုၢ်လိၣ်အတၢ်ရဲၤတၢ်ကျဲဘၣ်ထွဲဒီးန့ၢ်ဆၣ်ဂ့ၢ်ခီအဆၢကတီၢ်



တၢ်ဂီၤ-စိလါန့ၢ်ဝါ (KSNG)

ကိုဖိတဖန်ဂါး
လိာ်ကွဲသကိး
ဖခိန်ဃာ နှ
ဆာ်အတါရ
လိာ်မုာ်လိာ်အ
တါရဲာ်တါကျဲ
ဘာ်ထွဲဒီးန့ဆာ်
ဂါးဝိအဆာကတီာ်

သ့ာ်တဖန်အဂီာ်န့လိာ်. တါမုာ်တါခုာ်အမုာ်အတီ
တန့ဒီးဝဲအဆာကတီာ်ဒီးဖဲတါသ့ာ်ထီာ်န့တါနာ်န့
လိာ်သးအကတီာ်န့ တါတိာ်ကျဲတဖန်ဟဲန့လိာ်ဝဲ
အါအါဂီာ်ဂီာ်လါကျဲအဘိဘိ လါအဖးအိာ်ထီာ်တါ
ဘာ်ကံာ်ဂုာ်အကလုာ်ကလုာ်န့လိာ်. နဲသိးတါကဘျါ
ရဲလါကဆုာ်ကွံာ်စါတါဂုာ်ကီသ့ာ်တဖန်အဂီာ် ခုာ်
အပုာ်ဘာ်မုာ်ဘာ်ဒါတဖန်ဖးအိာ်ထီာ်တါဟူးတါဂဲ
တဖန် လါတါဂုာ်ကျဲးစါးမသကိးတါဒီးလိာ်ကဝီ
ပုာ်ဘာ်မုာ်ဘာ်ဒါဒီးလိာ်ကဝီဖဲသ့ာ်တဖန် နဲသိးအဝဲ
သ့ာ်တဖန်ကွါဆာ်မာ်ဒီးသအဲတါဂုာ်ကီလါကဟဲ
တဖန်ကသ့ဂုာ်ဂုာ်အဂီာ်န့လိာ်.

သးစါတါရဲလိာ်မုာ်လိာ်ဘာ်ထွဲခိာ်ဃာန့ဆာ်
ဂါးကျဲတဘျါအံးပုာ်ဟဲထီာ်ခဲလါာ် (၃၇၅) ဂါမုာ်

(၂၀၀) ဂါ ခွါ (၁၇၅) ဂါန့လိာ်. တါရဲာ်တါကျဲ
တဘျါအံး မ့မုာ်ဒဲာ်လဲာ်လါတါစုာ်ထံဒိာ်ကတီာ်ဘာ်
ဆာ်, ကိုဖိ, သးစါ, လိာ်ကဝီဖိ, လိာ်ကဝီခိာ်န့
ဒီးကီာ်ရဲာ်ခိာ်န့တဖန် ဟဲထီာ်သကိးဝဲလါတါသ့ာ်
အိာ်သးအိာ်, တါသ့ာ်ဆုာ်သးဂဲအပုာ် ဒီးမုာ်ဝဲ
တါရဲာ်တါကျဲအခိာ်ထံးကတါတဘျါလါဘာ်တါ
မအဲဖဲကီာ်ရဲာ်ဒုသထုာ်အပုာ်န့လိာ်.

ကိးနံာ်ဒီးန့ခုာ်တါကရကရိ ရဲာ်ကျဲဝဲလိာ်
ကဝီဖိတါထံာ်လိာ်တါပိာ်သကိးတါ ဘာ်ထွဲဒီး
ခိာ်ဃာန့ဆာ်တါဂုာ်တါကျဲတဖန် ဒီးလါအကျဲ
သးစါတါရဲလိာ်မုာ်လိာ်တါရဲာ်တါကျဲအံး ဘာ်တါ
မအဲလါတါလိာ်တဘျါးတါလံန့လိာ်. တါရဲာ်တါ
ကျဲအိာ်ဒီးဝဲလါတါကဆဲးမအဲဆုာ်ညါန့လိာ်. ■



တါဂီာ်-စီလါန့ဝါ (KSNG)

က့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီပျဲပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤ အလံာ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤ



၁၉ လါဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၀၁၇

တၢ်ဆဲးကျိး

- ၁. ပဒိၣ်မၢ်ဘးထီၣ်, လီၢ်ခၢၣ်သး ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤ,
+66 (0) 97 940 8152 (က့ၣ်တဲၣ်လီၤတဲၣ်စီၣ်နီၣ်ဂံၢ်)
- ၂. ပဒိၣ်က့ၣ်တဲၣ်ထူ, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ် သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤခိၣ်,
+ 66 (0) 53071600, +66 (0) 53071601 (က့ၣ်တဲၣ်လီၤတဲၣ်စီၣ်နီၣ်ဂံၢ်)
- ၃. စီၤဖိလံၤစ့ၣ်ထွါ, ကညီဖိခိၣ်ယၤအိးပှၢ်ဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပှၢ်ဘျးစဲကရၤ,
+66 (0) 81 724 7093 (က့ၣ်တဲၣ်လီၤတဲၣ်စီၣ်နီၣ်ဂံၢ်)
- ၄. Clare Campbell, Karen Wildlife Conservation Initiative (KWCI),
+66 (0) 81 724 7093 (Australia), clare.campbell@wildlifeasia.org.au

ပျဲပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤအသီတတီၤလၢ

ကမၤဆူၣ်ထီၣ် ကညီထူလံၤအတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဆၣ်တၢ်အိၣ်ယၤ လၢကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤ

ကညီကီၢ်စဲၣ်, ကီၢ်ပယီၤ - တနံၤအံၤ ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ပနီၣ်တခါလၢအတူၢ်လိာ်မ့ၢ် တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤ တၢ်မံၤလၢၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢ ကညီကီၢ်စဲၣ်ပူၤအသိး ကမ့ၢ်အါန့ၢ်ဒီး ၅၀၀ ဂၤ, လၢအပၣ်ဃုာ်ဒီး လီၢ်ကဝီၤဖိသဝီဖိ, ကညီကရၢၢ်ကရၢခၢၣ်စး, ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤဒီးထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤခိၣ်ယၤ န့ၣ်ဆၣ်တဖၣ်အမဲၣ်ညါန့ၣ် တၢ်ပာ်ပနီၣ် ဝဲဒၣ်ပျဲပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ မံၤလၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤအသီတတီၤ လံၤန့ၣ်လီၤ.

တနံၤအံၤတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အမူးအကတီၢ် ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤအတၢ်ပာ်ဂၢ်ပာ်ကျၢၤဝဲဒၣ် က့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီပျဲပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤအံၤအဖိခိၣ် ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤ, ကညီဖိခိၣ်ယၤအိးပှၢ်ဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပှၢ်ဘျးစဲကရၤ (ခ့ၣ်စဲ), ဒီးကညီတၢ်ကဟုကယာ်တၢ်မံၤလၢၣ်စုလီၤဆိတၢ်မၤ (KWCI) တဖၣ် သးအိၣ်စဲးဝဲ တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ပနီၣ်အလၢၢ်ထူၣ်ဖးဒိၣ်အကါဒိၣ်တခါလၢ အပာ်ဖျါ

ကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤအတၢ်ထဲးဂံၢ်ထဲးဘၢဘၣ်ထွဲ တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်တၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီး သ့ၣ်ပှၢ်တၢ်အိၣ်ယၢလၢထံဖိကီၢ်ဖိကမုၢ်ကသုဘၣ်အိၣ် ဒ်ယုၣ်ကကျိၤကျဲအသိး ကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်သိးတၢ်ပၣ်ပနီၣ်က့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီပျဲယုၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံလၢသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤအံၤကန့ၢ် ဒ်မုၢ်မဆါတနံၤအံၤအဂီၢ်န့ၣ် တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီးကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢၤတဖၣ် ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအိၣ်လၢ ထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်ကရၢကရီၤ Rainforest Trus အန့ၣ်လီၤ.

က့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီပျဲယုၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံလၢသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤအံၤ အိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢ မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်အပူၤ, လၢတီၢ်နီၤကစၢ်တုၢ် အလီၤဒီး အလၢအထီ အိၣ်ဝဲ ၂၇၁ စက့ၤယၢကံၣ်လိၣ်မံထၢန့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပှၢ်အံၤအပူၤ သ့ၣ်ပှၢ်လၢဟ့ၣ်ထီၣ် (Evergreen forest), သ့ၣ်ပှၢ်လၢအလၢလီၤဆူၤတကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ်တဖၣ် (Deciduous forest), သ့ၣ်ပှၢ်လၢမဲထီၣ်လၢကစၢ်လီၤတဖၣ် အိၣ်ကျိၣ်ကျိၤအသးန့ၣ်လီၤ.

“တၢ်ပၣ်ပနီၣ်ပၣ်ပနီၣ်ဒီးပၣ်ပနီၣ် က့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီပျဲယုၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံလၢသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤအံၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအထီၣ်ဟူးထီၣ်ဂဲၤပုၤအါဂၤအသးလီၤ. မ့ၢ်စ့ၢ်ကီၢ်ခိၣ်ခါအရူၤဒိၣ်တခါလၢ တၢ်ကကတီၢ်က့ၤ တၢ်မုၢ်အကလုၢ်လၢအစၢၤဘူးကလီၤတုၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိၣ်ဘၣ်တဖၣ် ဖဲကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. KWCI အမဲမရၢ်အတၢ်မၤနီၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ် ကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤ ဘီၣ်သိၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒံး, ဒီးတၢ်ကတီၢ်က့ၤသ့ၣ်ပှၢ်အရူၤဒိၣ်ဒ်အံၤအယိ ကဲထီၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢလၢ ဘီၣ်သိၣ်အနီၣ်ဂံၢ်ကဟဲအါထီၣ်က့ၤအဂီၢ်စ့ၢ်ကီၢ်န့ၣ်လီၤ.” အဂ့ၢ်န့ၣ် အပူၤပၤဆုၤတၢ်မုၢ်ဒါခိၣ် Clare Campbell စံးဝဲလီၤ.

စံးကဒီးဝဲ, “ဟီၣ်ကဝီၤအံၤအပူၤ တၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ် အိၣ်ဒံးဝဲဒၣ်တုၢ်မုၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ် ဒိဖျိကညီပျဲယုၤထူလံၤဖိလၢက့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီဟီၣ်ကဝီၤအပူၤဒီးအတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်ဘၣ်ထွဲခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၣ်လၢ အလီၤပၣ်ကဲဒီးလုၢ်ဒိၣ်ပျဲဒိၣ်တဖၣ်အယိလီၤ.”

တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်က့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီပျဲယုၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံလၢသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤ အတၢ်လဲၤကျဲဒိတကတီၢ်ညါန့ၣ် တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အခါမုၢ်ဂုၤဒီး တၢ်မၤတပတီၢ်ဘၣ်တပတီၢ်အပူၤ ဒ်သိးလီၢ်ကဝီၤဖိအတၢ်ပၣ်ပနီၣ်ပၣ်ပနီၣ်ဂီၢ်ကအိၣ်အဂီၢ် ကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤအံၤ မၤလီၤတံၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲ ၂၀၁၆ နံၣ်အပူၤ တၢ်ထံၣ်လိၣ်တၢ်ပိၣ်တၢ်ဒီးကမုၢ်, တၢ်ဟံးန့ၢ်ကမုၢ်အတၢ်ဟ့ၣ်ကုၣ်တဖၣ် တၢ်မၤအီၤတဘျီဝံၤတဘျီ, ယုၣ်ဒီး ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်, ကညီဖိခိၣ်ယၢဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပှၢ်ဘျးဖဲကရၢ (ခ့ၢ်), ဒီးကညီတၢ်ကဟုကယၢတၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိကရၢ (KWCI) တဖၣ် အတၢ်ပၣ်ပနီၣ်မၤသကိးန့ၣ်လီၤ. တကးဘၣ် တၢ်ယုသ့ၣ်ညါတၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မုၢ်အါကလုၢ်အတၢ်အိၣ်သး, တၢ်ထီၣ်ဒီးမၤနီၣ်မၤယါကဒါက့ၤ လီၢ်ကဝီၤဒုသဝီဒီးသ့ၣ်ပှၢ်အဆၢ, တၢ်ယုသ့ၣ်ညါလီၢ်ကဝီၤကမုၢ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမုၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်, တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်ဘၣ်ထွဲ ခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်တၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဆူကမုၢ်အကျါတဖၣ် တၢ်မၤအီၤတဆိဘၣ်တဆိန့ၣ်လီၤ.



ခ့ၢ်ပိၣ် (ဖဲအုၣ်အမံၤ Panthera pardus), တၢ်ဒီးန့ၢ်အီၤလၢမဲမရၢဖဲ က့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီပျဲယုၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံလၢသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤ IUCN ပၣ်ပနီၣ်အီၤလၢ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအစၢၤဘူးကလီၤတုၢ်.

တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ခိၣ်တဖၣ်တၢ်မၤလၢ အဖုးအိၣ်ထီၣ်က့ၣ်ခိၣ်မဲးညီပျံၤပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢသ့ၣ်ပှၢ် ပျံၤကွီၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

“က့ၣ်ခိၣ်မဲးညီပျံၤပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤအံၤ မ့ၢ်ပျံၤပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိပျံၤကွီၤအဆိကတၢ်တ ဘ့ၣ်လၢ ဘၣ်တၢ်ဖုးအိၣ်ထီၣ်အီၤဖဲ ယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခၣ်ကရၢၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ် ခၣ်ကရၢၢ်အတၢ်တူၢ်ခိၣ်ပာ်သးန့ၣ် မ့ၢ်စ့ၢ်ကိး တၢ်ဖံးတၢ်မၤကိးပတီၢ်ဒီး, စးထီၣ်လၢအခိၣ်ထံးတုၤလၢ အကတၢ်န့ၣ် ကဘၣ်အိၣ်ဒီးကမ့ၢ်အတၢ်ပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်မၤလၢစးထီၣ်အသး လၢတၢ်ဖိလၢတဆိဘၣ်တဆိန့ၣ်လီၤ” အဂ့ၢ်န့ၣ် သရၣ်ဖိလံၤစ့ၣ်ထွၢ်, လၢအမ့ၢ် ခုၣ်စဲၢ်အပျံၤနဲၣ်တၢ်အ ခိၣ်, လၢအတီၣ်ခိၣ်ရိၣ်ဖဲစ့ၢ်ကိး ကညီပျံၤထူလံၤဖိအတၢ်ဂၤလိာ်ဘၣ်ထွဲ တၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကွဲၤန့ၣ်ဆၢၣ်အခွဲးအ ယာ်, စံးဝဲန့ၣ်လီၤ.

စံးကဒီးဝဲ, “တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဆိမိၣ်ဆိမးလၢအသိဒီး တၢ်မ့ၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိကမ့ၢ်မးဒီး တၢ်ဖံး တၢ်မၤတဖၣ်အံၤ ကအိၣ်ယုၣ်အိၣ်ကဘဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ဘၣ်ဆၣ်တခီပုၤန့ၣ် တၢ်တၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်လီၤ. မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ် သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤခိၣ် ပ ခိၣ်စိကျိၣ်ထူစံးဝဲ “တၢ်တၢ်တၢ်အိၣ် ၃ ထံၣ်လၢ ပျံၤကွီၤအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တခါမ့ၢ်ဝဲ ကတီၢ်အံၤ ကီၢ်ပယီၤထံၣ်ရၣ်ကီၢ်သဲးအတၢ်အိၣ်သးလၢ အတၢ်ကတၢ်ကျၢၤဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ခံၣ်တခါမ့ၢ်ဝဲ က့ၣ်ခိၣ် (ဟးက့ၣ်) ထံတမၢ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်ပာ်လီၤဝဲ, လၢအကလုာ်ဘၢကွံာ်ပျံၤကွီၤအံၤန့ၣ် လီၤ. သၢတခါမ့ၢ်ဝဲ ပှၢ်တၢ်ချၢဖိအတၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤဒီးအိၣ်တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိန့ၣ်လီၤ.”

က့ၣ်ခိၣ်မဲးညီပျံၤပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤအပူၤ ဒ်သိးတၢ်ကဒီးသအဲဝဲဒၣ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢ အရူၤခိၣ်တဖၣ်တုၤလီၤတီၤလီၤကသ့အဂီၢ် ဖဲ လၢဒိၣ်စဲဘၢၣ် ၂၀၁၅ နံၣ်န့ၣ် ကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤ အံၤ ယုၣ်ဒီး (KWCI) အတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအဖိခိၣ် ဖုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဒီးသအတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိက ရၢၢ် (Wildlife Protection Unit) လၢအမ့ၢ်ဝဲဒၣ် ဂၤပှၢ် (Forest ranger) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဒီးသ အစၢၤပျံၤကွီၤအံၤအဂီၢ် ဂၤပှၢ် (Forest ranger) ၂၀ ဂၤ ဘၣ်တၢ်ယုၣ်ထၢထီၣ်အီၤလၢကမ့ၢ်ပှၢ်တၢ်အကျါ ဒီး ဟ့ၣ်မူဟ့ၣ်ဒါအီၤန့ၣ်လီၤ.

Adam Oswell လၢ KWCI လၢအရဲၣ်ကွဲၤစၢၤဝဲဒၣ် ဂၤပှၢ်တဖၣ် ကဒီးန့ၣ်တၢ်မၤလိတဖၣ်အဂီၢ်တဂၤ စံးဝဲ “ဖဲပကွၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်တၢ်တၢ်ဒီးပှၢ်အပတီၢ်လၢပဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မိာ်အီၤအခဲအံၤန့ၣ် ပသ့ၣ်ညါလၢ က့ ခိၣ်မဲးညီပျံၤပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤအတၢ်ဒီးသအအဂီၢ် ဂၤပှၢ်လၢဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤလိဂ့ၤဂ့ၤ



ခုတကလုာ် (ဖဲအုၣ်အမံၤ Panthera pardus), တၢ်ဒီးန့ၣ်အီၤ လၢခဲမရၢ်ဖဲ က့ၣ်ခိၣ်မဲးညီပျံၤပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤ IUCN ဟံပနီၣ်အီၤလၢ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢဘၣ်ဒီးဘၣ်ထံးညီ

န့ၣ် လိာ်ဝဲဒၣ်လီၤ. ပှၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကဘၣ်ခိး ကွၢ်စ့ၣ်ကွၢ်တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, ဟးဆုၣ်သ့ၣ် ပှၢ်ဒီးမၤလီၤတံၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်တၢ် လူၤပိာ်ထွဲအီၤန့ၣ်လီၤ. တကတီၢ်ပီ ကဘၣ်မၤ အါထီၣ်အကံၢ်အစီကွၢ်ကွၢ် ဒ်သိးတၢ်ရဲၣ်သဲက တီၤ ဒီးတၢ်ဒီးသအအဟီၣ်ကဝီၤလၢ ကညီကီၢ်စဲၣ် အပူၤခဲလၢ ကအိၣ်ဒီးတၢ်ကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ်လၢ ကတီၢ်ယံာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

“ဖဲဂၤပှၢ်တဖၣ်လီၤလၢပျီၤပူၤအခါ လၢအတၢ်မၤအပူၤ ကမၤသကိးတၢ်ဒီး ငူၤသဝီၤဖိ, လီၤကဝီၤခိၣ် နၢ်, ဒီးခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်အပူၤမၤသကိးတၢ်လၢပျီၤပူၤတဖၣ်ဒ်အလီၤအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ,” အဂ့ၢ်န့ၣ် ပဒိၣ်စီၤ ကျိၣ်ထူၣ်ဝဲလီၤ.

ဖဲ ၂၀၁၃ ဒီး ၂၀၁၅ နံၣ် အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ် ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၣ်အံၤ ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးခ့ၣ် ဒီး KWC I တဖၣ်ဒီးဆဲးလီၤခဲမၤရၢ် အိၣ်ဝဲ ၂ ဘျီ ဖဲက့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီပျီၤပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျီၤပူၤ အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအံၤအဖီခိၣ် တၢ်ထံၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ် က့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီသ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်မဲတၢ်မၤဒီးတၢ်မူ အကလုာ်ကလုာ်လၢအအိၣ်ဒီးအါအါဂီၢ်ဂီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါခဲလၢၣ်အဖီခိၣ် တၢ်ထံၣ်န့ၣ်ဝဲ ဒၣ်လၢ က့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီပျီၤပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျီၤပူၤအပူၤ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအဒုးအိၣ်န့ၣ်အဖီန့ၣ် အိၣ် ၆၄ ကလုာ်, လၢအကျါပၣ်ယုာ်ဒီး ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအစၢၤဘူးကလီၤတူၢ် ၂ ကလုာ်လၢအမ့ၢ် တ ရူးယိၤဟီၣ် (ဖဲအ့ၣ်အမံၤ Manis pentadactyla), Sudan ယိၤဟီၣ် (ဖဲအ့ၣ်အမံၤ Manis javanica) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအမဲၣ်ညါ တၢ်ထံၣ်န့ၣ်စ့ၢ်ကိး ထီၣ် ၁၂၂ ကလုာ်, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအိၣ်လၢထံၣ်ဒီး ခိသ့ ၁၂ ကလုာ်, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအစွါ အိၣ် ၂၀ ကလုာ်, လၢအကျါ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအစၢၤဘူးက လီၤတူၢ် ၂ ကလုာ်လၢအမ့ၢ် ချဲးအကလုာ်လၢတၢ်ကိးအီၤလၢ Big-headed Turtle (ဖဲအ့ၣ်အမံၤ Platysternon megacephalum) ဒီး Elongated Tortoise (ဖဲအ့ၣ်အမံၤ Indotestudo elongata) တဖၣ်ပၣ်ယုာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

“ကီၢ်အ့ၣ်အမံၤထီၣ်ကလံၤထံးဟီၣ်ကဝီၤအပူၤ ဟီၣ်ကဝီၤအဂုၤအဂၤလၢတၢ်ဒီးသဒါအီၤတဖၣ်အ ဂီၢ် တၢ်ဟ့ၣ်ခးအိၣ်တၢ်မံၤလၢၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢ အမၤဆံးလီၤစ့ၢ်လီၤတၢ်မံၤလၢၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအ နီၣ်ဂံၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤအဖီခိၣ် ကတီၢ်အံၤ တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်က့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီပျီၤပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ် ပျီၤပူၤ - လၢအဘၣ်တၢ်စးထီၣ်မၤအီၤ စးထီၣ်လၢတၢ်ဖိလၢၣ်တဆီဘၣ်တဆီဒီး ကဘၣ်တၢ်ကဟုက ယၢ်အီၤလၢ ဂၤပှၢ် (Forestranger) - အံၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအထီၣ်ဟူးထီၣ်ဂဲၤပုၤအါဂၤအသးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်အုၣ်သးဒီး တၢ်ပနီၣ်တခါလၢ အဟံၣ်ဖျါထီၣ်ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၣ်အတၢ်တူၢ်ခိၣ်ဟံၣ်သး လၢ ခါဆူညါတၢ်ရဲၣ် သဲကတီၢ်ကညီကီၢ်စၣ် န့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်န့ၣ်သါတဖၣ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ” အဂ့ၢ်န့ၣ် Clare Campbell စံးအါထီၣ်ကဒီးဝဲလီၤ.

ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၣ်ခိၣ် ပဒိၣ်မၤဘးထီ စံးဝဲ “ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ တၢ်တၢ်တၢ်ဒီးပုၤအိၣ်အါ မးလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒ်သိးပကတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးဆူ ပတၢ်မုၢ်လၢကွၢ်စိအဂီၢ် ပကလဲတၢ်ဆူညါကွၢ် ကွၢ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်သူလုၤဟီၣ်ကဝီၤအပူၤ သ့ၣ်ပှၢ် တၢ်လီၤလၢအဂုၤအိၣ်ဒီးဝဲဒၣ်လီၤ. ဆၢကတီၢ် ခဲ အံၤ သ့ၣ်ပှၢ်တဖၣ်အံၤအကျါ တနီၤန့ၣ် ပမၤတၢ် ယုၣ်သ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲ တၢ်မံၤလၢၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်အတၢ် အိၣ်သးန့ၣ်လီၤ. ဆူမဲၣ်ညါန့ၣ် ပတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲ



ပဒိၣ်မၤဘးထီဒုးသ့ၣ်ညါဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ဘၣ်ထွဲတၢ်ဟံၣ်ပနီၣ် (က့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီ) ပျီၤပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျီၤပူၤအသိတ တီၢ်လၢကမၤဆူထီၣ်ကညီထူလဲၤအတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်န့ၣ်ဆၢၣ် တၢ်အိၣ်ယၢၤလၢကညီကီၢ်စၣ်အပူၤ

အိၣ်လၢ ပကၣ်ဒးအိၣ်အါထီၣ်ပျဲပျဲဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢပျံၤကွီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ။”

တၢ်ဂ့ၢ်လၢအဲးဒိၣ်ထၢၣ်အဂီၢ်

ဘၣ်ထွဲဒီးက့ၢ်ဒိၣ်မဲးညီအတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ တၢ်မၤန့ၢ်အီၤခီဖျိ တၢ်ဆဲးလီၤခဲမၤရၢတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ထုးထီၣ်ရၤလီၤအီၤလၢ စဲအ့ၣ်အလံာ်ရၤလီၤတဘျီလၢအမ့ၢ် Oryx ဖဲ ၂၀၁၇ နံၣ်အပူၤ ယုၣ်ဒီး တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီးတၢ်ဂီၢ်တၢ်ဖိၣ်အဂၤလၢတၢ်မၤန့ၢ်အီၤ ခီဖျိတၢ်ဆဲးလီၤခဲမၤရၢလၢကညီကီၢ်စၢ်အတၢ်လီၢ်အဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါဒီးအတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါအီၤလၢလၢပျဲပျဲတခီလဲၤကွၢ်ဘၣ်အီၤဖဲအံၤတက့ၢ်။ *First structured camera-trap surveys in Karen State, Myanmar reveal high diversity of globally threatened mammals*

ကီၢ်သူၤလုၤသ့ၣ်ပျဲပျဲကျိၤ

ကီၢ်သူၤလုၤသ့ၣ်ပျဲပျဲကျိၤအံၤ မ့ၢ်ဝဲခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်အဝဲကျိၤတဘီလၢ အပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤဝဲဒၣ် သ့ၣ်ပျဲလၢ ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပဒိၣ်တၢ်ပၤအဖိလၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ တကတီၢ်ပီၤ ဟ့ၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်ဘၣ်ထွဲ တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤသ့ၣ်ပျဲပျဲကျိၤအကျဲလၢအယုၣ်အကၢတဖၣ် ဆူကမ့ၢ်အကျိၤန့ၣ်လီၤ။ မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါအါထီၣ်တခီ လဲၤကွၢ်ဘၣ်အီၤဖဲအံၤတက့ၢ်။ <http://karennationalunion.net/index.php/burma/departments/forestry>

KESAN (ခ့ၢ်)

ခ့ၢ်အံၤ မ့ၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမ့ၢ်တၢ်ကရၢကရိတဖု, လၢအတမ့ၢ်လၢကွၢ်စိဝဲဒၣ် နီၢ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်ဘျူးဘၣ်ဖိၣ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ။ ခ့ၢ်အံၤ မၤတၢ်လၢကမ့ၢ်အတၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢကအိၣ်အဂီၢ်ဒီး ဖဲသိးကညီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဒီးအတၢ်သ့ၣ်ညါတဖၣ် တၢ်ကသ့ၣ်ညါပံၤနီၣ်ဒီးပံၤကဲအီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ မ့ၢ်အဲၣ်ဒိၣ်သ့ၣ်ညါဘၣ်တခီ လဲၤကွၢ်ဘၣ်အီၤဖဲအံၤတက့ၢ်။ တတတၢ်န့ၣ်ညါဓမ္မဇၢ်ဓမ္မဇၢ်

ကညီတၢ်ကဟုကယၢ်တၢ်မံၤလၢစုလီၤဆိတၢ်မၤ (KWCI)

ကညီတၢ်ကဟုကယၢ်တၢ်မံၤလၢစုလီၤဆိတၢ်မၤအံၤ ဘၣ်တၢ်ဒးအိၣ်ထီၣ်အီၤဖဲ ၂၀၁၂ နံၣ်အပူၤလီၤ။ အတၢ်မ့ၢ်လၢကွၢ်စိမ့ၢ်ဒဲးသိး တၢ်ကရဲၣ်သဲကတီၤဒီးကဟုကယၢ်က့ၤတၢ်မူအါကလုာ်ဒီး



တၢ်ဂီၢ်-ခ့ၢ်

တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢ အအိၣ်လၢ အစၢၤဘူးကလီၤတူၢ်အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ။ မ့ၢ်ဝဲကရၢမၤသကိးတၢ်တဖုလၢအပၣ်ယုၣ်ဒီးကီၢ်သူၤလုၤသ့ၣ်ပျဲပျဲကျိၤ, ခ့ၢ်ဒီး ထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်ကရၢတရိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါအါထီၣ်တခီ လဲၤကွၢ်ဘၣ်အီၤဖဲအံၤတက့ၢ်။ www.kwci.org

ကီၢ်ရၢၣ်ခိၣ်န့ၢ်ဒီးကညီတၢ်ကဟုကယၢ်တၢ်မံၤလၢစုလီၤဆိတၢ်မၤ, ဖဲတၢ်ပံၤနီၣ် (က့ၢ်ဒိၣ်မဲးညီ) ပျဲပျဲဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢသ့ၣ်ပျဲပျဲကျိၤအသိတတီၤ လၢကမၤဆၣ်ထီၣ်ကညီထူလံၤအတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဆၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ လၢကညီကီၢ်စၢ်အပူၤအဆၢကတီၢ်

ထူလံးတၢ်သ့ၣ်ညါဒီးတၢ်သ့ဒီးသးလၢ တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ

သုလ္လံးကီုစု

အကတီၢ်မၤဆါတနံၤအံၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါၣ် ထံကီၢ်တဖၣ်တဲသကိးဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲ ဒီး တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအ ဂ့ၢ်အါမး ဒီးဖျါဟီၣ်ခိၣ်ချၢတၢ်ဆီတလဲဟဲအိၣ်ထီၣ်အ သးအကလုာ်ကလုာ် ဒီးတၢ်တတၢ်တနါတဖၣ်ဟဲ ဟံၤထီၣ်ဝဲအါမး လၢအဟ့ၣ်ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိတဖၣ်တၢ် ကီၢ်တၢ်ခဲ လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်မူအပူၤအယိၣ်န့ၣ် လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိၣ် ပုၤလၢအမံၤဟ့ၣ်သ့ၣ်ဖျါလၢအ ဒီးဝဲတၢ်ဂီၤမူ ဒ်ခွါဂဲၤဒီး လံၤဇၞးန့ၣ်ဒိၣ် ဒ်ၤဒ်ၤဖျါဇၞး (Leonardo DiCaprio) အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲအတၢ်က ရၢကရိလၢကဂဲၤလိာ်မၤစၢၤဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဃးတၢ်က သ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအံၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိးပမ့ၢ်ကွၢ်ကွၢ်လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤစ့ၢ် ကိး တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲဟဲအိၣ်ထီၣ်ဝဲ အနီၢ်ကီၢ် ဒီးကမ့ၢ်ထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ် ကွၢ်ဆၢၣ်ဘၣ် ဒီးတၢ်ကီၢ်ခဲလဲန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိၣ် ဖဲ ၂၀၁၆ န့ၣ်အတီၢ်ပုၤ ကညီဖိခိၣ်ဃးဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤ ဘျးကရၢ (ခ့ၣ်စၢ်) မၤဝဲဒ်တၢ်ယုသ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲ ဒီး တၢ်တူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံးဖိတူၢ် ဘၣ်ဝဲ ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအ တၢ်တတၢ်တနါလၢဟီၣ်ကဝီၤ ၂၀ ဘၣ် လၢအအိၣ် လၢကီၢ်ရၢၣ်မၤတြီၢ်ဒီးကီၢ်ရၢၣ်ဖၣ်အၣ် ကညီကီၢ်စဲၣ် ကီၢ်သုလ္လံးအပူၤ လၢအဘၣ်တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢ DanChurchAid (DCA), တၢ်မၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါတ ဘျီအံၤ ဘၣ်တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤသကိးယုတၢ်ဒီးခ့ၣ်အဲၣ် ယုၣ်ကရၢမိၢ်ပုၤ (KNU) ပုၤဘၣ်မုဘၣ်ဒါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအတၢ်တတၢ် တနါလၢအဟဲဘၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤတၢ်လီၢ်တတီၤဒီးတ တီၤ လီၤဆီလိာ်အသးဘၣ်ဆၣ် တၢ်တတၢ်တနါ လၢအလီၤကလိာ်အသးတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကီၢ်ယုထီၣ်, တၢ်စူထံလုာ်ဘၢတၢ်, တၢ်ဖိယၢ်လီၤမၤဟးဂီၤတၢ် ထူၣ်တၢ်ဘိအတၢ်တတၢ်တနါ ဒီးတၢ်ဆူးတၢ်ဆါ လၢအဟဲကဲ ထီၣ်ခိၣ်ဖျါတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတ လဲ, အကတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်, မ့ၢ်အူအိၣ်လဲးတၢ်ဒီးဟီၣ် ခိၣ်ကၢ်လၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

လီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံးဖိတဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်ခဲၣ် ဒီးတၢ်တတၢ်တနါအါမံၤအါကလုာ် ဒီးဒ်အဝဲသ့ၣ် အတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံး, တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်လဲၤခိ ဖျါအိၣ်အသိး ကျဲးစးဘျီဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်တဖၣ်အံၤ, ဒီးပူၤဖျဲးထီၣ်ဝဲလၢတၢ်တတၢ်တနါအတၢ်ကီၢ်တၢ် ခဲတနံၣ်ဘၣ် တနံၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤထူလံးတၢ် သ့ၣ်ညါဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, တၢ်သ့ဒီးသးလၢတၢ်တၢ် တနါတဖၣ် ဘၣ်တၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်အီၤဒ်လၢလၢအသိး အံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကီၢ်ယုထီၣ်

တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲဘၣ်ထွဲဒီးတၢ် ကီၢ်ယုထီၣ်အံၤ မ့ၢ်ဝဲဒ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မၤအသးလၢပဒီ သအဆီအီၤတန့ၢ်ဒီးတသ့ဘၣ်. ဖဲတၢ်ကီၢ်ယုထီၣ်အ ဆၢကတီၢ် ထံလၢထံကျိပူၤ, ထံဘိကျိပူၤ, နိၣ်ပူၤလီၤ သးကွံာ်ဝဲအယိၣ် ထံလၢတၢ်ဘၣ်သုအီၤလၢတၢ်သ့ၣ် အိၣ်ဖျးအိၣ်, စံာ်လီၢ်တဖၣ်တလၢတလီၣ်အယိၣ် တၢ်

မိုက်ဘီအီးဒီအတတ်ပညာထိပ်တန်း၊ တလအိမ်
လှည့်ကညီအကိုတကားဘဏ်၊ တက်ကီယုထီဒီအ
ယီ ဒူးအိမ်ထိုင်ဆင်ဖိကီဖိတော်ဆူးတော်ဆီဒီး တာဖိ
ယာအါကလုာ်စွဲကီးမဟားဂီဘုအါထိုင်ဝဲန့ဉ်လီ။

တက်ကီယုထီမဟာဘဏ်ဒီတော်ဖီးအိမ်မဟာဘဏ်လဲဉ်

တက်ကီယုထီဒူးအိမ်ထိုင်တော်အိမ်တော်အီက
ဒီးတော်အိမ်တကူတလှည့်ဒေဉ်ညီကဒေဉ်လီ။ စံာ်
လီပျဲလီလတ်မဟာဘဏ်ဘုတဖဉ် လိာ်ဘဉ်ဝဲဒေဉ်ထံ
န့ဉ်လီ။ တက်ကီယုထီ ထံလီသံး ဒီးထံတလှည့်
တော်သ့ဉ်အိမ်ဘုအိမ်ဘဏ်အယီ ဘုတဖဉ်ပားဂီ၊
ယုထီဒီးသံကွာ်ဝဲဒေဉ်ညီကဒေဉ်န့ဉ်လီ။ တော်ဘဉ်တော်
ဖိာ်ဒီးတော်သ့ဉ်အိမ်ဖူးအိမ်စွဲကီး လိာ်ဘဉ်ထံန့ဉ်
လီ။ ထံမဟာဘဏ်န့ဉ်ကဆူးကဆါထိုင်ဒီးသံကွာ်
လတ်ကီဒီအယီသ့န့ဉ်လီ။

ခိဖျိလတ်ထိုင်တော်ဘိလတ်သ့ဉ်အိမ်ဖူးအိမ်
တဖဉ်ယုထီဒီးသံကွာ်အယီ၊ တော်အိမ်လတ်ဖိယီ
ဖိအဂီမဟာဂု၊ ငူသဝီအဂီမဟာဂု စွဲလီကွာ်ဝဲဒေဉ်သ
တားဒီး ပျဲကညီဖိ လီဆီဒေဉ်တော် ကညီထူလံလတ်
အိမ်လတ်ကစါခိာ်ကလိကျါတဖဉ်အဂီ တော်ဂုာ်ကီ
လတ်အိမ်မိာ်ပျဲအိမ်ထိုင်ဝဲဒေဉ်န့ဉ်လီ။ ဒ်န့ဉ်အ
သိးတော်ကီယုထီအယီ ထံလီသံး၊ ထံတလှည့်
လိာ်လတ်ဖိယီဖိဒီးငူသဝီဖိတဖဉ်အဂီ မဟာမာ်
ဘဉ်အိမ်ထံလတ်လီဖီးယံန့ဉ်လီ။

*တက်ကီယုထီဒူးအိမ်ထိုင်တော်အိမ်ဆူဉ်အိမ်ချဲ့တော်ဂုာ်
ကီဒီလဲဉ်*

ခိဖျိတော်ကီဒီကံဆိးအယီ ဖိသဉ်ယံနံဉ်ဆူ
အဖိလတ်တဖဉ်အဂီတော်ဘဉ်ယိာ်အိမ်ဝဲ မဟာအ
ယုအိမ်ယုအိမ်ဒီးမဟာတော်အိမ်လတ်အကစါတသ့ဒီး
ဘဉ်အယီလီ။ ဒ်န့ဉ်အသိးပိာ်မုာ်လတ်အတဖဉ်မာ်
တော် လီ၊ ဘဉ်ယိာ် လတ် အဂီ မဟာ လတ်
ဘဉ်ထံလတ်ကအိမ်ဒီးလိာ်ဘဉ်တော်အိမ်နံဉ်ဂံဉ်နံဉ်ဘါ
လတ်အဖိဒီးအနီကစါကအိမ်ဆူဉ်အိမ်ချဲ့ အဂီလီ။
ပျဲလတ်အနီခိကွာ်ဂီတလှည့်တဖဉ် အါစုအါဘျီဘဉ်

ဒီးသန့ထိုင်အသးလတ်ပျဲအဂုအယီ ဖဲပျဲအဂုတ
ဖဉ်အတော်အိမ်မဟာဘဏ်ဘဉ်ဒီး အဝဲသ့ဉ်စွဲကီးတ
ဒီးန့ဉ်ဘဉ်တော်အိမ်နီတမံဘဉ်။ ပျဲသးပျဲလီဆီဒေဉ်
တော်လတ်အတော်အိမ်ဆူဉ်အိမ်ချဲ့ တဂု ဘဉ်တဖဉ်
မဟာလတ်အိမ်ယုအိမ်တော်လတ်အကစါဒေဉ်ဝဲတသ့ဘဉ်
အယီ တက်ကီတံခဲကဘဉ်အဝဲသ့ဉ်န့ဉ်လီ။

*လီကဝီဖိအတော်သ့ဉ်ညါဒီးတော်သ့ဒီးသးလတ်တော်ကီ
ယုထီအိမ်လဲဉ်*

လီကဝီပျဲတဖဉ်တဖဉ်သ့ဉ်ညါဝဲလတ် တော်
သ့ဉ်လီသ့ဉ်ထိုင်ဝဲဘိအါထိုင်လတ်ထံကွာ်ခဲတော်
လီန့ဉ် မဟာမဟာထိုင်ထံကွာ်ခဲ ဒ်သိးထံတလီ
သံးညီညီကဒေဉ်တဂုအဂီ တကားဘဉ်အိမ်စွဲကီး
ဒီးတော်ပျဲချဲ့ကျဲထံကွာ်ခဲအတော်ချဲ့တော်ကျဲန့ဉ်
လီ။ လီကဝီဖိလတ်လီတနီ မဟာချဲ့သဲက
တီညဉ်လတ်ပျဲကီးလတ် (ကွဲတဉ်) လတ်ကလတ်
အိမ်လတ်ပျဲကီးဂုဒီးအဂီဖဲတော်ကီယုထီအဆါ
ကတီ၊ ဒ်န့ဉ်အသိးပျဲတဖဉ်လတ်လီတနီမဟာ
တော်ပိာ်ဖိာ်သကီးဘု လတ်ကီးအီလတ်ဘုပိာ်ကီ
ဒီးထူးထိုင်အိမ်သကီးကျဲဝဲတော်ပံးတော်စုအဆါ
ကတီလီ။ လီကဝီပျဲတဖဉ်တဖဉ် ယုဒီးပိာ်ကီ
န့ဉ်ဝဲ သ့ဉ်မဟာယိာ်ဝဲလတ်တော်ဖိအိမ်တော်အ
ဂီ၊ ယုအိမ်ယုအိမ်ဒေဉ်ဖိညဉ်ဖိ မဟာထီဝဲဒီးပိာ်
ကီန့ဉ်တော်အိမ်တော်အိမ်၊ သ့ဉ်လတ်ထိုင်တော်ဘိလတ်
အခိာ်ဆါမဟာတော်ကီန့ဉ်အမာ် တကွဲထိုင်ဒီးအဂုအ
ဂုတဖဉ်လီန့ဉ်လီ။ တော်ပိာ်ဖိာ်ထံလတ်အဖီး
ဒိာ်အပူ၊ ပိာ်ဖိာ်ထံလတ်သံဉ်သ့ဉ်ဂံဉ်ဝဲ၊ မဟာ
အိမ်ပိာ်စုညဉ်ဒီးတော်ဒီးတော်လတ်လတ်မဟာအီသ့
လတ်ကအိမ်အီလတ်အဂီ မဟာမာ် ဖဲတော်ပံးတော်
စုအိမ်ထိုင်အဆါကတီန့ဉ်မဟာလတ်အဝဲသ့ဉ်မဟာ
ညီန့ဉ်ဒေဉ်န့ဉ်လီ။

လီကဝီဖိတဖဉ်အိမ်ဒီးအတော်သ့ဉ်ညါဒီးတော်
သ့ဒီးသးလတ်ကသ့ဉ်ကသံးတော်ဆီတလဲ ခိဖျိတော်
မဟာထံဘိကျဲတော်တိာ်ကျဲဆံးဆံးဖိလတ်တော်သ့ဉ်
အိမ်ဖူးအိမ်တော်အဂီလတ်အလတ်အိမ်ဝဲဟံဉ်ဖိယီဖိငူ

သဝီကမျာ်ဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဇ်န့ၣ်အသိးတၢ်သ့ၣ် ကျဲၣ်ကျိတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢတၢ်အိၣ်အိၣ်သ့တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, မၤတၢ်ဘုၣ်အိၣ်ဖိၣ်အိၣ်လၢအဟံၣ်ဖိယိဖိအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဟံၣ်ယိတၢ်ဟဲန့ၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢ ကမၤစၢအဝဲသ့ၣ်ဖဲတၢ်ပံးတၢ်စ့အကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ခိဖျိလီၤကဝီၤဖိတဖၣ်လဲၤခိဖျိဘၣ်တၢ်ကီၢ်ယု ထီ အတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအယိ အဝဲ သ့ၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၣ်လၢကဟးကျး လီၤလံာ်မၤနီၣ်မၤယါလၢပှၢ်ပှၢ်လၢတၢ်သုတကူၣ်သ့ၣ် ကျိသ့ၣ်နါစိလၢပှၢ်တဝဲသ့ၣ်ပှၢ်ပှၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, မၤအိၣ်ညၣ် လၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်အိၣ်အလီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲ သ့ၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢကဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤ လီၢ်သးဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတ လဲအတၢ်တတၢ်တနါအဂ့ၢ်အကျိဒီးအတၢ်ပနီၣ် တဖၣ်ဆူလီၢ်ကဝီၤကမျာ်အကျါန့ၣ်လီၤ.

လီၢ်ကဝီၤဖိတၢ်သ့ၣ်ညါဒီးတၢ်သ့ၣ်သးလၢတၢ်ကသုၣ် ကသံးတၢ်ဆီတလဲဘၣ်ထွဲတၢ်စူထံလုာ်ဘၢတၢ်

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲဘၣ်ထွဲဒီးတၢ် စူထံလုာ်ဘၢတၢ်အံၤ မ့ၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်ဆၢတၢ်မၤအသး လၢအါစုအါဘျီပမ့ၢ်သ့ၣ်ညါဆီဘၣ်ဆၢပဒီသအ ဆီအိၣ်တန့ၢ်ဒီးတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စူထံလုာ်ဘၢ တၢ်အဂ့ၢ်ခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိဟဲကဲ ထီၣ်အသးလၢတၢ် စူဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ်အယိ နးအိၣ်ထီၣ်ထံလုာ်ဘၢတၢ် ဖဲဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၢ်ဝဲန့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်စူ ဒိၣ်အယိ တၢ်မ့ၢ်သ့ၣ်ညါဆီထံဒိၣ်ထံကလုာ်ဘၢတၢ် ဒၣ်ကယၢ်ဘၣ်ဆၢ, ထံလုာ်ဘၢတၢ်အအါအစ့အ ဒိၣ်အဆံးထဲလဲၣ်န့ၣ် တၢ်တသ့ၣ်ညါဆီအိၣ်လီၤတၢ် လီၤဆဲးဒီး တၢ်ဒီသအအိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်တသ့ဘၣ်န့ၣ် လီၤ. ထံလုာ်ဘၢတၢ်အံၤဟဲကဲထီၣ်အသးလၢတၢ်စူ ဒိၣ်ဒိၣ်ဒီးထံယုၤန့ၣ်ဆူထံဘိကျိ, ထံဖိကျိဒီးယုၤန့ၣ် လီၤကဒီးဆူထံကျိမိၢ်ပှၢ်ဖးဒိၣ်အပူၤ, ဒီးပှၢ်လၢအ အိၣ်လၢထံဖိကျိကပိာ်ကပၤမ့ၢ်ဂ့ၤထံကျိဖးဒိၣ်အ ကပိာ်ကပၤမ့ၢ်ဂ့ၤ ဘၣ်ကွၢ်ဆၢမဲၣ်ဒီးထံလုာ်ဘၢတၢ် အတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်စူထံလုာ်ဘၢတၢ်အယိလီၢ်ကဝီၤဖိတၢ်စူထံ လၢတၢ်လီၢ်ကဝီၤကမျာ်ဖိအဂီၢ်ဒ်လဲၣ်

ဖဲတၢ်စူဒိၣ်ထံလုာ်ဘၢတၢ်အဆၢကတီၢ်ဟီၣ် ခိၣ်လီၤလၢဒီးမၤဟးဂီၤကွံာ် ပှၢ်လၢသ့ၣ်အိၣ်ဘု ဒီးသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်လၢတၢ်လီၢ်ဟးခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ် လီၢ်ထီၣ်ထီ အလီၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စူထံ လုာ်ဘၢတၢ်အယိလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤ ဒီထံကျိတန့ၢ်ဒီးတသ့တညီ ဒီးကဲထီၣ်တၢ်လီၤဘၣ် ယိၣ်လၢသးသမူအဂီၢ်လီၤ. တၢ်စူထံလုာ်ဘၢစံာ်လီၢ် ပှၢ်လီၢ်အယိဘုဟးဂီၤဒီးအုၣ်သံဒီးဘုအတၢ်ဟးထီၣ် စူလီၤကွံာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တကးဘၣ်တၢ်မ့ၢ်စူလၢက တီၢ်ယံာ်ယံာ်န့ၣ် ဆၢဖိကီၢ်ဖိလၢတၢ်ဘုၣ်အိၣ်ဖိၣ် အိၣ်တဖၣ်ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဆူးတၢ်ဆါ, တကတီၢ် ယီ တၢ်ဖိလံာ်ဖိယၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးကအါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ် ဒီးမၤဟးဂီၤစံာ်လီၢ်ပှၢ်လီၢ်, ခုးဒီးတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျး အိၣ်အလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခိဖျိတၢ်စူဒိၣ်ထံလုာ်ဘၢတၢ်အယိ လီၢ်ကဝီၤပှၢ် တဝဲဖိတဖၣ်အတၢ်ဖဲဒီးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်ဟးဂီၤ, အ ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်ဒီးအစံာ်လီၢ်ပှၢ်လီၢ်တဖၣ်ဟးဂီၤဒီးလီၤ မၤကွံာ်လၢဟီၣ်ခိၣ်လီၤလၢအယိ, ဟးထီၣ်ဟးလီၤ လၢတၢ်သဘျီအပူၤတသ့, ဆၢဖိကီၢ်ဖိလၢတၢ်ဘုၣ် အိၣ်ဖိၣ်အိၣ်တဖၣ်သံကွံာ်မ့ၢ်လၢတၢ်ဂီၢ်တၢ်ခုၣ်အ ယိ, ဟံၣ်ဖိယိဖိတဖၣ်ဆိးက့ၢ်အံၤအံၤဒီးကျိၣ်စ့ တၢ်လၢဘၣ်လၢစ့အါထီၣ် မ့ၢ်လၢဘၣ်ပှၢ်ကသံၣ် ကသီအယိ, အါန့ၢ်အန့ၢ်ဘုဟုတလၢတလီၣ်လၢ ဟံၣ်ဖိယိဖိဒီး ပှၢ်တဝဲဖိတဖၣ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

လီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်ညါဒီးသ့ၣ်သးလၢတၢ်စူထံ လီၢ်ဒ်လဲၣ်

ထူလံာ်တၢ်သ့ၣ်ညါဒီးတၢ်သ့ၣ်ဘၣ်ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်စူထံလုာ်ဘၢတၢ် မ့ၢ်တၢ်လၢအကါဒိၣ်ဝဲလၢတၢ် ကပလီၢ်ပဒီသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပနီၣ်လၢတၢ်ကစူ ထံဒိၣ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, ဖဲ တၢ်ကီၢ်ခါ အဆၢကတီၢ်ထံကျိပူၤထံ မ့ၢ်အိၣ်ဒီးဝဲ

ဒၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ် ဖဲတၢ်စူလီၤအါအါကလဲၣ်အခါ
ဒုးအိၣ်ထီၣ်ထံဒိၣ်သ့ ဒီးဖဲတၢ်မ့ၢ်စူခဲအံၤခဲအံၤလၢ
တၢ်ကီၢ်ခါအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ထံဒိၣ်ဝဲဒၣ်သ့န့ၣ်အဝဲ
သ့ၣ်သ့ၣ်ညါဝဲဒၣ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်ဟဲစူဒိၣ်ဒိၣ်
ကလဲၣ်လၢတၢ်ဆၢကတီၢ်တကတီၢ်အပူၤဒီး သ့ၣ်ညါ
ဝဲလၢထံကဒိၣ်လီၤသတူၣ်ကလဲၣ်လၢတန့ၣ်ရံၣ်ခံန့ၣ်
ရံၣ်အတီၢ်ပူၤစ့ၢ်ကီးလီၤ. ဖဲလီၤကဝီၤဖိတဖၣ်ထံၣ်ဝဲ
ဒၣ်လၢတၢ်စူထံဒိၣ်ဒိၣ်အံၤအဆၢကတီၢ် တၢ်လၢအဝဲ
သ့ၣ်မၤသ့န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်အိၣ်ကတဲာ်ကတီၢ်သးလၢ
ကလဲၣ်ပူၤဖျဲးအ သးလၢတၢ်လီၤလၢအကစီၤ ထီၣ်
ထီန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ကတဲာ်
ကတီၢ်သး ဘိၣ်ထီၣ်ပာ်တၢ်ကူတၢ်သိး, ယုၣ်လုး,
တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤလၢအလၢအိၣ်လၢအဟံၣ်ဖိယိဖိအ
ဂီၢ်, ကသံၣ်ကသီ, တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတၢ်ဘၣ်သ့အီၤ
မ့ၢ်ဆ့ၣ်မ့ၢ်ဂီၤ, တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအဒိသအတၢ်စူသ့ဒ်
အမ့ၢ်ဖျဲးစတုးက့ဖးလဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

**ဖဲတၢ်စူထံဒိၣ်ဒိၣ်အဆၢကတီၢ်လီၤကဝီၤဖိတဖၣ်မၤစၢၤ
လီၢ်အသးဒ်လဲၣ်**

လီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်မ့ၢ်ထံၣ်န့ၣ်တၢ်စူ ထံလုာ်ဘၢ
တၢ်အတၢ်ပနီၣ်ဒီးသဝီလၢအအိၣ်လၢထံကျိထးခိတ
ဖၣ်ကဒုးသ့ၣ်ညါဒုးပလီၢ်ပုၤလၢအအိၣ်လၢသဝီလၢ
ခိတဖၣ်လၢထံကဒိၣ်လီၤအဂ့ၢ်အကျိၤ, ဒုးပလီၢ်ပုၤ
လၢအအိၣ်လၢထံကျိကပိာ်ကပၤတဖၣ်လၢကသုး
ကွံာ်အလီၢ်အကျဲဆူတၢ်လီၢ်ထီၣ်ထီ ဒီးစိာ်ဆ့ၣ်ကွံာ်
တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ, တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအကါဒိၣ်, တၢ်သ့
တၢ်စွဲလၢအကါဒိၣ်လၢဟံၣ်ပီၤပူၤဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢ
အဘၣ်အိၣ်ဖိၣ်အိၣ်ဝဲတဖၣ် ဒ်သိးကပူၤဖျဲးလၢထံ
လုာ်ဘၢတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဆူမဲာ်ညါဒ်သိးကမၤစူလီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢတၢ်လဲ
တၢ်က့ၤဖဲတၢ်စူထံဒိၣ်ဒိၣ်အဆၢကတီၢ်အဂီၢ် လီၢ်ကဝီၤ
ကမ့ၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်
ကျဲလၢ ကမၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤတီၤ မ့တမ့ၢ် ကဘိၣ်ထီၣ်ဝဲ
ဒၣ်တၢ်လၢအခိကဲထံကျိလၢအကျဲဒီးတူၢ်တၢ်စူထံ

ဒိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးဒ်သိးပုၤတတၢ
ဖိတဖၣ်ဖဲထံဒိၣ်အခါကအိၣ်ဒီးတၢ်လီၢ်လၢက
ယုာ်ပူၤဖျဲးအဂီၢ် အဝဲသ့ၣ်ကတဲာ်ကကတီၢ်န့ၣ်တၢ်
လီၢ်တၢ်ကျဲလၢကအိၣ်ကဒုတစိာ်တလီၢ်န့ၣ်လီၤ.
လီၢ်ကဝီၤခိၣ်န့ၣ်လၢအပၤတၢ်ပြဲးတၢ်တဖၣ်ဘၣ်ထွဲ
ဒီးကဒုးသ့ၣ်ညါဆိကမ့ၢ်တၢ်ကစီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိ
ဘၣ်ထွဲတၢ်တတၢ်တနါအဂ့ၢ်န့ၣ်တအိၣ်နီတဘျီ
ဘၣ်ဒီးမ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်လီၤတူၢ်လီၤကတဲာ်တခါလၢကမ့ၢ်
တဖၣ်လိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

**လီၢ်ကဝီၤဖိတၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်
ဆိတလဲခိဖျိတၢ်ဖိယာ်မၤဟးဂီၤဘုဒီးတၢ်ထူၣ်တၢ်ဘိ
အဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်**

ဖဲတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲလၢအမ့ၢ်တၢ်
ကီၢ်ယုထီ. တၢ်စူထံလုာ်ဘၢတၢ်အိၣ်ထီၣ်အဆၢ
ကတီၢ် လၢခံကတၢ်တၢ်လၢအပိာ်ထွဲထီၣ်အခံမ့ၢ်ဝဲ
ဒၣ် တၢ်ဖိလံၤဖိယာ်တဖၣ် မၤဟးဂီၤဘုမ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်
ထူၣ်တၢ်ဘိလၢတၢ်သ့ၣ်လီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤအါထီၣ်ဝဲဒၣ်
န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဖိလံၤဖိယာ်တဖၣ်အါထီၣ်အဆၢက
တီၢ် တၢ်ဖိယာ်အကလုာ်အသီတဖၣ်ဟဲပာ်ထီၣ်လၢ
စံာ်ပျီပူၤဒီးမ့ၢ်တၢ်ဖိယာ်လၢတၢ်တညီန့ၣ်ထံၣ်န့ၣ်လၢ
တၢ်လီၢ်အဝဲန့ၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပနီၣ်လၢတၢ်ဖိလံၤ
ဖိယာ်တဖၣ်လီၤအါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ဖဲတၢ်ကီၢ်
ဒိၣ်ဒိၣ်, မ့တမ့ၢ်ဖဲတၢ်စူဒိၣ်ဒိၣ်အခါန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်
အသိးဖဲတၢ်ကီၢ်တၢ်စူတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဒ်အမ့ၢ်တၢ်
ကီၢ်ခါအဆၢကတီၢ်တၢ်ကြးကီၢ်ဘၣ်ဆၣ်တၢ်စူဝဲ
ဒၣ်, တၢ်စူခါအဆၢကတီၢ်တၢ်ဘၣ်စူဝဲဘၣ်ဆၣ်
တၢ်ကီၢ်ယုထီဝဲဒၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်တၢ်ဖိလံၤဖိယာ်
လၢအမၤဟးဂီၤဘုဒီးတၢ်ထူၣ်တၢ်ဘိအဂ့ၢ်အဂၤတ
ဖၣ်အါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ဖိယာ်တဖၣ်အံၤအါ
တက့ၢ်လီၤဝဲဒၣ်ဖဲလၢမ့ၢ်တုၤလၢလါဒ်ခဲဘၣ်အတီၢ်
ပူၤန့ၣ်လီၤ.

*တၢ်ဖိလံၤဖိယာ်လၢအပဲကဲထီၣ်ခိဖျိတၢ်ကသ့ၣ်က
သံးတၢ်ဆိတလဲအဃိတဖၣ် မၤဘၣ်ဒ်လီၢ်ကဝီၤ*

ထူၣ်တၢ်ဘိအဂုအဂလၢအတကြးအိၣ်လၢတၢ်သ့ၣ် အိၣ်ဖျးအိၣ်အလီၢ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တ့ထီၣ်သ ကိးဒီးကတဲာ်ကတီၤန့ၣ်ထုတဖၣ်လၢတၢ်ကဒီးယုာ် မ့ၢ်ဂုၤ, ထိးမံၤမ့ၢ်ဂုၤ, ဆီမံၤမ့ၢ်ဂုၤလၢအဟဲအိၣ်ဘု တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကံာ်စီတၢ်သ့တၢ်ဘၣ် ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ် တ့ဟီၣ်စီမ့ၢ်ဂုၤ, တၢ်တ့ကသံၣ်မၤသံတၢ်ယၢ်လၢန့ ဆၢၣ်အကျဲ, ကဂုၤန့ၣ်ဒိၣ်န့ၣ်အလီၢ်အဂီၢ် အဝဲသ့ၣ် ယုအါထီၣ်ကျဲ, ယုအါထီၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၤလၢ တၢ်လီၢ်အဂၤဒီးဟ့ၣ်ဒိၣ်န့ၣ်နီၤလိာ်သးတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ် ဟံၤဘၣ်ထွဲတၢ်ဒီသဖၢအကျါအကျဲန့ၣ်လီၤ. ကတီၢ် အံၤ မ့ၢ်မ့ၢ်လၢတၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢအဂီၢ်တခါန့ၣ် အဝဲ သ့ၣ်မၤသကိးတၢ်အါထီၣ်ဒီးမၤလီၤတံာ်က့ၤဝဲလၢ ကဟံၤကီၤယာ်သကိးတၢ်အိၣ် လီၤဆီဒေၣ်တၢ် ဟံ ကီၤသကိးဘုဒီးတၢ်ချဲတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆူး တၢ်တၢ်ဆါ

ခိဖျိတၢ်ကိာ်ယုထီမ့ၢ်ဂုၤ, တၢ်စူထံဒိၣ်မ့ၢ်ဂုၤ, တၢ်ခုၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်ဂုၤန့ၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆူးတၢ်ဆါလၢ လီၢ်ကဝီဖိအဂီၢ်ဒိၣ်မး ဒီးထံကီၢ်လၢအလဲခိဖျိဒီး တူၢ်ဘၣ်ဘၣ်တၢ်အိၣ်သးဒ်အံၤတဖၣ် အါတက့ၢ် မ့ၢ်ထံကီၢ်လၢအဖျိၣ် ဒီးပုၤလၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်အနး ကတၢ်မ့ၢ်ပုၤဖျိၣ်ဖိယာ်ဖိလၢတၢ်လီၢ်ဖဲန့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်ဒ်သိးအံၤတဖၣ် မ့ၢ်လၢတၢ်ကဆဲကဆီၣ်စ့ၤ, ကသံၣ်သရၣ်လၢကွၢ်ပုၤဆါတအိၣ်, ကသံၣ်ကသီ တအိၣ်ဒီး ကျိၣ်စ့ လၢက ကူ စါ ယါ ဘျါသး အဂီၢ် စ့ၢ်ကိးတအိၣ်ဘၣ်, ပစိးအါဝဲ, ဒီးတၢ်ဆူးတၢ်ဆါ လၢတၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်အီၤအအါကတၢ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ဟၢဖၤလူ, တၢ်လီၤကီၢ်ခိၣ်ဆါ, တၢ်ညၣ်ဂီၢ်တၢ် ဆါဒီးတၢ်ဘျးတၢ်တီၤသးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်စူခါ ဒီးတၢ်စူထံဒိၣ်နိယုၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ပုၤလီၢ်ကဝီ ဖိဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအါန့ၣ်ဒဲးတၢ် ကီၢ်ဒိၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆူးတၢ်ဆါလၢအဟဲကဲထီၣ်အသးလၢတၢ်က သ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲတဖၣ်မ့ၢ်တၢ်မန့ၤလဲၣ်

တၢ်ဆူးတၢ်ဆါလၢအဟဲထီၣ်အသးတဖၣ်အါ တက့ၢ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်ဘၣ်ကူဘၣ်ကဲတၢ်ဆါ, တၢ်ထံ သံးနိသံးတၢ်ဆါ, တၢ်ဆါလၢအဟဲကဲထီၣ်အသးခိ ဖျိတၢ်ကဆဲကဆီၣ်စ့ၤ, တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤလၢတကဆဲ ကဆီ, ဘၣ်အဘၣ်သီ, တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်လၢ တကဆဲကဆီဒီးဘၣ်အဘၣ်သီန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်ပုၤ တဂၤလၢဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဆါတမံၤမံၤလဲန့ၣ် အနီၢ်ခိမိာ် ပုၤစ့ၢ်ကိးအဂီၢ်အဘါလီၤစၢ်ဝဲ ဒီးမ့ၢ်တဘၣ်န့ၣ်အခါး န့ၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သံတၢ်ပုၤသ့ၣ်ဒေၣ်န့ၣ်လီၤ.

လီၢ်ကဝီဖိအတၢ်သ့ၣ်ညါဒီးတၢ်သ့ဒီသးလၢတၢ်ဆူး တၢ်ဆါအိၣ်ဒဲလဲၣ်

တုၤမ့ၢ်ပုၤတဂၤလၢလၢဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးတၢ် ဆူးတၢ်ဆါဒီး ဒ်လီၢ်ကဝီဖိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အသိး ကျဲးစးကူစါယါဘျါဝဲလၢကသံၣ်ကီၤလၢမ့ၢ်ဂုၤ, က သံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲမ့ၢ်ဂုၤ လၢအဝဲသ့ၣ်မၤန့ၣ်အီၤညီ ဒီး ဒ်အဂီၢ်အဘါအိၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. လၢအကစၢ်ဟံၣ် ယီကူစါယါဘျါမ့ၢ်တန့ၢ် တသ့ဘၣ်တခါ ကျဲးစးဆုာ် ပုၤဆါဆူလီၢ်ကဝီတၢ်ဆါဟံၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ဟ့ၣ်က သံၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီသဖၢဒ်အမ့ၢ်တၢ်မံၤပုၤပီ ပုၤ, တၢ်မၤကဆီကွံာ်ထံကလိာ်, ထံလၢအတီၤတ အၢၣ်သး, တၢ်မၤကဆဲကဆီဟံၣ်, ချိအီထံချိမံဒီး အိၣ်တၢ်အိၣ်ကီၢ်ကီၢ်လၢလၢလၢတၢ်ဖိအီမံတဖၣ် န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်မၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

ဆူညါလၢတၢ်ကမၤဂုၤထီၣ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ် ချူလၢလီၢ်ကဝီကမၤဖိတဖၣ်အကျါမ့ၢ်ဂုၤ, ဟံၣ်ဖိ ယီဖိအကျါမ့ၢ်ဂုၤန့ၣ် လီၢ်ကဝီဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ် ကတဲာ်ကတီၤသး ဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢက မၤအါထီၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၤ ခိဖျိတၢ်ဟ့ၣ်ဒိၣ်န့ၣ်နီၤ လိာ်သးတၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်သူကသံၣ်သ့ၣ် ဂံၢ်ဝဲမ့ၢ် ဒီးယုမၤန့ၢ်အါထီၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၤဘၣ်

ထွဲဒီးကသံဉ်သ့ဉ်ဂံၢ်ဝဉ်စလၢတၢ်ကူစါယါဘျါတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ဉ်ညါန့ၣ်ဟံၣ်ဘဉ်ထွဲတၢ်ကမၤဂ့ၤထီၣ်နီၢ်ကစၢ်တၢ်ကဆဲးကဆိၣ်, ဟံဉ်ပုၤယီၤပုၤတၢ်ကဆိၣ်, ငူသဝီတၢ်ကဆဲးကဆိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်အလီၢ်အိၣ်ဒံးဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒီဖျါတၢ်ဖျိၣ်တၢ်ယၢ်အဖီခိၣ် တၢ်လီၤတူၢ်လီၤကၢ်လၢတၢ်ယုန့ၢ်ကျိၣ်စ့လၢတၢ်ကူစါယါဘျါတၢ်ဆူးတၢ်ဆါ, တၢ်ပျၢန့ၢ်ကသံဉ်, တၢ်ပျၢန့ၢ်ယၢ်ခံလုး, တၢ်ကူတၢ်သိးကလၢ, တၢ်ဆုၤထီၣ်ဆုၤလီၤပျၢဆူးပျၢဆါလၢတၢ်လီၢ်တတီၤဆူအဂၤတတီၤအဂီၢ်န့ၣ် တၢ်ကီတခဲဒီးတၢ်လီၤတူၢ်လီၤကၢ်အိၣ်ဒံးဝဲဒၣ်မ့ၢ်လၢကျိၣ်စ့တအိၣ်ဘဉ်အယိလီၤ.

တၢ်တတၢ်တနါအယိ လီၢ်ကဝီခိၣ်န့ၢ် (State holder) တဖၣ် တိစၢမၤစၢမၤဒူဖိသဝီဖိဒဲလဲၣ်.

ဒူဖိသဝီဖိသ့ဉ်တဖၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢ အအိၣ်ဆၢထၢၣ်လၢအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်မၤစၢမၤလီၤအသးဒီး တိစၢမၤစၢမၤလီၢ်အသးကဒဲကဒဲလီၤ. ဒီးအါဒၣ်တၢ်တက့ၢ်သ့ဝဲဒၣ်ထူလံၤဖိအတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်ဒီးဒီသဒါလီၤအသး ကွၢ်ဆၢဉ်မဲၣ်ဝဲဒဲတၢ်သ့အိၣ်ဒီးအီၤအသးလီၤ. လီၢ်ကဝီအပူၤအိၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီခိၣ်န့ၢ်တၢ်ဟတၢ်ပြးဘဉ်ဆဉ် တၢ်ထံဉ်ဘဉ်လၢဒူဖိသဝီဖိသ့ဉ်တဖၣ် တဒီးန့ၢ်ဘဉ်တၢ်ကစီၣ်လၢအချးဆၢချးကတီၢ် ဖဲတၢ်ကသုၣ်ကသံဉ်တၢ်ဆီတလဲကဲထီၣ် အသးတဘျီလၢလၢဘဉ်. လီၢ်ကဝီခိၣ်န့ၢ်တၢ်ဟတၢ်ပြးဒဲပစံးတၢ်အသးခုၣ်အဲယုၣ်တၢ်ကရၢကရိ တအိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလီၤဆီလၢကဟ့ၣ်တၢ်သ့ဉ်ညါန့ၢ်ဟံၣ်ဘဉ်ယး တၢ်ကသုၣ်ကသံဉ်တၢ်ဆီတလဲအဂ့ၢ်န့ၣ် တၢ်ကဘဉ်ပလီၢ်ဆိသးဒဲလဲန့ၣ် တအိၣ်ဘဉ်, ဒဲန့ၣ်အသးလၢကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်တကယၤစ့ၢ်ကီး တအိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢကဆီလီၤပၢ်လီၤတၢ်ဒုးသ့ဉ်ညါဆိတၢ်ပနီၣ်တခါခါ အဒိ, တၢ်ကလုၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်ဒဲအမ့ၢ် ဖဲထံဉ်ထီၣ်ဖုးအခါမ့ၢ်ဂ့ၤ, မ့ၢ်အူအိၣ်တၢ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်အိၣ်ထီၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ကဘဉ်

ယုၢ်ပုၤဖျဲးသးသမူသတူၢ်ကလၢ, ဒီးချးဆၢချးကတီၢ်န့ၣ် တၢ်ဒဲအံၤသ့ဉ်တဖၣ် တၢ်တမၤအီၤလၢတၢ်လီၢ်နီတတီၤဘဉ်. ပကထံဉ်ဘဉ်လၢလီၢ်ကဝီဖိသ့ဉ်တဖၣ် ဒီဖျါတၢ်ထံဉ်တၢ်တီကစၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲအဝဲသ့ဉ်ဒီးအတၢ်ဘျီတၢ်တီၢ်ဂ့ၤအယိ တဘဉ်သဂၢ်ဒီးတၢ်တတၢ်တနါဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လၢတၢ်သံဉ်ပျၢအိၣ်ထီၣ် အါအါဂီၢ်ဂီၢ် ဒဲပစံးတၢ်အသးထံဉ်ပျၢသံ, ဟီၣ်ခိၣ်ဟူးပျၢသံ, ကလံၤမ့ၢ်လီၤပျၢသံ တၢ်ဒဲအံၤသ့ဉ်တဖၣ်တၢ်ထံဉ်န့ၢ်ဒဲအီၤလၢလီၢ်ကဝီဖဲတၢ်မၤတၢ်ယုသ့ဉ်ညါအလီၢ်ဘဉ်.

ဒဲန့ၣ်အသးကွၢ်လုၤလီၤတၢ်ရၢလီၤတၢ်ကလုၢ်လၢတၢ်ကဒိကန့ၣ်အီၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢကညီကျိၣ် လၢအဘဉ်ယးဒီးမ့ၢ်ခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤစ့ၢ်ကီးတအိၣ်ဝဲနီတပူၤဘဉ်. အါတက့ၢ်ကွၢ်လုၤလီၤတၢ်ရၢလီၤတၢ်ကလုၢ်လၢတၢ်ရၢလီၤအီၤသ့ဉ်တဖၣ် မ့ၢ်ဒၣ်လၢပယီၤကျိၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီဖိအါတက့ၢ်မ့ၢ်ကညီကလုၢ်အယိတနၢ်ဟံၣ်ဘဉ်. ဒဲန့ၣ်အသးလံၢ်လၢလၢတၢ်ထုးထီၣ်အီၤလၢအဘဉ်ယးဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲတဖၣ်စ့ၢ်ကီး တတုၤလၢအဝဲသ့ဉ်အဟီၣ်ကဝီကဲၣ်ဆိးဘဉ်. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒဲအံၤအယိ ပထံဉ်ဒီးသ့ဉ်ညါဘဉ်လၢ လီၢ်ကဝီဒူဖိသဝီဖိသ့ဉ်တဖၣ် တဒီးန့ၢ်ဘဉ်တၢ်ကစီၣ် တၢ်သ့ဉ်ညါန့ၢ်ဟံၣ်လၢအချးဆၢချးကတီၢ်ဘဉ်န့ၣ်ပဝဲသ့လီၤ. ဖဲတၢ်ဂ့ၢ်ကီတမံၤလၢလၢလၢအမ့ၢ်ကဲထီၣ်ဘဉ်ယး တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအတၢ်ဂ့ၢ်ကီလၢအကမၤဘဉ်ဒဲတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဒီးကမၤဘဉ်ဒဲနီၢ်ခိၣ်သးသမူမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် ဒူဖိသဝီဖိသ့ဉ်တဖၣ်ကွၢ်ဆၢဉ်မဲၣ်ဝဲဒဲအတၢ်သ့အိၣ်ဒီးအီၤအသးလီၤ. တၢ်ကြးဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲပုၤတဝါတၢ်ဟဆုၤရဲၣ်ကျဲလၢတၢ်မၤစ့ၤလီၤတၢ်တတၢ်တနါအတၢ်ဂ့ၢ်ကီအံၤလၢဒူသဝီသ့ဉ်တဖၣ်အပူၤ ဒဲသိးကမ့ၢ်သ့ဉ်တဖၣ်ကအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ဉ်ညါန့ၢ်ဟံၣ်ဘဉ်ယး တၢ်ဂ့ၢ်ကီလၢအဟဲဟံၣ်ထီၣ်သ့ဉ်တဖၣ် ဒီးကအိၣ်စ့ၢ်ကီးဒီး ပုၤတဝါအတၢ်တူၢ်ယံၣ်ခိၣ်ကျဲၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

တပ်လဲမလိန်ဟ်ပျာထူလံဖိအတတ်ဒီသ ဒကဟုကယာ်က့အတတ်လီလါ ကီဖံလံးပံး

သုလုကီဇု

ပြ လါအီးကထိဘၣ် ၉ သီ တု ၁၄ သီ၊ ၂၀၁၇ နံအတီပျာ ကညီဖိခိဉ်ယာအီးပျာဂုာ်ဝိတံမပျာဘျးစဲကရု (ခ့စါ), ကီရုဉ်မုာ်တြီခိဉ်နီဒီး လီကဝိကညီပျာထူလံဖိလါအအိဉ်လါယိဉ်လိာ်တံမုာ်တံခုဉ်ကရုာ်သ့ဉ်တဖဉ် ဟ်ဖိဉ်ထီဉ်အသးတပူယီဒီး ကညီဂံခိဉ်ထံးကမုာ်ကရုလါအအိဉ်လါကီရုဉ်ဘျးဒဲါ ဒ်အမုာ် ကမုာ်ဂံခိဉ်ထံးတံအိဉ်စံာ်အိဉ်ကျဲဒီးတံဂုထီဉ်ပသီထီဉ်ကမံးတံာ် (Community Sustainable Livelihoods and Development-CSLD), တံကပီသးစံာ်ကရုာ်, ပျာတဝါခိဉ်နီလါပီကျိဟီဉ်ကဝီ, ဘျးဒဲါကီရုဉ်သ့ဉ်ပျာဝဲကျိ, တံစိာ်ကဖိထီဉ်က့ပျာထူလံဖိဒီး န့ဆၢဉ်တပူယီကရု (Promotion of Indigenous and Nature Together-POINT-Myanmar), ဝဉ်ဘျီကရု, ဟီဉ်ခိဉ်ဘီမုာ်ကရုသဘျူဒ်အမုာ် (WWF-Myanmar) ဒီး (FFI), ကရုသဘျူလါအအိဉ်လါကီဘံဉ်ယဲးနီ ဒီးကီခဲဉ်ဘိဒ်ယါသ့ဉ်တဖဉ် လဲမလိသ့အသးဘၣ်ယးဒီး ပျာထူလံဖိလါကီဖံလံးပံးသ့ဉ်တဖဉ်အတတ်ဒီသဒကဟုကယာ်က့အမိာ်ပာ်ဖဲအကီ မ့တမုာ် တံလီတံကျဲ (Indigenous and Community Conserved Area-ICCA) ဒ်လဲဉ်အဂုာ်န့ဉ်လီ.

တံလဲမလိန်ဟ်သးတဘျီညါအံ, တံကရုကရိယုာ်ဒီးပျာတဝါခါဉ်စးခဲလါ ပျာနီဂံ (၃၀) ဂ (မုဉ် ၈ ဂ, ခုါ ၂၂ ဂ) န့ဉ်လီ. တံဟူးတံဂဲ

ဒီးတံရဲဉ်တံကျဲလါတံလဲမလိသ့သးဒီးမနီဟ်သးတဘျီညါအံ ပဉ်ယုာ်ဒီးတံဟ့ဉ်ဒီဟ့ဉ်နီဘၣ်ထွဲဒီး ပျာထူလံဖိအတတ်ဒီသဒကဟုကယာ်က့အတတ်လီတံကျဲ (ICCAs) လါကီဖံလံးပံးဒီးကီပယီ, တံကဲထီဉ်လိဉ်ထီဉ် ဒီးတံတုတံသ့ဉ်တဖဉ်, တံမအကျိအကျဲအကလုာ်ကလုာ်ဘၣ်ထွဲဒီး (ICCAs), တံလဲထံဉ်လိာ်အိဉ်သကိးဒီးလဲမလိတံလါ ထဲးဘါဝါ (Tagbanwa) ပျာထူလံဖိလါအအိဉ်လါ ခါရီကီ (Coron Island) ဖိခိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်အတံဂဲလိာ် လါတံယုထီဉ်ဒီးတံဒီးန့ဉ်ဘၣ်က့အမိာ်ပာ်ဖဲဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ် ဒီးထံနီတံလီတံကျဲသ့ဉ်တဖဉ် ဒီးတံဟ်လီခါဆူညါတံဖဲတံမအတံရဲဉ်တံကျဲလါလီကဝီဘၣ်ထွဲသ့ဉ်တဖဉ်တဖုစုာ်စုာ်အဂီုန့ဉ်လီ.

တံလဲမလိသ့သးဒီးမနီဟ်သးတဘျီညါအံ အတံပညိဉ်မုာ်ဒ်သီး-

- ကသ့မလိန့ဉ်ဘၣ်ဖံလံးပံး ပျာထူလံဖိအတတ်ဒီသ ဒကဟု ကယာ်က့ အတတ် လီ တံကျဲ (ICCAs) အဂုာ်အကျိ ဒီးကသ့ဟ်လုာ်ဟ်ပျာက့ဝဲဒ်တံန့ဉ်ဘျးန့ဉ်ဖိဉ် ခိဉ်ဖိတံဆဲးလီမံမနီဉ်မယါလိာ်သးဒီး တံကဟုကယာ်ဒီသဒက့ ပျာထူလံဖိဒီးပျာတဝါတံလီတံကျဲ (ICCAs) လါထံလီကီပူဒီးဟီဉ်ခိဉ်ဘီမုာ်အပတီ.

- ကသုမလိန့်ဘန် ဖံလံးပံးပျာထူလံဖိအတတ် ဒီသဒါကဟုကယာ်ကွာအတတ်လီၢ်တၢ်ကျဲ (ICCAs) အတတ်လဲၤခိဖျိအကလုာ်ကလုာ်လၢ ကီၢ်ဖံလံးပံး, လီၤဆိဒ်တၢ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဖံးတၢ် မအကျိၤအကျဲ ဒီးလံာ်တၢ်မနီၣ်မၤပၤအက လုာ်လၢတၢ်လိာ်ဘၣ်အီၤ ဖဲတၢ်ကဆဲးလီၤမံမၤ နီၣ်မၤပၤ လၢပျာထူလံဖိတၢ်ဒီသဒါကဟုက ယာ်ကွာအတတ်လီၢ်တၢ်ကျဲ (ICCAs) အဆၢက တီၢ်အခါ.
- ကအိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်ဒီးတၢ်ဆိကမိၣ် လၢတၢ်က တီၢ်န့ၢ်ခဲးတၢ်ဆူထံ ကီၢ်ပဒိၣ်ပပျာ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ဟံပနီၣ်ကွာပျာထူလံဖိတၢ်ဒီသဒါကဟု ကယာ်ကွာအတတ်လီၢ်တၢ်ကျဲ (ICCAs) ဖဲထံ ကီၢ်ပတီၢ် တုၤလီၤတီၤလီၤကသုဒ်လဲၣ်အဂီၢ်.
- ကသုမလိန့်ဘန်တၢ်ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ပတၢ်ပြးတၢ် သ့ၣ်ထီၣ်ဆိလီၤသးအကလုာ် လၢပျာထူလံဖိ တၢ်ဒီသဒါကဟုကယာ်ကွာအတတ်လီၢ်တၢ်ကျဲ (ICCAs) လၢကီၢ်ဖံလံးပံးပူၤဒီး ကသုဃုထၢ ဟ်ဖျါထီၣ်ကွာတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအဖိမံလိာ် သးဒီး တၢ်ဆိးကါအီၤသ့လၢကီၢ်ပယီၤတၢ်အိၣ် သးသ့ၣ်တဖၣ်.
- ကသုဒုးအိၣ်ထီၣ်ကွာတၢ်ဘျးစဲလိာ်သးလၢပျာ ထူလံဖိတၢ်ဒီသဒါကဟုကယာ်ကွာအတတ်လီၢ်

ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤ
လီၢ်သးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်
ကျိၤဖဲတၢ်လဲၤမၤ
လီၤသးဘၣ်ဃး
ဒီးပျာထူလံဖိလၢ
ကီၢ်ဖံလံးပံးတ
ဖၣ်အတတ်ဒီသဒါ
ကဟုကယာ်ကွာ
အမိၢ်ပံဖဲဖုအ
ကီၢ်အဆၢကတီၢ်

တၢ်ကျဲ (ICCAs) ကရုာ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်လၢ အဟူးဂဲလၢဟီၣ်ကဝီၤပူၤ ဒီးကသုဒီးန့ၢ်တၢ် ဆီၣ်ထွဲလၢအလိာ်သ့ၣ်တဖၣ် ဖဲတၢ်အိၣ်ဖျိၣ် တၢ်တဲသကိးဝံအလီၢ်ခဲ, ဒီးတၢ်ကထီၣ်လိာ် ထီၣ်အစၢတခီ ကမ့ၢ်တၢ်ဖံးတၢ်မအတၢ်ရဲၣ် တၢ်ကျဲ လၢတၢ်ကဆဲးမၤဝဲဒ်ပျာထူလံဖိတၢ် ဒီသဒါကဟုကယာ်ကွာအတတ်လီၢ်တၢ်ကျဲ (ICCAs) အတတ်ဖံးတၢ်မလၢကီၢ်ပယီၤပူၤဒီး ဃုထၢဟ်ဖျါထီၣ်ကွာတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ လၢတၢ် ကဟ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးပျာထူလံဖိ တၢ်ဒီသ ဒါကဟုကယာ်ကွာအတတ်လီၢ်တၢ်ကျဲ (ICCAs) ဟီၣ်ကဝီၤကရုာ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ကသု သ့ၣ် တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်လဲၤမလိသ့သးဒီးမၤန့ၢ်ပၢ်သးဘၣ်ထွဲ ဒီးပျာထူလံဖိအတတ်ပၤဆုာ်ရဲၣ်ကျဲ ဒီးတၢ်ဂဲလိာ်လၢ တၢ်ဒီးန့ၢ်ကွာမိၢ်ပံဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲအဂီၢ် ပျာထူလံဖိခၢၣ်စးလၢဖံလံးပံး ကီၢ်တဖၣ် ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤဘၣ်ထွဲဒီးအတၢ်ဂဲလိာ်လၢ တၢ်ဒီးန့ၢ်ကွာအမိၢ်ပံဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် ဒီးထံနိတၢ် လီၢ်တၢ်ကျဲအလံာ်အုၣ်ကီၤ လၢကီၢ်ဖံလံးပံးပဒိၣ်, တၢ်ဆဲးလီၤမံဟ်ပနီၣ်ကွာပျာထူလံဖိအတတ်ဒီသဒါ ကဟုကယာ်ကွာအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘ့ၣ်တၢ်လီၤကွၢ်စ့ၣ်ကယာ်ကွာတၢ်က



တၢ်ဂီၤ-ခ့ၢ်

ဟုကယာ်လီၤခါၣ်သးလၢအမ့ၢ်ဘီမ့ၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢခိၣ်
 လၢန့ဆၢၣ်ဝဲကျိၤ (United Nations Environment
 Programme-World Conservation Monitoring
 Centre-UNEP-WCMC), နီၤန့ၣ်အသိးဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်
 နီၤလိၣ်သးတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲကီၢ်ဖံလံးပံးအတၢ်ဂၤလိၣ်
 ဒီးတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဘၣ်ထွဲဒီး ပှၤထူလံၤဖိတၢ်ဒီး
 သဒၢကဟုကယာ်က့ၤအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၤတၢ်
 ကျဲလၢကရၢသဘျူ ဂၤလိၣ်ဆိၣ်ထွဲအိၤသ့ၣ်တဖၣ်,
 ကီၢ်ဖံလံးပံးပဒိၣ်စုလီၤဆိတၢ်မၤလၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲက့ၤ
 ပှၤထူလံၤဖိတၢ်ဒီးသဒၢကဟုကယာ်က့ၤအဟီၣ်ခိၣ်
 ကပံာ်ဒ်ပဒိၣ်တၢ်ဒီးသဒၢအလီၢ် မ့တမ့ၢ် သ့ၣ်ပှၤပှၤ
 ကွီၤတခါ (Protected Area) အသိး, တၢ်ကဲဘျူးကဲ
 ဖျိၣ်အါမံၤအါကလုာ်လၢအအိၣ်ထီၣ်လၢပှၤထူလံၤဖိ
 တၢ်ဒီးသဒၢကဟုကယာ်က့ၤအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်
 လီၤတၢ်ကျဲန့ၣ်လီၤ.

တကတီၢ်ပီၤခါၣ်စးလၢအလဲၤမၤလိသ့ဒီးမၤ
 နၢ်ဟံၤသးတဖၣ် ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢကလဲၤ
 မၤလိသ့သးဘၣ်ထွဲဒီးဖံလံးပံးပှၤထူလံၤဖိအတၢ်ပၤ
 ဆုၤရဲၣ်ကျဲၤ ဒီးတၢ်ဂၤလိၣ်လၢတၢ်ဒီးန့ၣ်က့ၤအမိၢ်ပံၤဖံ
 ဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးထံနီၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲ (Ancestral
 Land and Water Domains) အလံာ်အုၣ်ကီၢ်ဒီးလၢ
 ကီၢ်ဖံလံးပံးပဒိၣ်အအိၣ်တခါသ့ၣ်ညါ အိၤဒ်
 အမ့ၢ် ထဲးဘါဝါ (Tagbanwa) ပှၤထူလံၤဖိန့ၣ်လီၤ.

ထဲးဘါဝါ မ့ၢ်ပှၤထူလံၤဖိအဆိကတၢ်ဒီးအသးပှၤ
 ကတၢ်တဖုလၢကီၢ်ဖံလံးပံးပှၤ ဒီးမ့ၢ်ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်
 လၢအအိၣ်ဒီးလုာ်လံာ်ထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ,
 ကျိၣ်သန့, တၢ်စုသ့ခိၣ်ဘၣ်, တၢ်ဒုတၢ်အူဒီးတၢ်
 သ့ၣ်ဝံၣ်သးဆၢ, တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါ, ပှၤတတၢ်အက့ၢ်အ
 ဂီၤ, တၢ်ပတၢ်ပြဲးအက့ၢ်အဂီၤ, ဒီးနီၣ်ခိတၢ်လုာ်အိၣ်
 သးသမ့ၢ် ဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်လီၤလီၤဆိဆိသ့ၣ်တဖၣ်
 န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လဲၤမၤလိသ့သးဒီးမၤနၢ်ဟံၤသးအတၢ်ရဲၣ်
 တၢ်ကျဲအကျိၤ တၢ်လဲၤဟးကသ့ၣ်ကသိဒီးဟးကွၢ်
 ကီၢ် ထဲးဘါဝါ ပှၤထူလံၤဖိတဖၣ်အတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤ
 န့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ, တၢ်ပၤဆုၤဝီၣ်လဲၣ်ပီၣ်တြီၤ, နီၣ်
 ဒီးလီၢ်ကဝီၤပှၤတတၢ်အမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ် ဒီးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤ
 အကျိၤအကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. အ
 ဒိ, ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်ခိဖျိတၢ်ဟးကွၢ်ကီၢ်တၢ် န့ဆၢၣ်
 အမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ် (Eco-Tourism) လၢလီၢ်ကဝီၤပှၤ
 ထူလံၤဖိဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အိၤသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်သ့
 က့ၤအိၤလၢပှၤတတၢ်အတၢ်ဘၣ်ဘျူးဘၣ်ဖျိၣ် ဒီးတၢ်ဂု
 ထီၣ်ပသီထီၣ်အဂီၢ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့,
 တၢ်ကျိၣ်ဘၣ်ကျိၣ်သ့ ဒီးပှၤတတၢ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢအ
 ဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိလၢထဲးဘါဝါပှၤထူ
 လံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤဒီးကဟုကယာ်
 က့ၤအနီၣ်လၢအမံၤမ့ၢ် (Kayangan) တဖျၢၣ်အံၤအ

ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤ
 လိၣ်သးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်
 ကျိၤဖဲတၢ်လဲၤမၤ
 လိၣ်သးဘၣ်ဃး
 ဒီးပှၤထူလံၤဖိလၢ
 ကီၢ်ဖံလံးပံးတ
 ဖၣ်အတၢ်ဒီးသဒၢ
 ကဟုကယာ်က့ၤ
 အမိၢ်ပံၤဖံဖုအ
 ကီၢ်အဆၢကတီၢ်



တၢ်ဂီၢ်-၁၅၆

ယိ၊ တ်မကွါဒီးတ်ဟ်ပနီၣ်အိၣ်အမ့ၢ်နီၣ်လၢအကဆီၣ်ကတၢၢ်တဖျါၣ် လၢကီၢ်ဖံလံးပံးအပူၤန့ၣ်လီၤ. နီၣ်သဝီသးပျါၣ်ဖျါၣ်အသိး, ခါရီၤအကီး (Coron Island) လၢထဲးဘါဝါပုၤထူလံၤဖိပၤပြးဒီးပၤဆုၤရဲၣ်က့ၤအိၣ်အံၤ တ်ပတံထီၣ်အိၣ်ဆူၤဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်တၢ်လီၤကွါစုၣ်ကယၢ်က့ၤတၢ်ကဟုၤကယၢ်လီၤခါၣ်သးလၢအမ့ၢ် ဘီမ့ၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်ဝဲၤက့ၤ (United Nations Environment Programme-World Conservation Monitoring Centre-UNEP-WCMC) အအိၣ် လၢတၢ်ကဟ်ပနီၣ်က့ၤအိၣ်အမ့ၢ် ပုၤထူလံၤဖိတၢ်ဒီသဒၢကဟုၤကယၢ်က့ၤအတၢ်လီၤတၢ်က့ၤ (ICCA) တခါအသိးန့ၣ်လီၤ.

ဒီတကတၢ်တၢ်လဲၤအံၤ လီၤကတီၢ်ခိၣ်ဒီးခါၣ်စးတဖျါၣ် ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအခိၣ်သ့ၣ်လၢပုၤဖံလံးပံးထူလံၤအအိၣ် ဒီးတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဒုးဘၣ်လိာ်က့ၤဒီးအတၢ်အိၣ်သးလၢအတၢ်လီၤတၢ်က့ၤတဖျါၣ်မ့ၢ်ဝဲ

ဟ့ၣ်ခိၣ်နီၣ်လီၤသးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢဖဲတၢ်လဲၤမၤလိသုးဘၣ်ယးဒီးပုၤထူလံၤဖိလၢကီၢ်ဖံလံးပံးတဖျါၣ်အတၢ်ဒီသဒၢကဟုၤကယၢ်က့ၤအမိၢ်ဖါဖဲဖုအကီၢ်အဆၢကတီၢ်

- ပုၤထူလံၤဖိလၢကီၢ်ဖံလံးပံးသ့ၣ်တဖျါၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်မက့ၤခိၣ်သ့ၣ်တုၤလီၤတီၤလီၤ ဒီးဟ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးကရၢသဘျၢ တပုၤယီၤ လၢပုၤထူလံၤဖိခွဲးယၢ်ဒီးတၢ်ကဟုၤကယၢ်က့ၤန့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်က့ၤသ့ၣ်တဖျါၣ်န့ၣ်လီၤ.

- နီၣ်အသိးပုၤထူလံၤဖိခွဲးယၢ်တၢ်ဘျၢသဲးစး (Indigenous People Rights Act) န့ၣ် အိၣ်ဝဲဒၣ်လၢကီၢ်ဖံလံးပံးဘၣ်ဆၢၣ် ကီၢ်ပယီၤပုၤတအိၣ်ဘၣ်အယီၤ အလီၤအိၣ်သပျါၣ်ကတၢၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်ကွဲးဟ်လီၤအိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ပုၤထူလံၤဖိ အတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်က့ၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤသ့ၣ်တဖျါၣ် ဂ့ၤဒိၣ်န့ၣ်ဒီးပဒိၣ်
- ပုၤထူလံၤဖိဖဲကီၢ်ဖံလံးပံးသ့ၣ်တဖျါၣ် ဟံးန့ၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢက့ၤသန့ (ဖိလံစံၣ်) လၢအအိၣ်ဟ်သ့ၣ်တဖျါၣ်အဖိခိၣ် မ့ၢ်ဒၣ်လဲာ်က့ၤသန့ (ဖိလံစံၣ်) လၢအဂံၢ်စၢဒီးတလၢတပုၤဒၣ်လဲာ်န့ၣ်လီၤ.

ခါၣ်စးတဖျါၣ် ဘၣ်သ့ၣ်ဘၣ်သးဖဲလံးပံးပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်က့ၤ, ဒီသဒၢဒီးကဟုၤကယၢ်အတၢ်လီၤတၢ်က့ၤ (ICCA) မ့ၢ်ဒီးအံၤ-

- ပုၤထူလံၤဖိတဖျါၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်ပၤတၢ်ပြးဒီးတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်က့ၤအက့ၢ်အဂီၢ်အကလုာ်သ့ၣ်တဖျါၣ် (အဒိ, သ့ၣ်က့ၤသးပျါၣ်ကမံးတံာ်, ပုၤက့ၣ်လိာ်တၢ်ကရၢ).
- ပုၤထူလံၤဖိ အိၣ်ဒီးစုၤလီၤဆိတၢ်မၤလၢတၢ်ဟး



တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်မ့ၢ်

ဆုတ်ကွက်ကိတ်ဒီနိုဆာဒ်အသိးအမုာ်ကျိုဝဲကွာ် (Eco-tourism) လာပုတဝါကျိုဝဲစုအတတ်ဟဲနုာ် အဂီၢ်.

- ပုထူလံဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးပုတဝါအတတ်ဂုထီၣ်ပ သီထီၣ်စုလီဆိတတ်မၤ လာအဒီသဒါအဝဲသ့ၣ် အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် ဒီးထံနိတတ်အိၣ်ယၤ.
- အိၣ် ဒီး တတ် ဒီသ ဒါ က ဟု က ယာ် ဒီး တတ် ပါ ဆုာ်ရဲၣ် ကျဲပုတဝါသ့ၣ် ပုာ် အ တတ် အာၣ် လီ (Community Forest Stewardship Agreement-CFSA) တဖၣ်န့ၣ်လီ.

တၢ်လဲတၢ်အံၤတၢ်ဂံၢ်လၢအထီၣ်ဟူးထီၣ်ဂဲဒီးမၤ ဆူၣ်ထီၣ်ခၢၣ်စးအသး လၢအတၢ်လဲမၤလိသ့န့ၣ်ပာ် သးလၢကီၢ်ဖဲလံးပံးပုထူလံဖိတဖၣ်အအိၣ်မၤဝဲ-

- ပုထူလံဖိအိၣ်ဒီးတတ်စံၣ်ညီၣ်ဆၢတၢ်လီသး ကျဲမုဆူ လၢတၢ်ယုထီၣ်က့အဝဲသ့ၣ်မိာ်ပာ်ဖဲဖု ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်.
- အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဂဲလိာ်တပယုာ်ယီ လၢတၢ် ဒီးန့ၣ်ဒီးမၤလၢထီၣ်ပုထူထီၣ်က့အဝဲသ့ၣ်တၢ်ပ ညီၣ်ကွၢ်စိသ့ၣ်တဖၣ်.
- အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးမိာ်ပာ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် ဒီးထံ

နိတၢ်န့ၢ်ပၢတၢ်ခွဲးယာ်အလံာ်အုၣ်ကီၤ လၢတၢ် ပါဆုာ်ရဲၣ်ကျဲဒီးတၢ်ဒီသဒါက့အဝဲသ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ် ကပံာ်အဂီၢ်.

- အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၢလီၤသးခွဲးယာ် လၢအဝဲသ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဖိခိၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ် တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ဆူၣ်သးဂဲလၢ အတၢ်မၤ တမံလၢလၢအပူၤန့ၣ်လီ.

ဖဲတၢ်ဟးမၤလိသ့သးဝံၤအလီၢ်ခံကတီၢ် ခၢၣ် စးတဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်တူၢ်ခိၣ်ဟံးသးလၢ, ကဆဲးမၤဂု ထီၣ်က့တၢ်ပါဆုာ်ရဲၣ်ကျဲ ဒီးဒီသဒါကဟုကယာ် က့န့ဆၢတၢ်အိၣ်ယၤ, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, ထံကျိထံ ကွာ်, ဆၢဖိကီၢ်ဖိဒီးသ့ၣ်ပုာ်ဝဲပုာ်သ့ၣ် လၢအကစၢ် တၢ်လီၤတၢ်ကျဲဒီးအဟီၣ်ကဝီၤဒေဝဲ ဒဲန့ၣ်အသိးခၢၣ် စးတဖၣ်ဖဲအက့ကဒါက့ဆူၣ်အလီၢ်အကျဲအဆၢက တီၢ် အိၣ်ဒီးတၢ်တိာ်ဟံးလၢကဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီတၢ်လဲဒီ ဖျိ ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်လဲမၤလိသ့သးလၢပုထူလံဖိလၢ အအိၣ်လၢကီၢ်ဖဲလံးပံးသ့ၣ်တဖၣ် ဆူၣ်ခိၣ်န့ၣ်ဒီးလီၢ် ကဝီၤကမုာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီ. ခၢၣ်စးတဖၣ်အိၣ်စ့ၢ် ကိးဒီးတၢ်ဟံးလီၤသးလၢ ကမၤဆူၣ်ထီၣ်က့တၢ်က တၢ်န့ၢ်ခဲးတၢ် လၢမိာ်ပာ်ဖဲဖုအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၤ တၢ်ကျဲဂ့ၢ်ဝီသ့ၣ်တဖၣ်လၢပုတဝါ, ထံကီၢ်ဒီးဟီၣ်

ခၢၣ်စးတဖၣ် လဲဟးကွၢ်ကီ ထးဘါဝါပု ထူလံဖိတဖၣ်ကတံာ်က တီၢ်က့အဝဲ သ့ၣ်ခိၣ်ရီၤအ ကိးလၢကီၢ် ဖဲလံးပံး



တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ခိၣ်ဘီၣ်မုၢ်အပတီၢ်, ကဆဲးမၤနီၣ်မၤယါဒီးထူးထီၣ်
ရၤလီၤက့ၤ “ကီၢ်” ဒီးကညီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ပၤဆၢ
ရဲၣ်ကျဲၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤကျိၤကျဲၤသန့ ဒီးတၢ်သိၣ်
တၢ်သီသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးသုအိၣ်လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်က့ၤ
ပုၤထူလံၤဖိတၢ်ဒီသအကဟုကယၢ်က့ၤအတၢ်လီၢ်
တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ် (ICCA) အသိး (အဒိ, တၢ်
ကစီၣ်ဒီးပုၤတတၢ်မၤကျဲၤခိၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်),
ကထီၣ်က့ၤ “ကီၢ်” လၢယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်က
ရၢၢ်ပုၤတဖၣ်ဒီး ကစးထီၣ်ဟူးဂဲၤလၢတၢ်ကဆဲးလီၤ
မံၤမၤနီၣ်မၤယါက့ၤပုၤထူလံၤဖိတၢ်ဒီသအကဟုက
ယၢ်အတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤဆူဘီၣ်မုၢ်စၢ်ဖိၣ်ကရၢန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လဲၤတဘျီ အံၤ ခိၣ်န့ၣ်ဒီး ခၢၣ်စးတဖၣ်
အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်အစၢလၢအ
မၤလိန့ၣ်ဝဲတဖၣ် ဒီးတကတီၢ်ပီၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲကရၢ
လၢကမၤတၢ် (Working Group) တဖု လၢတၢ်က
ဘၣ်ဟ်ဖိၣ်မၤသကိးတၢ်လၢပုၤထူလံၤဖိတၢ်ဒီသအက
ဟုကယၢ်က့ၤအတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒဲးလဲၣ်
အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကရၢၢ်မၤတၢ်တဖုအံၤအပူၤ ကရၢၢ်က
ရၢၢ်ခၢၣ်စးလၢအဟဲလၢကညီကီၢ်, ကီၢ်ပယီၤအပူၤ
တဖၣ်အမံၤဒီးအမူအဒါမုၢ်ဒဲးလဲၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

- ၁. စီၤဖိလံၤစ့ၣ်ထွါ - ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်က
ရၢၢ်ခၢၣ်စး (ကရၢပုၤပုၤသ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မုၢ်ဝဲမုၢ်
တြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ်ဒီးခဲၣ်)
- ၂. စီၤခိၣ် - ကမုၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်အိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျဲၤ
ဒီးတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်ကမံးတံၢ် (CSLD),
ကမိၤသ့ၣ်ဟီၣ်ကစီၢ်, ဘျံးဒဲးကီၢ်ရၢၢ်
- ၃. နီၢ်အဲၣ်ထံၣ်ဝါ - တၢ်ကပီၤသးစၢ်ကရၢၢ်ခၢၣ်စး,
ဘျံးဒဲးကီၢ်ရၢၢ်
- ၄. စီၤဖြဲခံၣ် - ပုၤထူလံၤဖိလၢတနီၣ်သရဲၣ်ကျဲၤပုၤ
ဘျံးစဲကရၢ (TRIPNET), ဘျံးဒဲးကီၢ်ရၢၢ်
- ၅. စီၤတ့အူ - ပီၣ်ခိၣ်ဟီၣ်ကစီၢ်, ဘျံးဒဲးကီၢ်ရၢၢ်
- ၆. စီၤမၤလိၤတြီၢ်နီၣ် - ဝဲဘျီကရၢ, ဘျံးဒဲးကီၢ်ရၢၢ်
- ၇. န့ၣ်မ့ၢ် (Fauna and Flora International-FFI)

၈. နူရၤ (POINT)

၉. ဟးန့ၤ မ့တမ့ၢ် အ့မံၤ (WWF-Myanmar)

ဒဲးတၢ်တဲသကိးအစၢအိၣ်ထီၣ်တခါအသိး,
ခၢၣ်စးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤကထံၣ်လိာ်အသးအခိၣ်ထံး
တဘျီ ဖဲလါနီၣ်ဝဲဘျီ ၂၀၁၇ နံၣ်အလၢကဖဲဒဲး
ဟီၣ်ကစီၢ်တကပၤ လၢတၢ်ကတဲသကိးဘၣ်ယးတၢ်
ကဆဲးမၤ တၢ်ဆဲးလီၤမံၤမၤနီၣ်မၤယါပုၤထူလံၤဖိတၢ်ဒီ
သအကဟုကယၢ်က့ၤအတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤ (ICCA) ဒီး
တၢ်မၤအကျိၤအကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒဲးလဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လဲၤမၤလိသ့ၣ်ဒီးမၤန့ၢ်ပၢ်သး ဘၣ်ထွဲဒီး
ပုၤထူလံၤဖိအပုၤတတၢ်လၢကီၢ်ဖဲလံးပံးအတၢ်ဂဲၤလိာ်
ဒီးပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤက့ၤအမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ် ဒီး
ထံနီၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤအံၤ ကဲထီၣ်တၢ်မၤလိနီၣ်နီၣ်တခါ
လၢပဝဲကညီပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်,
ကီၢ်သုလုၤပုၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂံၢ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢမၤလိန့ၣ်အိၣ်
တဖၣ်ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ဒီးန့ၢ်က့ၤမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်က
ပံၢ်, ထံ နီၣ် ဒီး တၢ် လီၢ် တၢ် ကျဲၤ အ လံာ် အုၣ် ကီၢ်,
ပုၤပုၤစ့ၣ်စ့ၣ်ဒီးတၢ်မၤနီၣ်မၤယါ ဒီးတၢ်မၤလီၤ
တံၢ်က့ၤတၢ်ဂံၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ထွဲဒီး လီၢ်ကစီၢ်ပုၤထူလံၤ
ဖိအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအကျိၤအကျဲၤ, လုၢ်လုၢ်ထူ
သန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤဒီးန့ၣ်
ဆၢၣ်တၢ်မူအါကလုာ်, တၢ်ထီၣ်က့ၤပုၤထူလံၤဖိအ
ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤအဆၢတလီၤသ့ၣ်တ
ဖၣ်, ဒီးတၢ်ပတံထီၣ်တၢ်ဂံၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်ဆူ
ကီၢ်ပဒိၣ်အအိၣ် လၢတၢ်ကဟ်ပနီၣ်က့ၤပုၤထူလံၤဖိ
အတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤဒိဂုၤ
တံၢ်ဘၣ်တခါလၢ ပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးနီၣ်
ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ် လၢအဝဲသ့ၣ်အ
ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ်, န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤ ဒီးလုၢ်လုၢ်ထူ
သန့အတၢ်အိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျဲၤအဖိခိၣ်ဘၣ်ဆၢၣ် မုၢ်
ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်လၢတက့ၢ်လဲၣ်သ့ၣ်
တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအတၢ်ဒဲးတၢ်ဒီးပုၤထူလံၤဖိ လၢ
ဟီၣ်ခိၣ်ဒီတဘျီညါန့ၣ်လီၤ. ■

ကဆီထာ်ပှတဝါသုၣ်ပှကဲထီၣ် ဒိဂုၤတဲာ်ဘၣ်လံ

သုလုၤကိၤဂုၤ

ကဝီပှတဝါခိၣ်နါ ဖါတံာ်စီအိၣ်မူ ဆုၣ်နီၤလၢသုၣ်ဖးဒိၣ်တထုၣ်အခိၣ်ထံး ဖဲကဆီထာ်သုၣ်ပှလါဟ့အပူၤ, အိၣ်ဝဲသဘျုၣ်ဃးဃး ဒီးတဲာ်ဘၣ်ပှသုၣ်ညါတံာ်ဘၣ်ထွဲဒီးကဆီထာ်သုၣ်ပှအဂ့ၢ် ဒီးကညီပှထုလံဖဲဖဲန့ၣ်တဖၣ် ရဲၣ်သဲကတီၤအပှၤဒဲလဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

“ကဆီထာ်ပှတဝါသုၣ်ပှအံၤ မ့ၢ်ကစါလၢအဒိၣ်ကတံာ်တဖျၢၣ်ဖဲဟီၣ်ကဝီဖဲန့ၣ်အပူၤအယိဘၣ်တံာ်ကိးအိၤလၢကဆီထာ်လီၤ. အခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိတခိန့ၣ် လၢမိၢ်ပာ်ဖဲဖဲအစီန့ၣ် ကဆီအိၣ်အါ, ကသုၣ်မံၤ, ထိးတံာ်, တၢသုၤ, တၢဒိၣ်သုၣ်တဖၣ်အလီၤလီၤမိၤ. ဒိဖျိလၢထံလီၤကီၢ်ပှတံာ်ဒုးတံာ်ယၢအယိကဆီသုၣ်တဖၣ်တအိၣ်လၢဘၣ်.”

လီၤကဝီဖဲတဖၣ်မ့ၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးတံာ်ဒုးတံာ်ယၢ တံာ်ကီတံာ်ခဲအါမးဘၣ်ဆၢၣ် အဝဲသုၣ်တဖၣ်ဂ့ၢ်ကွဲးစးကတီၤကွၢ်အသုၣ်ပှအံၤန့ၣ်လီၤ. သုၣ်ပှအံၤမ့ၢ်တဒိးသိးလၢညါလၢဘၣ်ဆၢၣ်, တလီၤမံာ်ကွံာ်ဝဲလဲာ်ဒိးဘၣ်အယိ ပှလီၤကဝီဖဲဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်အိၣ်မူတပှယိသုၣ်ဒိးဝဲန့ၣ်လီၤ. လၢတံာ်န့ၣ်အယိလီၤကဝီဖဲဒီးပှသုၣ်ပှဘၣ်တဖၣ် မၤသကိးတံာ်လၢတံာ်ဟံးန့ၣ်တံာ်မၤနီၣ်မၤယါ လၢကထုးထီၣ်န့ၣ်ဝဲတံာ်ဂီၤမူတဘျုၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလါအီကူၣ် ၉ သီ, ၂၀၁၇ နံၣ် အပူၤန့ၣ်, လၢတံာ်မၤလၢကဝီကွၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျုၣ်ပှထုလံဖဲမ့ၢ်နံၤအဂီၢ်, ကညီဖိခိၣ်ယၢဒီးပှဂ့ၢ်ဝီတံာ်မၤပှဘျုးစဲ

ကရၢ (ခ့ၣ်) ဒီးကီၢ်သုလုၤသုၣ်ပှဝဲကျိၤလၢအမ့ၢ်ကညီဒိကလုာ်ဖျိၣ်ကရၢ-ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်အဝဲကျိၤအံၤ ထုးထီၣ်ရၤလီၤဝဲဒၣ်တံာ်ဂီၤမူလၢအဘၣ်ထွဲဒီးကဆီထာ်သုၣ်ပှ, လၢအဟံာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်တံာ်ကဟ့ကယာ်သုၣ်ပှထုလံလၢအဒိဂုၤတဲာ်ဘၣ်တခါလၢကညီကီၢ်စဲၣ်, ကီၢ်ပယိပူၤန့ၣ်လီၤ.

ကဆီထာ်သုၣ်ပှအံၤ မ့ၢ်သုၣ်ပှထုလံလၢတံာ်တမၤဟးဂီၤအိၤဘၣ်အလီၤတတီၤ လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တံာ်မူတဝါ, ပှတဝါဒီးလုာ်လံာ်ထုသန့တံာ်စ့ၢ်တံာ်န့ၣ်တံာ်ပူၤဖျဲးအလီၤ လၢကညီပှထုလံဖဲသုၣ်တဖၣ်အဂီၢ်တဘျုးစးလံန့ၣ်လီၤ. သုၣ်ပှအံၤအိၣ်သုၣ်လီၤအသးလၢကီၢ်ရဲၣ်မ့ၢ်တြီၢ်အမ့ၢ်န့ၣ် ဒီးကီၢ်ရဲၣ်ချၢၣ်လွံၢ်ထုၣ်အမ့ၢ်ထီၣ်, ကီၢ်သုလုၤ, ကီၢ်ပယိပူၤန့ၣ်လီၤ. ကဆီထာ်ပှတဝါသုၣ်ပှအံၤအိၣ်လၢလီၤကဝီပှတဝါ ၁၅ (တဆံယဲာ်) န့ၣ် အတံာ်ပတံာ်ပြး, တံာ်ဒိသဒုးဒီးတံာ်ပဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲးအဖိလၢာ် ဒီးအလံာ်အထီၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ် ၁၄,၆၀၆ (တကလးလွံၢ် က ထိ ယု က ယၢ ဒီးယု) အ့ကါ န့ၣ်လီၤ. သုၣ်ပှထုလံလၢအလၢပဲၤဒီးကစါကလိတံာ်လုာ်တံာ်တြီၢ်အံၤ မ့ၢ်ဟံာ်ဃီတံာ်အိၣ်တံာ်ဆိးအလီၤအကျဲတခါလၢ ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံာ်လၢအကၢ ဒီးလၢအစၢဘျုးကလီၤတူၣ်ကွံာ်ဒ်အမ့ၢ်ဘီၣ်သိၣ်, သယုာ်ပှသုၣ်တဖၣ်အလီၤ, ဒီးမ့ၢ်သုၣ်ပှတခါလၢအအိၣ်ဒီးတံာ်စံာ်စိတဲာ်စိလီၤလီၤဆီဆီ လၢလီၤကဝီကညီပှထုလံဖဲသုၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ် နှ် အ သိး တာ် ဂီ မူ လာ အယံဝဲ ဒ် ၂၆ (ခံဆံယု) မံးနံးတဘျဲအံး ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒ်ကညီပှာ ထူလံးဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတာ်သ့ၣ်ညါနံၣ်ဟံၣ်, တာ်ကူၣ် သ့ဖးဘၣ်, ဒီးတာ်ဖံးတာ်မအကျါအကျဲလာတာ်က ဟုကယာ်က့ၤသ့ၣ်ပှာဒီးန့ဆၢၣ်တာ်အိၣ်ယာၤ လာအဝဲ သ့ၣ်ဘၣ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလာ အလုာ်လုာ်ထူသန့ ဒီးတာ်ဆဲးတာ်လာက့ၤဂီပနီၣ် (အရူာ်အသဲး), တာ် အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, တာ်လုာ်အိၣ်သးသမူဒီးတာ်အိၣ် မှ်ဆိးဟံၣ် လာဖိလံးလာခံတစါအဂီၢ် ဒ်လာကျဲလာ အယုာ်ကအသိးန့ၣ်လီၤ.

စါသုကဘံ, ခုာ်စံာ်ပုၤန့ၣ်တာ်စာ်စံးဝဲဒ်လၢ, “ပှာလီၢ်ကဝီဖိဒီးခုာ်စံာ်ပျီပှာပှာမတၢ်ဖိတဖၣ် မာဲ တာ်လီၤယုသ့ၣ်ညါလၢပှာတဘျဲအံးအပှာ လၢတ ဘျးန့ၣ်အတီၢ်ပှာလံးန့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပှာတာ်အိၣ်ယာၤ လၢအလုာ်ဒိၣ်ပှာဒိၣ်တဖၣ်အံး အလီၢ်အိၣ်လၢပက မအါထီၣ်တာ်လီၤယုသ့ၣ်ညါ ဒီးပအိၣ်ဒီးတာ်ရဲၣ် တာ်ကျဲလာ ပကမာဲစ့ၢ်ကီးအါလၢတာ်လီၢ်အဂၤလၢပ ကညီဖိအဟီၣ်ကဝီအပှာလီၤ.”

လၢကဆိထၢၣ်ပှာအပှာန့ၣ်တာ်ထံၣ်န့ၣ်ဝဲကသံၣ် သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲဒ်အကလုာ်အါန့ၣ် ၂၀၀ (ခံကယၤ) န့ၣ်

လီၤ. နီၢ်ဖိလုလုာ်လာအမ့ၢ် လီၢ်ကဝီကိသရၣ်မှ် ဒီးမှ်စ့ၢ်ကီးကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲဒ်သရၣ်မှ်စံးဝဲ, “တာ်မှ်မဟးဂီပသ့ၣ်ပှာန့ၣ်ပသ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲဒ်တအိၣ် လၢဘၣ်, ပတာ်ကသံန့ၣ်ပှာလီၤ. ပတာ်မှ်သံဒီးဖဲပ လိာ်ဘၣ်အါချးဆါချးကတီၢ်န့ၣ်ပတထံၣ်န့ၣ်လၢ ဘၣ်. ဒီးအခါဖဲန့ၣ် ကဘၣ်ဒိဝဲပှာတတတာ်အိၣ်ဆူၣ် အိၣ်ချ့ဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲာ်လီၤ.”

လၢတာ်ကတီၢ်က့ၤပှာအံးအဖိခိၣ် တာ်ဘၣ်ဘျး ဘၣ်ဖျိအိၣ်ဝဲဒ်လၢကီၢ်သုလုၤပှာအမဲာ်ညါ, ကဆိ ထၢၣ်သ့ၣ်ပှာအံး ငးအိၣ်ထီၣ်တာ်ကဲဘျးကဲဖျိလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျဲအဂီၢ်လၢကျဲအါမံးန့ၣ်လီၤ. စါအိၣ်မူ စံးဝဲဒ်လၢ, “ပတာ်ဟူးတာ်ဂဲၤဘၣ်ထွဲဒီးတာ်ကဟု ကယာ် ဒီးတာ်ဒိသက့ၤသ့ၣ်ပှာဒီးဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံး လာသ့ၣ်တဖၣ် ငးအိၣ်ထီၣ်တာ်ကဲဘျးကဲဖျိလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျဲ ဒိဖျိတာ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးလၢတာ်က သ့ၣ်ကသံးတာ်ဆိတလဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကလၢထီၣ်အဖိ ခိၣ်အယိန့ၣ်လီၤ.”

ပှာလီၢ်ကဝီဖိတဖၣ်ဂုာ်ကျဲးစးကတီၢ်က့ၤပှာ ဖဲ တာ်သ့အိၣ်ဒီးအါန့ၣ်လီၤ. တာ်လၢအတၢ်ဒီးအဝဲ သ့ၣ်အိၣ်ကတၢ်န့ၣ် မှ်ဒ်ပယီၤသးအတာ်ဟူးတာ်

တာ်မလၢကဝီ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျဲ ပှာထူလံးဖိမှ် နံၤသ့ၣ်ဒီးတာ်ထု ထီၣ်ရၤလီၤတာ် ဂီမူဘၣ်ထွဲဒီး ကဆိထၢၣ်သ့ၣ် ပှာဖဲ ဝုာ်တကူၣ်



ဂဲတဖၣ်ဒီး တၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤမၤတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ် တၢ်တီၣ်ကျဲၤဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်တဖၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ် ဖါတၢ်အိၣ် မူထဲအါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ထံလီၤကီၤပူၤတၢ်မ့ၢ် တၢ်ခုၣ်ဒီး ထံရှၢ်ကီၤသဲးတၢ်ဆီတလဲအိၣ်ထီၣ်လၢ ကီၤပယီၤပူၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်, မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်ဂုၤ ထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်မၤ အိၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လၢလီၤကီၤပူၤထီၣ်ပသီထီၣ်အ ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အတၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤ လၢအလၢပျဲးဒီး သ့ၣ်ပျဲး ဒီးထူးတီးဒီးန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ် လၢအတအိၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဘၣ်သးလၢအသဘျူ, ချူးဆၢချူးကတီၢ်ဒီးသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ (FPIC) သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ကညီပူၤထီၣ်ပသီထီၣ် မ့ၢ်ဘၣ် ကွၢ်ဆၢခဲဒီးတၢ်တၢ်အကလုာ်ကလုာ်ဘၣ် ဆၢ, လၢတၢ်ဟံးဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်တပူၤယီၤအဖီခိၣ် ခိဆၢက့ၢ်တၢ်မၤပျဲးမၤဖုးဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်သ့ၣ်တ ဖၣ် ခိဖျိတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပူၤတဝဲသ့ၣ်ပျဲးသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. ပူၤတဝဲသ့ၣ်ပျဲးအံၤဘၣ်တၢ်ပဆၢရဲၣ်ကျဲၤအိၣ် တပူၤယီၤလၢလီၤကီၤပူၤတဝဲဒီးခ့ၣ်အိၣ်ယူၣ်-ကညီ ဒီကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢသ့ၣ်ပျဲးကျိၤန့ၣ်လီၤ.

ပဒိၣ်မၤဘးထီၣ်လၢအမ့ၢ်လီၤခၢၣ်သးကီၤသုလုၤ သ့ၣ်ပျဲးဝဲၤကျိၤခိၣ်စံးဝဲဒၣ်, “တၢ်ဟံးဖျိၣ်မၤသကိးတၢ် တပူၤယီၤဒီးလီၤကီၤပူၤတဝဲမ့ၢ်တၢ်လၢအရၢဒိၣ်မး, ဒီးတၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၢ်လီၤကီၤပူၤတဝဲအတၢ် ပၣ်ယုၣ်မၤသကိးတၢ် လၢသ့ၣ်ပျဲးအတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီ ထီၣ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢကတီၢ်ယံာ်အဂီၢ် မ့ၢ်လၢအရၢ ဒိၣ်နီၢ်နီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

ပူၤတဝဲသ့ၣ်ပျဲးန့ၣ်တမ့ၢ်တၢ်မၤလၢအသီဘၣ်, မ့ၢ်တၢ်လီၤလံၤလၢမိၢ်ပာ်ဖဲးလၢပူၤတဖၣ်မၤတ့ၢ်ဝဲ ဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ တၢ်ဒုးမူထီၣ်က့ၢ်ပူၤတ ဝဲသ့ၣ်ပျဲးလၢအကျိၤဘၣ်ကျဲၤဘၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ဟံးပ နီၣ်န့ၣ်, လၢကီၤသုလုၤအပူၤအံၤတၢ်မ့ၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ် အိၣ်လၢတၢ်လီၤအါတီးန့ၣ် ကမ့ၢ်တၢ်ဘျီၣ်ကွၢ်ဝဲ န့ၣ်ဆၢအိၣ်ယၢတၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤန့ၣ်လီၤ. ပူၤတဝဲတ ဖုလၢအမ့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယံာ်လၢ ကပၤဘၣ်, ကွၢ်ထွဲကဟုကယံာ်, ဒီသဒၢဘၣ်ဝဲအသ့ၣ်ပျဲးဒီး န့ၢ် ဘၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယံာ်လၢလၢပျဲးပျဲး လၢပဒိၣ်ဟ့ၣ်လီၤ အိၣ်အခွဲးန့ၣ်ကမ့ၢ်ဝဲ, တၢ်မၤစ့ၤလီၤန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ် ယၢအတၢ်ဘၣ်ဒီဘၣ်ထံး တၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤသ့ၣ်တ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ■



တၢ်မၤလၢကတီၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ် ပူၤထီၣ်ပသီဖီမ့ၢ် နံၤသ့ၣ်ဒီးတၢ်ထူး ထီၣ်ရၢလီၤတၢ် ဂီၤမ့ၢ်ဘၣ်ထွဲဒီး ကဆီထၢၣ်သ့ၣ် ပျဲးဝဲတက့ၢ်

တၢ်ဂီၤ-ခ့ၢ်

ကညီပုထူလံဖိဒီးအတၢ်လဲလိာ်

ဆၢဒိဒိဉ်မု

၂

အိၣ်ဒီးတၢ်သံကွၢ်တဘီဖိန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကတိာ် “ပုထူလံဖိ” လၢနဂီၢ်နကဟ်ဖျါထီၣ်အခိပညီၣ်လဲၣ်. မ့တမ့ၢ်ဘၣ်တခါဒ်ကညီကလုာ်တကအသိး မ့ၢ်နဟ်ပနီၣ်လီၤစ့ၢ်ကိးနသးလၢ နကဲပုထူလံဖိစ့ၢ်ကိးဒါ. တၢ်ကတိာ် “ပုထူလံဖိ” တဖျါအံၤ ဘီမ့ၢ်စ့ၢ်ကရၢဒီးထံကီၢ်ဘီမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ထီၣ်ယုဒီးဟ်ပနီၣ်အရၢအသးဒီးအခိပညီတမံၤမ့ၢ်တန့ၢ်ဒ်လဲၣ်ဘၣ်ဆၢ, ယတၢ်လဲၤခိဖျါဒ်ပုဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိဒီးသ့ၣ်ထီၣ်ကံၢ်စီတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢဂ့ၢ်ဝီတကအသိးတၢ်ကတိာ် “ပုထူလံဖိ” လၢယမၤလိန့ၢ်အီၤလၢတံၤသကိးသ့ၣ်ဘီၣ်သးစၢ်, သ့ၣ်က့သးပုၤ ဒီးလီၢ်ကဝီပုတတၢ်ခိၣ်န့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်တခါ မ့ၢ်ဒ်ပုတကလုာ်လၢအအိၣ်ဒီးအကျိၣ်, အိၣ်ဒီးလုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢလၢလီၤဆီန့ၢ်ဒ်ပုအဂၤ, တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်, တၢ်ကူတၢ်သိး, တၢ်စံၣ်စိတဲစိ, တၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုအကျိၣ်အကျဲ, ပုထူလံဖိအတၢ်သ့ၣ်ညါနၢ်ဟံၢ်, မိၢ်လုာ်ပၢ်လၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီဒီးတၢ်ဘျါသဲးသ့ၣ်တဖၣ်, န့ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢဒီးမိၢ်ပၢ်ဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအဘၣ်တၢ်အိၣ်ဆိး, မၤအိၣ် ဒီးန့ၢ်သါပၤဘၣ်အီၤလၢမိၢ်ပၢ်ဖုလၢပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပမ့ၢ်ကညီပုထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်အသိး, ပတၢ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးဒီးန့ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢဒ်အမ့ၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, သ့ၣ်ပုၤ, ထံကျိထံကွၢ်, န့ဆၢတၢ်မုအတၢ်ဒီး တၢ်မုအါကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢတၢ်ထုးဖးအီၤတန့ၢ်ဒီးတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီပုထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကအိၣ်မုအိၣ်ဂဲၤဘၣ်ဒီးဒ်ပုတကလုာ်အသိးအဂီၢ် တၢ်ကၤယာ်ပၤယာ်က့ၤ, တၢ်ဒီးသအးဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤန့ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ခိၣ်တယာ်တၢ်မၤမိၢ်ပုၤ ဒီးမုဒါဖးဒိၣ်တခါန့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ဘၣ်ကွၢ်က့ၤလၢဘီမ့ၢ်စ့ၢ်ကရၢအတၢ်ဟ်ဖျါအဖိခိၣ်အသိးန့ၣ်, ပုထူလံဖိလၢပဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤခဲလၢအိၣ်ဝဲဒ်အကကွၢ်သၢကယၢန့ဆံ (၃၇၀ ကကွၢ်) ဒီးမ့ၢ်ပုကဲထီၣ်ခါၣ်စးထဲဒ်ယဲၢ်မုးကယၢ လၢပုကညီနီၣ်ဂံၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤခဲလၢအဖိခိၣ် လၢအအိၣ်ဝဲဒ်အကကွၢ်န့ၣ်ထီ (၇,၀၀၀,၀၀၀,၀၀၀) န့ၣ်လီၤ. လၢပုယဲၢ်မုးကယၢလၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤအကျါ ယန့ၣ်သပုၤကတၢ်လၢ ပဝဲလၢပကိးလီၤပသးဒီးဟ်ပနီၣ်လီၤပသးလၢ “ကညီပုထူလံဖိ” သ့ၣ်တဖၣ် ကပၣ်ယုာ်ဝဲဒ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ပုထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့မ့ၢ်ဘၣ်ဖုးပုလၢအနီၣ်ဂံၢ်စ့ၤဘၣ်ဆၢ ဒ်တၢ်ယိထံအစၢလၢတၢ်ဟ်ဂံၢ်ဟ်ကျၢအီၤသ့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒ်အဖိခိၣ်န့ၣ် ဟီၣ်ခိၣ်အန့ဆၢတၢ်မုအါကလုာ် ယိးဆံမုးကယၢ (၈၀%) အံၤ ဘၣ်တၢ်ဒီးသအး, ကဟုကယာ်ဒီးရဲၣ်သဲ ကတီၤအီၤတုၤလီၤတီၤလီၤဒ်ကျဲလၢအယုာ်ကၤ (လၢအအိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျၢ) အသိးလၢပုထူလံဖိယဲၢ်မုးကယၢအံၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဒီးသအးဒီးတၢ်ကဟုကယာ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်အန့ဆၢတၢ်မုတတၢ်ဒီးတၢ်မုအါကလုာ်ဒီးအံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ပဝဲကညီပုထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပၣ်ယုာ်စ့ၢ်ကိးဒါန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ထီၣ်ဟူးထီၣ်ဂဲၤထီၣ်သးတၢ်သံကွၢ်တဖျါလၢယအဲၣ်ဒီးသံကွၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဘီမာ်စာဖိုင်ကရုအလံာ်ဘိးဘာ်ရုလီလောပုထူလံဖိ ခွဲးယာ်

ဖဲဆံး မုာ်လါ (လါ ဖဲးပ ထု ဘာ်) ၁၃ သီ၊ ၂၀၀၇ နံာ်အတီပူန့ာ် ဘီမာ်စာဖိုင်ကရုအကရုဖိ သုာ်တဖာ် အာ်လီပာ်ကံာ်ပာ်ကျာ်က့ာ်ဝဲဒုာ် ပုထူ လံဖိတံာ်ခွဲးတံာ်ယာ်လါအဘာ်တံာ်သုာ်ညါအီဒ်အ မုာ် ဘီမာ်စာဖိုင်ကရုအလံာ်ဘိးဘာ်ရုလီလောပုထူ လံဖိခွဲးယာ် (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples-UNDRIP), လါ အကျါ ကီပယီပဒိာ်စုာ်ကီး မုာ်ပုလါအဆဲးလီမံာ် စုပနီာ်တဖုန့ာ်လီ။ ပုထူလံဖိတံာ်ခွဲးတံာ်ယာ်လါ တံာ်ဂဲလိာ်တုာ်အီလါအယံာ်ဝဲဒုာ်အါန့ာ်ဒီးအနံာ်ခံ ဆံ (၂၀) အတီပူအံာ်တမုာ်တံာ်ခွဲးတံာ်ယာ်လီလီ ဆီဆီတခါလါ ပုထူလံဖိသုာ်တဖာ်ယုထီာ်အီ ဘာ်, နီာ်နီာ်တခီ ခိဖျိလါတံာ်ဆီာ်တံာ်မနုာ်, တံာ်အိာ် တုာ်အိာ်ကလီအဝဲသုာ်န့ဆာ်တံာ်အိာ်ယာ်, တံာ် ကွာ်တလီ, တံာ်ပံးန့ဆုာ်ကွာ်အဝဲသုာ်မိာ်ပာ်ဖဲဖု ဟီာ်ခိာ်ကပံာ်တံာ်လီတံာ်ကျဲ ဒီးတံာ်မလီမာ်ကွာ် အဝဲသုာ်လါကျဲကုာ်တရံးအါမံာ် လါထံကီပဒိာ်ပ ပုာ်, ပုာ်ဒိာ်ကျိာ်ဒိာ်စု, ဒီးကုာ်ပနံာ်လါအမာ်တံာ်ဂု ထီာ်ပသီထီာ်တံာ်တိာ်ကျဲလါအတက့ာ်လဲာ်သုာ်တ ဖာ်အဖိခိာ်အယိ, ပုထူလံဖိသုာ်တဖာ် ယုထီာ်ဝဲ ဒုာ်လါတံာ်ကအုာ်ကီဒီးပာ်ကဲ, ပာ်ပနီာ်ဒီးဒီးသဒါ က့အဝဲသုာ်တံာ်ခွဲးတံာ်ယာ်ဒ်အံာ်သုာ်တဖာ် ဒ်သိး အဝဲသုာ် ကအိာ်မု ဘာ် က့လါတံာ်သ ဘျဲ အပူ, အိာ်မုပုာ်ဒီးသုးသုာ်လါကပီ, ဒီးလါတံာ်အိာ်မုာ်ဆိး ပါအပူန့ာ်လီ။ ကီပယီပဒိာ်မုမုာ်ဒုာ်လဲာ်ကရုတ ဖုလါအအာ်လီပာ်ကံာ်ပာ်ကျာ်, ဆဲးလီမံာ်ဒီးဆဲးစု ပနီာ်လါပုထူလံဖိခွဲးယာ်အလံာ်ဘိးဘာ်ရုလီ ဘာ်ဆာ်, အဝဲသုာ်တံာ်ဟူးတံာ်ဂဲဒီးတံာ်ဖဲးတံာ်မ လါကညီပုထူလံဖိဟီာ်ကဝီတံာ်လီတံာ်ကျဲပူ သုာ်တဖာ် မုာ်တံာ်လါအထီဒါလိာ်အသးနီာ်နီာ်န့ာ် အိာ်ဖျါဝဲဒုာ်တြာ်ကလံာ်န့ာ်လီ။ အဒိ, လါလံာ်ဘိး ဘာ်ရုလီအဆာ်ဖဲလဲာ် (၄၆) ထံာ်အကျါတတီ

လါအမုာ် အဆာ်ဖိ (၃၀) န့ာ်ကွဲးဖျါထီာ်ဝဲဒုာ်လါ, “တံာ်အုာ်ကီ မုတမုာ် တံာ်အာ်လီတုာ်လိာ်လါလီ ကဝီပုထူလံဖိသုာ်တဖာ်မုာ်တအိာ်ဘာ်န့ာ်, သုး မုာ်သံာ်ဘိအတံာ်ဟူးတံာ်ဂဲသုာ်တဖာ်တဘာ်အိာ် မုတမုာ် တံာ်တဘာ်မအီလါပုထူလံဖိသုာ်တဖာ် အတံာ်လီတံာ်ကျဲအပူဘာ်”. မုာ်ကီပယီပဒိာ်ပာ် ဒိာ်ပာ်ထီဒီးပာ်ကဲတံာ်အာ်လီလါအဝဲသုာ်ပာ်ကံာ်ပာ် ကျာ်လါဘီမာ်စာဖိုင်ကရုအလံာ်ဘိးဘာ်ရုလီလောပု ထူလံဖိခွဲးယာ်အဖိခိာ် အိာ် တအိာ်တခီ ယနာ် လါပုကီးဂဒဲးကသုာ်ညါဝဲဒုာ်တံာ်အစန့ာ်လီ။

ကညီပုထူလံဖိသုာ်တဖာ် ဘာ်တုာ်တုာ်လံ လုာ်လါထူသန့ဒီးတံာ်ဆဲးတံာ်လါဒီးခိာ်ယာ်န့ဆာ် အတံာ်ဟးဂုာ်ဟးဂီ ဒီးလီမုာ်လီမာ်လါဆံဖိုင်နံာ် အါနံာ်အတီပူ ခိဖျိလါထံလီကီပုတံာ်ဒုးတံာ်ယာ် ဒီးပယီသုးမိစိရီသန့လါအဒုးအိာ်ထီာ်တံာ်ယုာ်မု ဟးဖျိး ဒီးတံာ်မလဲာ်အိာ်ကီပုလါကညီပုထူလံဖိ မိာ်ပာ်အထံလီကီပုသုာ်တဖာ်အယိန့ာ်လီ။ တံာ် ပတုာ်တံာ်ခးဒီးတံာ်သုာ်ထီာ်တံာ်မုာ်တံာ်ခုာ်အတံာ် လဲကျဲလါအတကံာ်တကျာ်တခါ လါကီပယီသုးမိ စိရီသုာ်တဖာ်အဲာ်ဒီးဒိာ်စိဒီးလါကညီကလုာ်သုာ် တဖာ်အဖိခိာ်အံာ် တမုာ်တံာ်လါအပာ်စိာ်န့ာ်ကညီပု ထူလံဖိဘုာ်ဂုာ်တံာ်ဘာ်ဒီးတံာ်ဘျဲးတံာ်ဖိုင်နီတမံာ် ဘာ်. ကညီပုထူလံဖိလါအအိာ်လါမိာ်ပာ်ဖဲဖုဟ့ာ် သါဟီာ်ခိာ်ကပံာ်တံာ်လီတံာ်ကျဲလါပုအါဂသုာ် ညါအီဒ်အမုာ် “ကီသုလု” အပူသုာ်တဖာ် အ လီအိာ်လါအဝဲသုာ်ကဘာ်ဆဲးဂဲလိာ်ဒီးထီာ်ယု ထီာ်ယီလိာ်က့အသး ဒ်သိးအဝဲသုာ်တံာ်ပညိာ်ဖိ တာ်လါအမုာ် နီာ်ကစာ်တံာ်စံာ်ညီာ်ပလီသးခွဲးယာ် အံာ် ကလါထီာ်ပုထီာ်အဂီာ်န့ာ်လီ။

ကညီပုထူလံဖိဒီးအတံာ်ဂဲလိာ် လါတံာ်ဒီးသဒါဒီးက ဟုကယာ်က့သုာ်ပုာ်တံာ်အိာ်ယာ်

ဟီာ်ခိာ်ဒီးဘုာ်ပုထူလံဖိအမုာ်န့ာ် လါဘီမာ်စာ ဖိုင်ကရုအဘျီာ်ဒိာ်ဒုးအိာ်ထီာ်အီဖဲလါပု (လါ

ဒိုင်စဲဘၣ်), ၁၉၉၄ နံၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဟံပနီၣ်ဒီးဟံ
 ကၢ်ဟံက့ၤဝဲဒၣ်လၢ လါခူး (လါအီကူး), ၉ သီန့ၣ်
 ကမ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်မလၢကပီၤက့ၤဝဲဒၣ် ပှၤထူလံၤဖိလၢ
 ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်အမ့ၢ်နံၣ်လီၤ. လၢတၢ်မလၢကပီၤ
 ဒီးဟံဖျါထီၣ်က့ၤတၢ်သးတဖျါဃီဒီးတၢ်စုလီၤယုၣ်
 တမံၤဃီ ဒီးပှၤထူလံၤဖိအအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်အံၤ
 သ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်, တၢ်ဂီၤမူအခိၣ်တီလၢအမ့ၢ်,
 “ကဆီထၢၣ်-ကညီပှၤထူလံၤဖိဒီးအပှၤတၢ်သ့ၣ်
 ပှၤ” အံၤ ကညီဖိခိၣ်ယၢဒီးပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မပှၤဘျးစဲ
 ကရၢ (ခ့ၣ်) ဒီးကညီတၢ်ကစီၣ်ဟံဖိၣ်မသကိး
 တၢ်, ဟံးန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ် ဒိတၢ်ဂီၤမူ ဒီးထူး
 ထီၣ်ရၢလီၤအီတပူၤဃီဒီးကီၢ်သူလၢသ့ၣ်ပှၤဝဲကျိၤ
 ဖဲလါခူး ၉ သီ, ၂၀၁၇ နံၣ် ဖဲဝဲတက့ၢ်, ကီၢ်ပယီၤ
 န့ၣ်လီၤ. ပတၢ်ပညိၣ်တခီ တမ့ၢ်ထဲလၢပမလၢကပီၤ
 ပှၤထူလံၤအမ့ၢ်နံၣ်အံၤတခါဧၤဘၣ်, မ့တမ့ၢ်တခီ ပ
 တၢ်ပညိၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ် တၢ်ဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ကစီၣ်လၢ
 ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်ဒီးအသူးမ့ၢ်သံၣ်ဘိ, ထံဂုၤကီၢ်ဂပ
 ဒိၣ်ပပှၤ, ဘီမ့ၢ်စဖျိၣ်ကရၢတၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ်,
 ကရၢသဘျၢ လၢကီၢ်ပူၤဒီးကီၢ်ချၢ, ကမ့ၢ်တၢ်စီၣ်က
 ရၢ, ဒီးကူၣ်ပနံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢကဘၣ်, အုၣ်ကီၤ,
 ဟံကဲ, ဟံပနီၣ် ဒီးဒိသဒါစၢက့ၤကညီပှၤထူလံၤဖိ
 အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ် ဒီးတၢ်န့ၢ်ပခွဲးယၢလၢအ
 ဝဲ သ့ၣ်မိၢ်ပာ်ဖဲ ဖုဟီၣ်ခိၣ် ကပံၣ်တၢ်လီၢ် တၢ်ကျဲ,
 သ့ၣ်ပှၤဒီးန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢဘၣ်ထွဲလၢအဂၤသ့ၣ်
 တဖၣ် ဖဲသိးအဝဲသ့ၣ်ကအိၣ်မူဘၣ်ဒီးဖဲပှၤတက

လုၣ်အသိး လၢဖိလံၤလၢခံတစါဘၣ်တစါကသ့အ
 ကီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢခဲလၢအကျါ, သ့ၣ်ပှၤ
 မ့ၢ်တၢ်အရူဒိၣ်တခါလၢ ကညီပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်အ
 ကီၢ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပှၤမ့ၢ်တၢ်အိၣ်ယၢလုၢ်ဒိၣ်ပှၤဒိၣ် လၢ
 တၢ်သး သမူလၢအအိၣ်လၢပဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤ
 အပူၤ, လၢအကျါ ကညီပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်
 ပၣ်ယုၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, သ့ၣ်ပှၤအတၢ်ကဲဘျး
 ကဲဖျိၣ်လၢမ့ၢ်ဆ့ၣ်မ့ၢ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ် ကမ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်
 အိၣ်တၢ်အီ, တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲ ဒီးတၢ်
 သ့ၣ်ထီၣ်ပီးလီၤအကလုၢ်ကလုၢ်, ကသံၣ်ကသီလၢ
 ပတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချၢအဂီၢ်, သ့ၣ်မ့ၢ်ယိၣ်ဝဲလၢတၢ်
 ဖိအိၣ်တ့ၤအီတၢ်အကလုၢ်ကလုၢ်အဂီၢ်, ဟ့ၣ်ပှၤ
 ထံလၢအကဆီ, ကၤယၢဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ထွဲဒီးထံနီ
 အတၢ်အိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ်, ကၤယၢဒီးမၤဘၣ်
 လိာ်ဖိဒုက့ၤဝဲဒၣ်မုၢ်ခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်လဲတရံး
 အသး, ဒီးအဒိအအါ ကၤယၢက့ၤပလုၢ်လၢထူ
 သန့ဒီးတၢ်ဆိးတၢ်လၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

စီၤရံၣ်န့ၣ်ထူ လၢအမ့ၢ်ကညီပှၤထူလံၤဖိခိၣ်နၢလၢ
 စီၤမ့ၢ်ပျီတဲဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ, “ထံဒီးသ့ၣ်ပှၤမ့ၢ်တ
 အိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ် ပဝဲပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီး
 အိၣ်မူတသ့ဘၣ်”. ဒိဖျိလၢကညီပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တ
 ဖၣ် သ့ၣ်ညါဒီးထံၣ်စိဝဲဒၣ်လၢ တၢ်မ့ၢ်မဟးဂီၤဒီးမၤ
 လီၤဖျိၣ်လီၤပျီ ကွံၣ်န့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢဒ် အံၤသ့ၣ်
 တဖၣ် လၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤလၢအယုၣ်

ကီၢ်ရၢၣ်, ကီၢ်
 ဆၣ်, လီၢ်ကဝီၤ
 ခိၣ်နၢ်ခၢၣ်စးတ
 ဖၣ်ဟးမၤလီၢ်န့ၢ်
 တၢ်လၢကညီထူ
 လံၤအဟီၣ်က
 ဝီၤအပူၤဖဲမ့ၢ်
 ကြိၢ်ကီၢ်ရၢၣ်



တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ကာဘဉ်တခိ ပုဟီဉ်ခိဉ်ဖိသ့တဖဉ်ကဘဉ်ကွာ် ဆဉ်ဗဲဒီးန့ဆဉ်တၢ်တတၢ်တနါတီန့န့ဉ်လီၤ.

ကညီပုထူလံဖိဒီးအပုတတသ့ဉ်ပု

ဒ်သိးဖိလံလၢခံတစိကအိဉ်ဘဉ်မုာ်မုာ်ခုဉ် ခုဉ် ဒီးအသုတတၢ်ဘဉ်န့ဆဉ်တၢ်တတၢ်တနါလၢအဝဲ သ့ဉ်တၢ်တနါခိဉ်တကဲတဂုၤအဂီၢ်, ကညီပုထူ လံဖိပုတတတဆံယဲာ်ဖု (၁၅) လၢလၢာ်မုာ်ပျီ, စီ မုာ်ပျီဒီးခုပုကရူၢ်လၢအအိဉ်လၢလူၤသီကီၢ်ဆဉ်, ကီၢ်ရုဉ်မုာ်တြီၢ်သ့ဉ်တဖဉ် ရိဉ်ဖိဉ်ထီဉ်အသးတပူၤ ဃီလၢတၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်က့ပုတတသ့ဉ်ပု လၢအတၢ် သ့ဉ်ညါအိဉ်အမုာ်, “ကဆီထၢဉ်ပုတတသ့ဉ်ပု” အံၤန့ဉ်လီၤ. ကဆီထၢဉ်ပုတတသ့ဉ်ပုအံၤ ကီၢ်သူ လုၤသ့ဉ်ပုဝဲက့ၢ်လၢလီၢ်ခၢဉ်သးမုာ်ဟ့ဉ်အီၤလံာ်အုဉ် ကီၤဖဲ ၂၀၁၄ နံဉ်ဘဉ်ဆဉ်, လီၢ်ကဝီၤပုထူလံဖိ သ့ဉ်တဖဉ်ထီဉ်ယုထီဉ်ဖိးလိာ်အသးဒီးစးထီဉ်တ့ၢ် သ့ဉ်ပုအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ဉ်တဖဉ် (အဒိ, တၢ်ယု သ့ဉ်ညါထီဉ်ဖိလံဉ်ဖိ, သံဉ်ဇိဖိဇိ, တၢ်ဟ့ဉ်တၢ် သ့ဉ်ညါနၢ်ဟံဘဉ်ထွဲဒီးသ့ဉ်ပုဒီးအတၢ်အဂၤသ့ဉ် တဖဉ်) တၢ်စးထီဉ်မၤတၢ်လံလၢ ၁၉၉၉ နံဉ်အတီၢ် ပုလံလံန့ဉ်လီၤ. ကညီပုထူလံဖိလၢကဆီထၢဉ် သ့ဉ်တဖဉ်အတၢ်ဂဲၤလိာ် ဒီးတၢ်ဟ့ဉ်လီၤသးလၢ တဆံယဲာ်နံဉ်အတီၢ်ပု (တုၤယီၤဖဲတၢ်ပာ်ပနီဉ်ဒီး ဟ့ဉ်လီၤလံာ်အုဉ်ကီၤဖဲ ၂၀၁၄ နံဉ်) အံၤ မုာ်တၢ်မၤ

နၢဒီးတၢ်ကဲထီဉ်လိာ်ထီဉ်အသးအကၢ်ဖးဒိဉ်တခါ လၢပုထူလံဖိအပုတတတဆံယဲာ်ဖုအံၤအဂီၢ်န့ဉ် လီၤ. ဒီဖျိလၢအဝဲသ့ဉ်အတၢ်ဒိသဒါ, တၢ်ရဲဉ်သဲက တီၤဒီးတၢ်ကဟုကယာ်က့ၤကဆီထၢဉ်ပုတတသ့ဉ် ပု လၢအလံာ်အထီအိဉ်ဝဲဒဉ် (၁၄,၆၀၆ အ့ကၢ်) အံၤအယီ တၢ်ဘျူးတၢ်ဖျိဉ်လၢအဝဲသ့ဉ်ဒီးန့ဉ်ဘဉ် က့ၤအီၤတခါခိဉ်ဝဲဒဉ် သံဉ်ဖိ (၁၂၀) ကလုာ်, ဆဉ်ဖိ ကီၢ်ဖိလၢအအီၤန့ (၈၁) ကလုာ်, ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိလၢ အခိဉ်အိဉ်လွံာ်ခိလၢအဒိဉ်သ့ (၃၁) ကလုာ်, ထီဉ် (၁၃၀) ကလုာ်, ကသံဉ်သ့ဉ်ဂံၢ်ဝဲဉ်စဲ (၂၀၀) က လုာ်အံၤ တၢ်မၤနီဉ်မၤယါဒီးတၢ်ယုထီဉ်န့အီၤလၢ ကဆီထၢဉ်ပုတတသ့ဉ်ပု အပုအံၤန့ဉ်လီၤ. လၢ န့ဉ်အမဲာ်ညါ, ဒီဖျိလၢတၢ်ရဲဉ်သဲကတီၤဒီးကဟုက ယာ်က့ၤသ့ဉ်ပုဒ်အံၤအယီ, ထံနိအကၢ်အစီဒီးတၢ် အိဉ်ယၢသ့ဉ်တဖဉ်ဂုၤထီဉ်အဖိခိဉ် ကဲထီဉ်တၢ်ဘျူး တၢ်ဖျိဉ်နီၢ်နီၢ် လၢလီၢ်ကဝီၤပုထူလံဖိသ့ဉ်တဖဉ်အ တၢ်သ့ဉ်တၢ်ဖျူး ဒီးတၢ်ထုစံာ်လၢအဝဲသ့ဉ်တၢ်အိဉ် က့အီၤလၢအဂီၢ်စ့ၢ်ကီးန့ဉ်လီၤ. အဝဲသ့ဉ်အတၢ်ဂဲၤ လိာ်လၢတၢ်ကဟုကယာ် ဒီးဒိသဒါက့ၤအသ့ဉ်ပုထူ လံဖိအံၤန့ဉ် တၢ်ကဆဲးမၤအီၤလၢတၢ်သ့ဉ်ထီဉ်က့ၤ ပုတတလၢအယုာ်ကၢ (အိဉ်စံဉ်အိဉ်ကျၢ) လၢဖိလံ လၢခံတစိဒီးအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

“တဘဉ်သးပုနီဉ်ဒုးသ့ဉ်ညါပဖိပလံတဖဉ်လၢပမုာ်ကညီ ပုထူလံဖိတဂုၤနီၤ”



ကီၢ်ရုဉ်, ကီၢ် ဆဉ်, လီၢ်ကဝီၤ ခိဉ်န့ၢ်ခၢဉ်စးလၢ အိဉ်လၢကီၢ်သူ လုၤဟီဉ်ကဝီၤ တဖဉ်လဲၤဟးမၤ လိန့တၢ်လၢ ကညီထူလံၤ အဟီဉ်ကဝီၤ အပုဖဲမုာ် တြီၢ်ကီၢ်ရုဉ်

အိပ်ခံအိပ်ဆွဲ၊ ကတီးကွယ်ကျိတချူး

သုလုကီၤဝု

၂ ဝီဖီလၢမဲၢ်လးအါထၣ်, ဝၣ်မံၤကျါကရူၢ်, တၢ်ကြိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ကီၢ်ရၣ်ဖၣ်အၣ်တဖၣ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်သဝီကရူၢ်ခိၣ်ကိးထံၣ်လိာ်အါ အခါ အဝဲသ့ၣ်တဲသကိးကွဲၤအတၢ်လဲၤခိဖျိအကီၤခဲ တဖၣ် ဖဲတၢ်ဒုးတၢ်ယၤအိၣ်ထီၣ်ဝဲအဆၢကတီၢ်န့ၣ် လီၤ. တဲသကိးတၢ်အကျါတဲသကိးဝဲအထံကျိအ ဝါ ဒီးအဝဲသ့ၣ်တူၢ်ဘၣ်ဝဲလၢအထံကျိဖိတဖၣ် န့ၣ် တဒီးသိးလၢလၢအဝဲသ့ၣ်အနီၢ်ဆံးအကတီၢ် လၢဘၣ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ရဲၣ်သဲကတီးဝဲတချူးတဒး ဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. ဖဲလဲၣ်ဂ့ၤန့ၣ် ကတီၢ်အံၤအဝဲ သ့ၣ်သးခဲဝဲလၢစးထီၣ်ကတီးကွဲၤဘၣ်အထံကျိလၢ အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဘၣ်ဝဲအံၤလဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဝီဖီလၢမဲၢ်လး အါထၣ်, ဝၣ် မံၤကျါကရူၢ်, တၢ်ကြိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ကီၢ်ရၣ်ဖၣ်အၣ် တဖၣ်လုၢ်တၢ်ဖၣ် တၢ်လၢတၢ်က တၢ်ကတီးကွဲၤ အထံကျိထံကွဲၤ ဒီးသ့ၣ်ခိၣ်ဝၣ်ပှၢ်

စီယီမူလၢအမ့ၢ်ဝၣ်မံၤကျါ ကရူၢ် နဲၣ်ရဲၣ်စံးဝဲ ဖဲလၢ, “ဘၣ်မနုၤအယိလၢ ပဘၣ်ကၤယၢ်ပၤယၢ် ကွဲၤပထံၣ်နီၤထံကျိလဲၣ်န့ၣ် မ့ၢ်လၢပထံကျိမ့ၢ်တအိၣ်

ဒီးပုၤလၢဘၣ်န့ၣ် ပအိၣ်မူတသ့ဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. တၢ်မူတဝါလၢအအိၣ်လၢထံကျါဒ်အမ့ၢ်ဒုး, ညၣ်, ဆွဲၣ်, သဒိၣ်တဖၣ် အစၢမ့ၢ်လီၤတူၢ်န့ၣ်ပုၤန့ၣ် ပဖိပ လံၤလၢခံတဖၣ် တထံၣ်ဘၣ်လၢအနီၢ်ကစၢ်လၢဘၣ် ဒီး ကထံၣ်ဘၣ်ဒုးလၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

ထံမ့ၢ်န့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၤလၢအလုၢ်ဒိၣ်ပှၢ်ဒိၣ် တခါလၢတၢ်ဆၢတၢ်အပှၢ်တသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆီ ဒုးတၢ် ထံလၢအကဆီ, ဒ်အမ့ၢ်ထံလၢအတဘၣ် အဘၣ်သီဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်စုၣ်တၢ်ပျါအံၤ မ့ၢ်နီၣ်ဝံၣ်ခံ တခါလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူတဝါအတၢ်လဲၤတရံး အသးဒီးတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်, ပုၤကညီအတၢ်အိၣ် ဆူၣ်အိၣ်ချၢ အဂီၢ်, ပုၤတဝါဒီးမ့ၢ်ကျိဝဲကွဲၤအတၢ်ဂုၤ ထီၣ်ပသီထီၣ်ဒီးတၢ်ဖဲတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ထံ (၂.၅) မျးကယၤလၢတၢ်ဆိးကါ အီၤသ့ၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤအိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ် ယိၣ်အပူၤ ခိဖျိလၢပုၤကညီအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်ကူၣ်သ့ၣ်ကူၣ်ဝၣ်, တၢ်စူးကွဲၤစးဖိကဟၣ်အတၢ် ဘၣ်အဘၣ်သီလၢအအိၣ်ဒီးကဲအစုၣ်အပျါလၢထံ ကျိပူၤ, တၢ်သုဟးဂီၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကဟံၤလၢမ့ၢ်ကျိဝဲကွဲၤ တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, တၢ်ကသ့ၣ်ကသံး တၢ်ဆီတလဲတၢ်ဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်ဂုၤထီၣ်ပ သီထီၣ်တၢ်တိာ်ကျဲၤလၢအဒိၣ်တကလုာ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ် ခူၣ်ဟီၣ်လၢဒီးတၢ်တုၤထီၣ်ထံတမၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အ ယိန့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်တကတဲၣ်ကတီး ဒီးဒီသဒါကွဲၤ ထံကျိထံကွဲၤဒီးထံတၢ်အိၣ်ယၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တခီ, ပုၤကညီအကကွဲၤလၢအကထီ, လီၤဆီ ဒုးတၢ် ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်လၢထံကီၢ်လၢအ လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အဖၢမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ကကွဲၤဆၢၣ်ခဲ



တၢ်ဂီၢ်-ခုစံး

ဒီးထံတံဂ်ကီဒိန်ဒိန်မုာ်မုာ်န့ၣ်လီၤ.

လာတံၤယဲၣ်လီၤဘျါလီၤထံနိတံၤဂ်ကီ ဒီးတကတီၢ်ပီ ကာက့ၤထံလံာ်တံၤမူတဝါ ဒ်သိးအစာတလီၤတုာ်ကွံာ်တဂ့ၤအဂီၢ် ကညီပုၤထုၤလံာ်ဖိလၢအအိၣ် လၢကီၢ်သုၤလုၤပူၤတံၤလီၢ်အါတီၤ စးထီၣ်တံၤရဲၣ်သဲ ကတီၢ်ဒီးဒီးသအက့ၤထံကွံာ်ခံ ဒီးတံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ကွံာ် တံၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢဖိလံာ်လၢခံတစါအတံၤအိၣ်မူ အိၣ်ဂဲၤဒီးတံၤအိၣ်ကူအိၣ်လၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

“ဒ်သိးပထံပနိသုတလီၤသံးလၢတဂ့ၤအဂီၢ် ပဘၣ်ကတီၢ်ပသ့ၣ်ပုၤစ့ၢ်ကီးလီၤ. ပတံၤအိၣ်တံၤဆိး အပူၤ ပလိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်, ဝၣ် လၢကတုၤထီၣ်ဟံၣ် ယီၤဒီးတံၤပိးတံၤလီၤအဂၤတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. ပမ့ၢ်တကၤယာ်ကတီၢ်က့ၤအီၤဘၣ်ဒီး ကမ့ၢ်တံၤကီတံၤခဲ ဖးဒိၣ်လၢခါဆူညါဖိလံာ်အဂီၢ်လီၤ. ကတီၢ်အံၤပမ့ၢ် ကွံာ်ပထံကျိန့ၣ်တဒီးသိးလၢပနီၢ်ဆံးအခါလၢဘၣ်.” အဂ့ၢ်န့ၣ် စီယီၤမူတဲအါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢအပူၤကွံာ်တချးတံၤမတံၤပတုာ်တံၤခးအကတီၢ် တံၤလီၢ်အါတီၤဖဲကီၢ်ရၣ်ဖၣ်အၣ်အပူၤ ဘၣ်ကွံာ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးတံၤသဘံၣ်သဘုၣ်အါမံၤအါကလုာ်ခီဖျိပယီၤကလုာ်ဒိၣ်စိသနူအတံၤထီၣ်ဒုးမၤန့ၢ်မၤယၣ်, ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်တံၤလီၢ်တံၤကျဲ, မၤအိၣ်သ့ၣ်ဒီး ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်သ့ၣ်ပုၤတံၤအိၣ်ယၤ, မၤတံၤတီၢ်ကျဲအါမံၤ တကးဘၣ် ကရၢဖိၣ်စုကဝဲၤအိၣ်ဝဲဒၣ်အါဖုအယီ လၢတံၤအိၣ်တံၤဆိး, တံၤဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အဂီၢ် သဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်ကွံာ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးတံၤဂ်ကီအါမံၤ အါကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

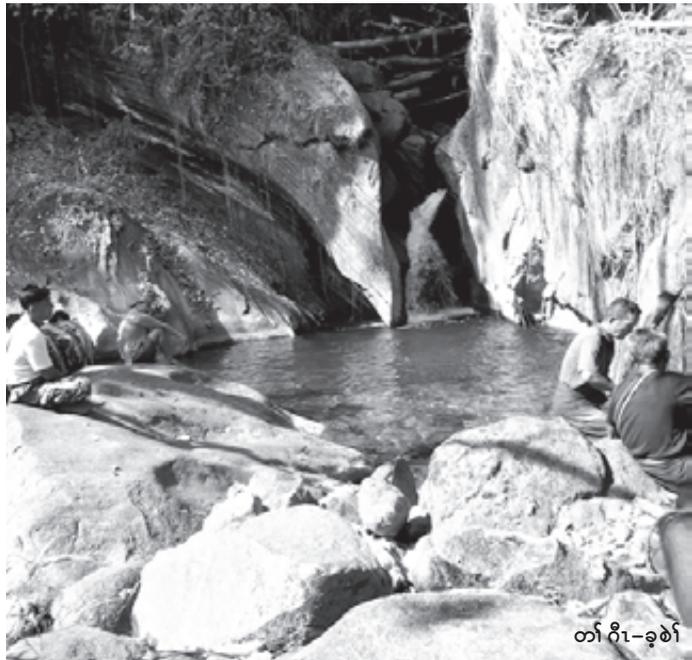
ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤန့ၣ်တံၤဆၢကတီၢ်ဖဲတံၤတဲသကိးတံၤ မုာ်တံၤခုၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ တံၤအိၣ်သးဂ့ၤထီၣ်က့ၤတဖဲး အယီ လီၢ်ကဝီဖိလၢအအိၣ်လၢမံၤလးအါထံၣ်သဝီ တဖၣ် က့ၤအိၣ်ကဒါက့ၤလၢအတံၤလီၢ်တံၤကျဲ ဒီး ကျဲးစးကတံၤကတီၢ်, မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤအတံၤအိၣ် တံၤဆိးအလီၢ်အကျဲ, တံၤဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်, အထံနံၢ်ထံကျိဒီးအသ့ၣ်ပုၤဝၣ်ပုၤ, ထံကွံာ်ခံဒ်အမၤ

ဝဲသ့အသိး မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးသန့ထီၣ်ဒၣ် အသးလၢ သ့ၣ်ဝၣ်လၢတံၤအိၣ်ဆိးဟံၣ်ယီၤဒီး တံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဒီးတနံၤအဂီၢ်အယီန့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ယံၤမူ လၢအမ့ၢ် ဝၣ်မံၤကျိကရူၢ်ပုၤတဝါ သ့ၣ်ပုၤကမံးတံၤခိၣ်တကဟံၣ်ဖျါဝဲလၢ, “လၢအပူၤ ကွံာ်ပဘၣ်စံၣ်မ့ၢ်ဟးဖျိးယံၤဒီးပသဝီ မ့ၢ်လၢပယီၤ တဖၣ်ဟဲထီၣ်ဆူပသဝီဒီးဒွဲၣ်အူကွံာ်ပဟံၣ်ပယီၤအယီ ပစံၣ်ဝံၤစံၣ်က့ၤအဘျီတဖၣ်အဘျီ ဒီးခဲအံၤတံၤအိၣ်သးဟဲဂ့ၤထီၣ်က့ၤတဖဲးအယီ ပဟဲက့ၤအိၣ်ဘၣ်က့ၤလၢပဒုသဝီသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ဒ်န့ၣ်အသိး စီယီၤမူစံးစ့ၢ်ကီးဝဲလၢ, “ပဘၣ်အိၣ်စံၣ်အိၣ်စံၣ်အယီ ပကတီၢ်က့ၤပထံကျိတချးဘၣ်. ပကတီၢ်ယာ်ကၤယာ်မ့ၢ်ချးဒၣ်လဲာ် သးလၢအမ့ၢ်ခိၣ်ဖၢၣ်ဘီသုးမ့ၢ်ဂ့ၤ, ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်သုးမ့ၢ်ဂ့ၤ မ့ၢ်ဟဲထီၣ်ဒီးမၤအိၣ်ကွံာ်ပတံၤလီၤ. ဖဲတံၤပတုာ်တံၤခးဝံၤအလီၢ်ခံဒီးတုၤခဲအံၤ ပစးထီၣ်မၤတံၤဟံၣ်ကီၢ်ညၣ်အလီၢ်န့ၢ်ဝဲဒၣ်တနံၣ်ဘျဲၣ်လံန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တံၤဟံၣ်ကီၢ်သ့ၣ်ပုၤဒီးတံၤပဆူရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ပုၤအတံၤဟူးတံၤဂဲၤန့ၣ် တံၤမၤအီၤန့ၢ်ဝဲဒၣ် ၄ နံၣ်ယၣ်ယၣ်လံ, ဘၣ်ဆၢၣ် မ့ၢ်တံၤကတီၢ်ထံကွံာ်ခံတံၤတီၢ်ကျဲၤန့ၣ်တံၤမၤအီၤန့ၢ်တနံၣ်ဘျဲၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ဝီဖိလၢမံၤလးအါထံၣ်, ဝၣ်မံၤကျိကရူၢ်, တံၤကြိၢ်ကီဆၢၣ်, ကီၢ်ရၣ်ဖၣ်အၣ်တဖၣ်လုာ်တံၤဟံၣ်တံၤလၢတံၤကတံၤကတီၢ်က့ၤအထံကျိထံကွံာ်ဒီးသ့ၣ်ဒိၣ်ဝၣ်ပုၤ



တံၤဂီၤ-ခူစါ

ထံ ကျိ တဖှ် အပူ တ်မအိၣ်မအိၣ်ညၣ် လာ ကျဲအါမံအါကလုာ် နအမ့ၢ်တၢ်ထိးလၢဒး, တၢ်ယူ ဆဲးအီၤလၢထး, တၢ်တီၢ်ကျၢ်ဒီးအဂုၤအဂတဖှ် အါမးအယိ န့ၣ်ညၣ်ဒီးထံလၢတၢ်သးသမူအိၣ် တဖှ်စ့ၤလီၤကွံာ်ဝဲ ဘူးလၢအစၢကလီၤတုၣ်န့ၣ်တၢ် သ့ၣ်ညါဘၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိလီၤကဝီၤ ဖိတဖှ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢ တၢ်မအိၣ်ညၣ်အကျဲဒ်အံၤ မ့ၢ်ဆဲးမးဒီးအသးဒီး ထံလၢတၢ်သးသမူခဲလၢအ စၢကလီၤတုၣ်ကွံာ်ဝဲဒ်သပှ်ကတၢ်အယိ လီၤကဝီၤ ဖိတဖှ်ကရၢကရိၣ်ဖှိၣ်ထီၣ်အသး ဒီးဒုးအိၣ် ထီၣ်တၢ်ဟ်ကီၤညၣ်လၢအမ့ၢ် ကွံာ်တၢ်န့ၣ်လီၤ.

“အပူကွံာ်ပှ်ကညီတဖှ်န့ၣ် မအိၣ်ညၣ်လၢ ကျဲအကလုာ်ကလုာ်မဝဲလၢဒး, ဒီးဝဲလၢဝဲ, ပှ်တီၢ် လၢကျၢ်, ပှ်ဟးသံးလၢပူလၢကျၢ် ဘ့ၣ် အယိ ညၣ်တဖှ်စ့ၤလီၤဝဲလီၤ. တၢ်တြီတၢ်မအိၣ်ညၣ်လၢ တၢ်ဟ်ကီၤအလီၢ်ဘၣ်ဆၣ် ပှ်လၢအဟဲမဟ့ၣ်အီၤ အိၣ်ဝဲဒ်လီၤ.” တၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ် နီၢ်ယံၤမူတဲဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ.

ခိဖှိတၢ်ဟ်ကီၤညၣ်အလီၢ် ကွံာ်တၢ် အလီၢ်လၢ လီၤကဝီၤဖိတြီဝဲတဖှ် တၢ်မအိၣ်ဟ့ၣ်အီၤအိၣ်ဝဲဒ် အယိ ထံလၢတၢ်သးသမူဒ်အကြးအါထီၣ်အသိး တအါထီၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးဒိသအဲကန့ၢ်လီၤတၢ် လီၤဆဲးအဂီၢ် လီၤကဝီၤဖိတဖှ်အိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ် ကျဲအသိ လၢတၢ်ဘျုးတၢ်ဘါအကျဲ လၢအမ့ၢ်တၢ် လုာ်တၢ်ဟ်တၢ်အကျဲန့ၣ်လီၤ.

ဒ်သဝီဖိတဖှ်တဲဝဲအသိးန့ၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်နီၢ်ဆံး ခါထံၣ်ဘၣ်ဝဲလၢထံကျိပူ ညၣ်ဒီးတၢ်သးသမူလၢ ထံလၢတဖှ်အိၣ်အါမး, ထံဆံၣ်ထံကဆိဒီးနအီၤအီၤ ဝံၣ်ဒိၣ်မး. ထံဘၣ်အဘၣ်သီမ့ၢ်ဂုၤထံပံၣ်မ့ၢ်ဂုၤတ အိၣ်နီတစဲးဘၣ်. ညၣ်တဖှ်အိၣ်ကွံာ်ထံပံၣ်, လၢပံၣ် ဖဲလၢလီၤ. ခဲအံၤဒုးဖိညၣ်ဖိတဖှ်လီၤစ့ၤဝဲဒ် ဘူးလၢအစၢကလီၤတုၣ်ညါ. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်မၤ တၢ်ဟ်ကီၤညၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဝဲအလီၢ်ခဲ ညၣ်ဒီး

တၢ်သးသမူအိၣ်လၢထံလၢတဖှ်ဟဲအါထီၣ်ဝဲဒ် ကယီကယီတစဲးတစဲးလံန့ၣ်လီၤ.

လီၤကဝီၤဖိတဖှ်စဲးဝဲလၢ စးထီၣ်လၢအဝဲသ့ၣ် မးမုးလီၤဆီတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢတၢ်ဘျုးတၢ်ဘါ, ထု ကဖှ်သၣ်ကမဲ, လုာ်တၢ်ဟ်တၢ်လၢ “လုၤတက့ၤ” တၢ်တဘၣ်မအိၣ်န့ၣ် တၢ်ဘၣ်ယိၣ်တအိၣ်လၢပှ်က မအိၣ်ညၣ်မ့ၢ်ဂုၤထံလၢတၢ်သးသမူအဂီၢ်မ့ၢ်ဂုၤနီ တမံလၢဘၣ်. ခဲအံၤတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢ သဝီဖိ တဖှ်အဂီၢ်လၢထံကီၢ်တၢ်အိၣ်သးမ့ၢ်တဘၣ်ဂီၢ်ဘၣ် ဒီး မ့ၢ်ဘၣ်စံၣ်ဘၣ်ဟးန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ကွၢ်ထွဲအီၤမ့ၢ် တတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးန့ၣ် ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ပှ်ကဟဲဒီး အိၣ်ကွံာ်အတၢ်လီၤ.

လၢပူထုလံဖိတၢ်ဟ်ကီၤညၣ်အလီၢ်န့ၣ် တၢ် ဒိလီၤဒီးတၢ်ဘိးဘၣ်သ့ၣ်ညါအလံာ်ဘၣ်ဘၣ်တဖှ် ဒီးလၢအဆၢန့ၣ်တၢ်စၢယၢ်ဒီးလုၣ်, လုၣ်အံၤတၢ်ဆိၣ် ယိၣ်အီၤစ့ၢ်ကီၢ်. လုာ်လၢတၢ်စၢလီၤတဘိအံၤ တၢ် ဟ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ဒ်အမ့ၢ်ထိးသ့ၣ်, ဆီသ့ၣ်, သံး, မ့ၢ်, လူလီၤလၢဖိဆံၣ်ထံ, တယီထံန့ၣ်လီၤ. လုၣ်တဘိအံၤကအိၣ်ခိးတၢ်အဆၢန့ၣ်လီၤ.

ဒုဖိသဝီဖိလၢအိၣ်ဆိးဖဲတၢ်လီၢ်ဝဲန့ၣ်တဖှ် မ့ၢ် ပှ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိးသးသမူလၢတၢ်မၤစံာ်န့ၣ်လီၤ. လၢ တၢ်န့ၣ်အယိအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲ ထံ ကွံာ်ခဲ, ထံကျိ, ထံဘီကျိဒ်အတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဘၣ်အိၣ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ယံၤမူဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဝဲဒုဖိသဝီဖိတဖှ်လၢ ကဘၣ်သ့ၣ်အါထီၣ်သ့ၣ်လၢကမၤဂုၤထီၣ်တၢ်ပၤဆုၤ ရဲၣ်ကျဲထံကွံာ်ခဲဒီးကတီၤက့ၤအီၤ, တဘၣ်ပျဲမ့ၢ်အူ အိၣ်လဲးတၢ်လၢထံကွံာ်ခဲဘၣ် ဒီးသ့ၣ်လၢအဒိၣ်အ ထီတဖှ် တၢ်တဘၣ်ကွံာ်ကွံာ်ကျိကွံာ်အီၤဘၣ်န့ၣ် လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ပညိၣ်မ့ၢ်ဒ်သိးကမၤအါထီၣ် ထံနီတၢ်အိၣ်ယၢလၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်လုာ်အိၣ်အသး သမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

ပုဂံကမိသွ့အဘူဂ်အတီန့ဂ်ကမိသွ့ဖိ ကစံဂ်ညီဂ်ဒဂ်ဝဲ

ကမိသွ့တဖိဂ်

“ဟဲဟးလိာ်ကွဲဘာ်ဆူကမိသွ့အဟီဂ်ကတီ
မိး” ကမိသွ့ဖိကွဲဘာ်သု ပှဲအိတါနံကမံန့ဂ်လီး

မုာ်သုလဲဟးဘဂ်လကမိသွ့ဟီဂ်ကတီတဘျီ
ဘျီစုာ်ခါ. တါလီာ်အံမုာ်ဒိဂ်မး, အိဂ်ဝဲဒဂ်ဖဲကီာ်ရုဂ်
ဘျဲဒဲးဝဲာ် လါဒိဂ်စိကီာ်ဆဂ်, တနီသရံဂ်ထံကျိမိာ်ပှါ
အခံ လါအမုာ်ပိချိကျိဒီး ကမိသွ့ထံကျိ လါအလါ
အပှဲဒီးထံအကံာ်အစိလါအဂုး, န့ဆဂ်တါအိဂ်
ယါအလါအပှဲ, မုာ်မိာ်ပာ်ဖဲလါပုဂံလါအလဲပုဂံကွံာ်
တဖိဂ်အိဂ်ဒီးတါကတီ, တါအံးထွဲကွဲထွဲ လါတါ
အိဂ်တါဆိးဒီးလါတါဖဲအိဂ်မါအိဂ်တါဘံဂ်တါဘါ
အကပကပန့ဂ်လီး

တါတူာ်ဘဂ်တါလါအပူကွံာ်တဖိဂ်

စးထီဂ်ဖဲဟီဂ်ခိဂ်ဒီးဖျါဂ်တါဒုးဖးဒိဂ်ခံဘျီတဘျီ
န့ဂ် လီာ်ကတီဖိတဖိဂ်ဘဂ်တူာ်ဘဂ်ဝဲတါဒုးတါယါ
ဝံ လါခံဘဂ်တူာ်ဘဂ်ကဒီးပယါသုးတါဆိဂ်တါမါ
နုာ်အကပကပ ဒီးပှဲဖိဂ်စုကဝဲဟဲအိဂ်ထီဂ်အက
လုာ်ကလုာ် လါဟီဂ်ကတီပူန့ဂ်လီး. ဖဲ ၁၉၉၇ နံဂ်
ပယါသုး မါဝဲသုးကျိဖးဒိဂ်တါရံဂ်တါကျဲအယိ
ကညီဖိလါအဆိလါအဒုသဝီလါတနီသရံဂ်ထံကျိ
မိာ်ပှါ, ပိချိကျိ, ကမိသွ့ကျိကါခိဂ်တဖိဂ် ဘဂ်ဟ်
တုာ်ကွံာ်အဟံဂ်အယိ, ဘဂ်ယုာ်ဝဲဆူကီာ်ဆါ ဆူကီာ်
ကွီဂ်တဲဂ်အပူဒီးလါပှါယိာ်ပူ ဘဂ်အိဂ်ခူသုဂ်အိဂ်
တဒီးအသးန့ဂ်လီး. ဖဲပယါသုး ဟဲထီဂ်ဒီးအသုး
ကျိဖးဒိဂ်အံအဆါကတီ, ပသုဂ်ညါဘဂ်လါ ဖဲ
ကမိသွ့ဟီဂ်ကတီအပူ သဝီ (၁၂) ဖျါဂ် လါအဆိ

လါအသးလါကမိသွ့မုာ်ထီဂ်တဖိဂ် ဘဂ်တါသုး
လီာ်သုးကျဲအိဆူ မုာ်န့ဂ်သဝီတဖိဂ်န့ဂ်လီး. ဆါ
ကတီဖဲန့ဂ်ကမိသွ့ဟီဂ်ကတီပူ ပှဲဖိဂ်စုကဝဲအိဂ်
ဝဲဒဂ် ကညီဒီးကလုာ်တါထုာ်ဖျဲသုးမုာ်ဒိဂ်, ပယါ
သုးမုာ်ဒိဂ်ဒီး ပယါအတါရံဂ်တါကျဲလါအမုာ် သဝီ
ဂါသးဖိဂ်စုကဝဲတဖိဂ်န့ဂ်လီး. ဖဲဆါကတီအဝဲ
န့ဂ် သဝီဖိလါအအိဂ်ဖဲဟီဂ်ကတီပူတဖိဂ် ဘဂ်
အိဂ်လါတါပံးတါစုာ်အပူဒိဂ်မး တနီတသုဂ်ညါ
တါနီတမံ, တါကမုာ်တအိဂ်နီတမံ, ဘဂ်ဟ်တုာ်
ကွံာ်ဟံဂ်ဖိယိဖိဒီးဘဂ်တါမါသံကွံာ်အိန့ဂ်လီး

၂၀၀၀ နံဂ်ပူကွံာ် တါမါအသးတဖိဂ်

တါအိဂ်သးတဂုထီဂ်ဘဂ်အမဲာ်ညါကဲထီဂ်
တါလါသးဘဂ်ဖျိဂ်အိဂ်ထီဂ်ဝဲခိဖျိပှဲဖိဂ်စုကဝဲလါ
အမုာ် ကညီသုးမုာ်ဒိဂ်ဒီးသဝီဂါသးတဖိဂ် တါနါ
ဟါကမုာ်လိာ်သးအယိ ကညီဖိတဖိဂ်န့ဂ်အဂ (၃၀)
ဘဂ်သံကလီဝဲဒဂ်စုာ်ကီးန့ဂ်လီး. ဖဲဆါကတီစုာ်
နံဂ် ၂၀၀၂ - ၂၀၀၄ နံဂ်အဆါကတီ တမုာ်အိဂ်
ထီဂ်ဖဲ ကမိသွ့ဟီဂ်ကတီပူအယိ လါသဝီဖိတဖိဂ်
အဂါကဲထီဂ်တါကီတါခဲဒိဂ်မးလီး. အဝဲသုဂ်ဘဂ်
ပှဲကုာ်အတါအိဂ်တါဆိးအလီာ်လါစုာ်အါဂါဂီ
တုာ်ဒုာ်လဲာ်အဝဲသုဂ်အတါမုာ်လါလါကွံာ်ဝဲဒီးဟ်
လါကုာ်ဝဲဒုာ်လါတါထံတါတီကစါအစုပူ ဒ်အဝဲ
သုဂ်တဖိဂ်အတါစုာ်တါနါအိဂ်ဝဲအသိးန့ဂ်လီး

ဖဲ ၂၀၁၀ နံဂ် န့ဂ်တါဒုးသုဂ်ညါဆိ, တါတုာ်
ဝီဂ်ဆိတအိဂ်အဖိခိဂ်န့ဂ်, တါထံဂ်ဘဂ်လါတမုာ်ပ

ထံဖိကီဖိဘၣ် မှာပုယိဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဟဲစိၣ်န့ၣ်စဲးဖိ ကဟၣ်ဖးဒိၣ်တဖၣ်လၢကဘျီထီၣ်ကျဲမ့ၣ်ဒိၣ် အလံာ် မံထၣ် ၂၀၀ န့ၣ်လီၤ. ပတနာ်ဟူ, ပတထံၣ်, ပတ သ့ၣ်ညါ ကျဲဖးဒိၣ် အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲအံၤ နီတဘျီ ဘၣ်. မ့ၢ်တၢ်လီၤဘၣ်ယီၣ် တၢ်လီၤပျံၤဒိၣ်မးန့ၣ် လီၤ. လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလီၤဆီအဖီခိၣ် ကမိၤသ့ ဟီၣ်ကဝီၤအံၤ ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ ကမ့ၢ်ဂံၢ်ခိၣ် ထံးတၢ်အိၣ်စံာ်အိၣ်ကျဲဒီးတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်က မံးတံာ် (CSLD) တဖုန့ၣ်လီၤ. ဆၢကတီၢ်ဖဲန့ၣ်အ ခါ ပဒိၣ်လၢပကဟ်ဂံၢ်ဟ်ဘါ အီၤဖဲပတၢ် လီၤန့ၣ် အိၣ်ဝဲခဲဖုလၢအမ့ၢ် ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပဒိၣ် ဒီးပယီၤပဒိၣ် န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်ပယီၤပဒိၣ်တခီ ပဟ်ဂံၢ်ဟ် ဘါတသ့အယီၤ ပဝဲကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တဂၤလၢအတၢ် စ့ၢ်တၢ်နာ် ပအိၣ်ဒီးတၢ်ထုကဖၣ်ဟ်ဖျိၣ်အတၢ်ရဲၣ် တၢ်ကျဲ ဖဲသဝီယီၣ်ထံလိာ် လၢအဘၣ်တၢ်တီခိၣ် ရဲၣ်မဲအီၤလၢ ကမ့ၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်အိၣ်စံာ်အိၣ်ကျဲ ဒီးတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်ကမံးတံာ် န့ၣ်လီၤ. ပအိၣ်ဒီး တၢ်ထုကဖၣ် (၉) ထံၣ် လၢလီၤကဝီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထုကဖၣ်ခွဲထံၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်

- ၁. ပတၢ်အိၣ်မူခါဆူညါ မံအဘၣ်မုာ်တက့ၢ်.
- ၂. န့ၣ်ဆၣ်ခိၣ်ယၤ မံအပူၤဖျဲးဒီးတၢ်ဘၣ်ဒိ ဘၣ် ထံး တၢ်ဟးဂုၤဟးဂီၢ်တက့ၢ်.
- ၃. မံပူၤဖျဲးဒီးပုၤဂုၤဝီတတီတလီၤဘၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.
- ၄. မံပခိၣ်ပနာ်ကဆၢထၣ်လၢတၢ်တီတၢ်လီၤအ ဂီၢ်တက့ၢ်.
- ၅. မံ (ပုၤတတၢ) ပုၤထုလံၤဖိအတၢ်အိၣ်မူကအိၣ် ဒီးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘါတက့ၢ်.
- ၆. မံပူၤဖျဲးဒီးတၢ်သုးလီၤပျီၤကျဲတက့ၢ်.
- ၇. ကမ့ၢ်အကျါသးတဖျၢ်ယီၤ အတၢ်ယုတၢ်ဖိးမံ အအိၣ်တက့ၢ်.
- ၈. မံ (ပုၤတတၢ) ပုၤထုလံၤဖိအတၢ်အိၣ်မူကဂုၤ ထီၣ်ပသီထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၤထီၣ်တက့ၢ်.
- ၉. မံခိၣ်နာ်တဖၣ် ကဟ်စီဆ့အသးလၢအကစၢ်ဒ် အတၢ်စ့ၢ်တၢ်နာ်ဒၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်တက့ၢ်.

ပသ့ၣ်ညါက့ၤလၢတၢ်တီၢ်ကျဲအံၤ ကဘၣ်ဝဲဝဲ ဖဲ ၂၀၁၅ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲ ၂၀၁၃ အနံၣ် န့ၣ် ဒီပနံၣ်လၢအမ့ၢ် (ITD) ပတုၣ်ကွံာ်ဝဲတၢ်တီၢ် ကျဲအံၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိးဖဲ ၂၀၁၂ နံၣ် ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဒီးပ ယီၤပဒိၣ်ဆဲးလီၤသကိးမံၤဖဲပနီၣ် လၢတၢ်ပတုၣ်တၢ် ခးအဆၢကတီၢ် ပထံၣ်ဘၣ်ကညီဖိလၢတၢ်လီၤအါ တီၤ, ပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့, ဒီပနံၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးတၢ်က ဟုကယာ်အတၢ်ကရၢကရိးဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဟဲန့ၣ် လီၤဝဲဆူကညီဖိအဟီၣ်ကဝီၤပုၤလၢအမ့ၢ် ပယီၤပဒိၣ် အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂုၤန့ၣ်တနံၣ် ယီၤအံၤအပူၤ ကမ့ၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်အိၣ်စံာ်အိၣ်ကျဲ ဒီးတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်ကမံးတံာ် (CSLD) အတၢ် ဂုၤကျဲးစးအဖီခိၣ်, လီၤကဝီၤသဝီဖိ အဟီၣ်ခိၣ် ကဟ်လၢ (ITD) မၤဝဲကျဲတဘိအံၤဒီးအတၢ်ဘၣ်ဒိ ဘၣ်ထံးအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်မၤန့ၢ်က့ၤစ့အိၣ်လီၤ အကလီၢ်ခဲကလးခိၣ်ယၤ လၢဒုသဝီလၢအဘၣ်ဒိ တဖၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. လၢဟီၣ်ကဝီၤတၢ်အိၣ် စံာ်အိၣ်ကျဲအဂီၢ် လီၤကဝီၤဖိတဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၣ် မံးဒီးပုၤအိၣ်ဒီးစိကမိၤ, ပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့သ့ၣ်တဖၣ် အယီၤ ကမံးတံာ်တဖၣ်ဟ်ဖျိၣ်သးဒီးဒုဖိသဝီဖိသ့ၣ် တဖၣ်ဒီးမၤတၢ်ဆၢတဲာ်အဘျီတဖၣ်အဘျီန့ၣ်လီၤ.

တကးဒ်ဘၣ်န့ၣ် လၢဟီၣ်ကဝီၤတၢ်အိၣ်စံာ် အိၣ်ကျဲအဂီၢ် တၢ်မၤလၢပစးထီၣ်မၤအီၤအဆိက တၢ်ဒီးအသုးအသၣ်ပျါထီၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ, ပမၤတၢ်ယီ ထံလၢတၢ်မူတတၢလၢထံအကျါဒီးပမၤန့ၢ်ညၣ်အိၣ် (၈၆) ကလုာ် ဒီးတၢ်ဒီးတၢ်လၢလၢအမဲထီၣ်ဒၣ်ဝဲ လၢန့ၣ်ဆၣ်တဖၣ်ဒီးပမၤနီၣ်မၤယါ, မၤကွၢ်ထံအကံာ် အစီလၢတၢ်လီၤ (၉) တီၤ ဖဲ ၂၀၁၂ - ၂၀၁၃ နံၣ် န့ၣ် ထံလၢအကံာ်အစီလၢပုၤ အိၣ်တ့ၢ်ဒၣ်ကမိၤသ့ ကျိန့ၣ်လီၤ. လၢကမိၤသ့ဟီၣ်ကဝီၤအပူၤ ပဒုးအိၣ် ထီၣ်ဘၣ်ကွံာ်ကတီၤတနီၤ ဒီးကွံာ်တၢ် (တၢ်တမၤဘၣ် ဒိ အီၤ) လၢထါတဘဲၣ်ကွံာ်ဒီး ကၢ်ဂီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၂၀၁၄ နံၣ် လၢဖုၤတြုၤအါရံၤ (၅) သီအနံၣ်န့ၣ်,

တၢ်ဘျုးတၢ်ဘၢခိၣ်န့ၣ်, ခုၣ်အဲၣ်ယျုၣ်ခိၣ်န့ၣ်, ပယီၤပ နီၣ်ခိၣ်န့ၣ်, (ITD) ခိပနံၣ်ခိၣ်န့ၣ်, ကရူၢ်ကရၢသ ဘျုးဖဲဒဲၣ်ဝုၣ်ပူၤ ဒီးကမ္ပၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ပှၤနီၣ်ဂံၢ်အိၣ် ၁,၅၀၀ ဂၤ ဆုအဖီခိၣ် မၤသကိးတၢ်ကတီၤကွံတၢ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒီးကွဲးလီၤဟံၣ်လီၤ တၢ်သိၣ်တၢ်သီ တၢ်ဘျုးတဖၣ် လၢတၢ်ကလူၤပိၣ်မၤထွဲအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပထံၣ်ဘၣ်လၢတၢ်ကဟုၤကယၢ်တၢ်ကရၢ ကရိလၢအဆိၣ်ထွဲပယီၤသ့ၣ်ပှၤလၢအမ့ၢ် (FFI) တ ဖၣ် ဟဲယိထံဖိၣ်ညၣ်လၢလီၤသဟီၣ်န့ၣ်လီၤ. ပကွဲး ထီၣ်လံာ်ဆူ (FFI) အပှၤန့ၣ်တၢ်လၢအအိၣ်လၢကီၢ် ပယီၤပူၤ ဒီးလၢခံ အဝဲသ့ၣ်ဟဲယုၤပှၤက့ၤအတၢ်က မၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်တတီၤဒီးတတီၤ, ဟီၣ်ကဝီၤတ တီၤဒီးတတီၤ အိၣ်ဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုး, ပှၤထူ လံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုးဒီးမ့ၢ် လၢ (FFI) ပှၤယိထံတၢ်ဖိတဖၣ် အဝဲသ့ၣ်တယုၤသ့ၣ် ညါဝဲလီၢ်ကဝီၤတတီၤဒီးတတီၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ် ဘျုးဒီးလဲၤကဟံၣ်ဝဲအယိ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ကမၢ်အိၣ် ဝဲဒီးကဘၣ်ယုၤပှၤအတၢ်ကမၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲ ၂၀၁၄ နံၣ် တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဝဲတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဖးဒိၣ် ဖဲခီဝီၣ်သဝီန့ၣ်လီၤ. ကမိၤသ့ၣ်ဟီၣ်ကဝီၤ ကမ္ပၢၢ်ဒီး ခုၣ်အဲၣ်ယျုၣ်လၢလၢအိၣ်စိကီၢ်ဆၣ်အပှၤဘၣ်မူဘၣ် ဒါတဖၣ် ကွဲးဟံၣ်လီၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုးလၢပှၤက လူၤပိၣ်မၤထွဲအိၣ် ဒီး အၢၣ်လီၤဆၢတၢ်သကိးဝဲန့ၣ် လီၤ. ဝံၤအလီၢ်ခံသဝီလၢကျဲၤမ့ၢ်ကပၤတဖၣ် ကျးလီၤ လံာ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီဘၣ်ထွဲ တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါတၢ်ဖဲး ခုး, တၢ်မၤကဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, တၢ်ဖိၣ်ညၣ်လၢတဘၣ် လီၢ်ဘၣ်စးဒီးတၢ်ကူၣ်သ့ၣ်, ထုးထီၣ်သ့ၣ် လၢတ ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးတဖၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲ ၂၀၁၄ နံၣ် လၢအီၣ်ကူၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ ကမိၤသ့ၣ်မ့ၢ်ယဲၤပှၤထူလံၤဖိတၢ်အိၣ်မူဒီးန့ၣ်ဆၣ်ကရူၢ် ဖဲကမိၤသ့ၣ်ဟီၣ်ကဝီၤအပူၤ သဝီ (၁၂) ဖျၢၣ် လၢအိၣ် ဒီးကရူၢ် (၆) ကရူၢ်လၢအမ့ၢ်ပှၤအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါ နၢ်ဟံၢ် ဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဘၣ်လၢအမ့ၢ်-

- ၁. ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိကရူၢ်
- ၂. သ့ၣ်ကရူၢ်
- ၃. တၢ်ဒီးတၢ်လၢကရူၢ်
- ၄. သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲကရူၢ်
- ၅. တၢ်စုသ့ကရူၢ်
- ၆. တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ (တၢ်မၤဒုး) ကရူၢ် တဖၣ်.

တၢ်ကတီၤသ့ၣ်ပှၤ

ပဝဲပှၤကမိၤသ့ၣ်ဖိတဖၣ် လၢတၢ်ယိထံ ဒီးထၢ တၢ်ကစီၣ်အပူၤ ပသ့ၣ်ညါလၢ ပတၢ်အိၣ်မူအပူၤ ပ မ့ၢ်ပှၤလၢအဘၣ်ထွဲလိာ်သး ဒီးသန့ၤအသးဒီးသ့ၣ် ပှၤန့ၣ်ဆၣ်ခိၣ်ယၢၤအါမးအယိ ပအိၣ်စ့ၢ်ကီးဒီးတၢ် ကတီၤက့ၤန့ၣ်ဆၣ်ခိၣ်ယၢၤသ့ၣ်ပှၤ (၉) ကလုာ်လၢ အမ့ၢ်,

- ၁. ထံကွၢ်ခံတၢ်ကတီၤသ့ၣ်ပှၤ
- ၂. တၢ်သူတၢ်စွဲတၢ်ကတီၤသ့ၣ်ပှၤ
- ၃. တၢ်သူတၢ်ဖျးတၢ်ကတီၤသ့ၣ်ပှၤ
- ၄. တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်ကတီၤသ့ၣ်ပှၤ
- ၅. သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲတၢ်ကတီၤသ့ၣ်ပှၤ
- ၆. ပျဲပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်ကတီၤသ့ၣ်ပှၤ
- ၇. ပှၤဒုးပိတၢ်ကတီၤသ့ၣ်ပှၤ
- ၈. တၢ်သ့ၣ်ခိၣ် တၢ်ကတီၤသ့ၣ်ပှၤ

ကွံတၢ်အိၣ်အ လီၢ်လၢတၢ်ဟံၣ်ပ နီၣ်အိၣ်ဖဲကမိၤ သ့ၣ်ဟီၣ်ကဝီၤ ကီၢ်ရဲၣ်ဘျးဒဲၣ် ဖဲ ၂၀၁၄ နံၣ် အတီၢ်ပှၤ



၉. ကွံကတီး (ကွံတပ်) သုတ်တဖန် လာအမ့ ပှ ထူလံဖိ ပှကမိသ့ဖိသုတ်တဖန်မဖျါထီၣ်ဝဲန့ၣ် တနီၤ ဇီးအလီၤအိၣ်ဒဲးလာကဘၣ်မအါထီၣ်ဝဲ စ့ၣ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

အပူကွံၣ် ၁၉၉၄-၉၅ နံၣ် ဒိဖျိပယီၤသုးပဒိၣ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ ဇီးကူၣ်ထုးထီၣ်သ့ၣ်ဆူကီၢ်ကီၢ် တဲၣ်အယိသ့ၣ်လာအအိၣ်ဖဲ ကီၢ်ပယီၤအပူအါအါ ကီၢ်ကီၢ် လီၤဆိဒုတ်တၢ်လာ ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ပအဖီလၢ တဖန်ဘၣ်တၢ်ထုးထီၣ်မကးအီၤန့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိလၢ တၢ်ကူၣ်သ့ၣ်ကူၣ်ဝဲၣ်အါဒိၣ်မးအယိ ကမိသ့ခံ မိ လၢအမံၤဟူသ့ၣ်ဖျါ ဒ်အမ့ၢ်မိဘံၣ်လီၤအံၤ ကစၢ်ဖး ဒိၣ်လီၤလၢအယိလီၤဘျၢကွံၣ်ဒီး ကမိသ့ထံကျိစ့ၣ် ကီးကပံၣ်ထံဒိၣ်ဘျၢ သဲးကျိးလၢထံကာ်နံတဖန်လီၤ ဘျၢဒီးသံကွံၣ်ဝဲ ဒီးကမိသ့ထံကျိပူတၢ်မူတဝါ, ညၣ်, ဇီးကွံတဖန်ဟါမၢ်ကွံၣ်ဝဲအယိ မ့ၢ်တၢ်ဟး ဂီၤဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လၢကမိသ့အဟီၣ်ကဝီၤအပူ ဇီးထံ ကျိစ့ၣ်ကီးတအိၣ်ဒဲးသိးလာညါလာဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်မ့ၢ် ၂၀၁၄ နံၣ် ပဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ကတီး ကွံကတီး ဇီးကွံတပ်အယိ ဖဲ ၂၀၁၅ နံၣ် ညၣ်

ထီၣ်, ညၣ်လီၤ, ပှတမအိၣ်အီၤဘၣ်. ပအိၣ်ဒီးတၢ် ထံၣ်အိၣ်သကိး, တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါကမ့ၢ်အယိ ပ ထံၣ်ဘၣ်က့ၤပတၢ်မတဖန်အစၢလၢညၣ်တဖန်အါ ထီၣ်က့ၤဝဲဒုၣ်န့ၣ်လီၤ. ဇီးဖဲ ၂၀၁၆ နံၣ် ညၣ်ထီၣ် အဆၢကတီးန့ၣ် တၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်လာပှမေညၣ် ဖိၣ် ညၣ်အယိ ပှသ့ၣ်တဖန်အံၤဘၣ်တၢ်ကိးထံၣ်အီၤလၢ ကီၢ်ဆၣ် ဘုၣ်ဖိၣ် မေညၣ်ဝဲၤကျိၤ, တၢ်သမံသမိး ဝဲဒီးတၢ်စံၣ်ညီၣ်ဆၢတံၣ်ဝဲဒုၣ်အတၢ်ကမၢ်, ဇီးအဝဲ သ့ၣ်တဖန်ဆူညါကမ့ၢ်ပှမေသကိးတၢ်ဒီးကီၢ်ဆၣ် ဘုၣ်ဖိၣ် မေညၣ်န့ၣ် အၢၣ်လီၤတူၢ်လိၣ်သကိးဝဲန့ၣ် လီၤ. လၢပဟီၣ်ကဝီၤအပူ ပှဂ့ၢ်ဝီၤဒီးန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ် ယၢအတၢ်အိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျၢအဂီၢ် မုၢ်ဒါအိၣ်လၢပက မေသကိးတၢ်တဂၤလၢပသန့ၣ်ကိးဂးဒီးန့ၣ်လီၤ. ပ မ့ၢ်တဂုၢ်ကျဲးစးဂဲလိၣ်တၢ်လၢပလီၢ်ကဝီၤအတၢ်အိၣ် စံၣ်အိၣ်ကျၢအဂီၢ်ဘၣ်ဒီး တုၤလီၤက့ၤလၢဖိစိးလံၤစိး န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်တူၢ်တၢ်တန့ၢ်ခိၣ်တၢ်တကျၢလၢဘၣ်. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ ပကမေသကိးတၢ်သပှၢ်ပှၢ်လၢတၢ် အဲၣ်ဘၣ်ပမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုလီၢ်ကျဲ (ကမိသ့ဟီၣ်ကဝီၤ) အံၤယုယုဖိးဖိးလၢတၢ်သးတဖျၢၣ်ယီတက့ၢ်. ■

လီၢ်ကဝီၤဖိ, တၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါ ခၢၣ်စး, ခိၣ်န့ၣ် ခၢၣ်စးတဖန်ဘါ သကိးတၢ်ဟ်တၢ် ဟ်ပနီၣ်ကွံတပ် ဖဲကမိသ့ဟီၣ် ကဝီၤကီၢ်ရဲၣ်ဘျဲး ဒဝ်ဖဲ ၂၀၁၄ နံၣ်အတီၢ်ပူ



တၢ်ဂီၤ-ခုဲဖါ

ကျားလီအသးသမူအဂ္ဂါ

(clouded leopard (*Neofelis nebulosa*))

သုလ္လကီၤဂ့ၤ

လၢ

ပကီၢ်သုလ္လကီၤအပူၤ ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိအိၣ်ဒီး
ဝဲအါမးဒီးလၢအကျါတနီၤန့ၣ် အစၢ
ဘူးကလီၤတုၣ်ကွံာ်ဝဲလၢဟီၣ်ခိၣ် ချါ
အံၤ အိၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. သုလ္လကီၤဂ့ၤအဲၣ်ဒီး
ဒုးသ့ၣ်ညါသုဘၣ်ယးဒီးကျားလီၤအဂ္ဂါန့ၣ်လီၤ. ကျား
လီၤ မ့ၢ်ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိတကလုာ်လၢအမ့ၢ်သၣ်မံၤယီၤအ
ဇုၣ်အထၢ ဘၣ်ဆဉ်အမိၢ်ပုၤဒိၣ်န့ၣ်သၣ်မံၤယီၤတစဲး
န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုၢ်န့ၣ်အမံၤလၢကျားလီၤမ့ၢ်လၢအမိၢ်ပုၤ
အလီၤအဖံးဘၣ်အိၣ်ဒီးအလွဲၢ်သုဂီၤယး တကဝီၤ,
တကဝီၤ မ့တမ့ၢ်, တကျးတကျးဒီးသိးပုၤကျးထီၣ်
တၢ်အၢၣ်အဂီၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ခိၣ်တၢ်အိၣ်ဖျါ

ကျားလီၤ အဖါတဖၣ် ဖဲအိၣ်တုၣ်ခိၣ်ပျဲအဆၢ
ကတီၢ်ယၢဝဲဒၣ် ၁၁.၅ ကံလိ တုၤ ၂၃ ကံလိဒီး
စးထီၣ် လၢအ ခိၣ်သၣ်ယံးဒီးတုၤ လၢအမဲၢ်ခိၣ်ထံး
န့ၣ်အထီၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၈၁-၁၀၈) စဲၣ်ထံၣ်မံၤထၢၣ်
(၃၁-၄၃ စုမုၢ်ဒိၣ်) န့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်ကျားလီၤအမိၢ်န့ၣ်
ဆံးန့ၣ်အဖါ ဒီးဖဲအိၣ်တုၣ်ခိၣ်ပျဲန့ၣ် အမိၢ်ပုၤစး
ထီၣ်လၢ အ ခိၣ်တုၤ အမဲၢ်ကိ ခိၣ်ထံးန့ၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်
(၆၁-၈၂) စဲၣ်ထံၣ်မံၤထၢၣ် (၂၄-၃၂ စုမုၢ်ဒိၣ်) န့ၣ်
လီၤ. အဖံးဘၣ်အဆုၣ်ဖုၣ်ဒီးအလွဲၢ်ဘီၤဂီၤ, သုယးဒီး
ဂီၤယးထီၣ်ဝဲ ဒီးအိၣ်ဒီးအသုကဝီၤကျိၤကွီၤလီၤကွီၤလီၤ,
တကျးတကျးဒီးအခၢၣ်သးန့ၣ်သုဝဲန့ၣ်လီၤ. ကျားလီၤ
န့ၣ်အဂံၢ်ဆုၣ်, ကိၤကနံ ဒီးဘီၣ်ဖျါၣ်ကလၢန့ၣ်လီၤ.
အစုအခိၣ်တထီၣ်ကံၢ်ဆိးဘၣ်အစုမ့ၢ်ခိၣ်မ့ၢ်တထီၣ်
အယီၤ ထီၣ်သ့ၣ်ခံၣ်ခံၣ်မးန့ၣ်လီၤ. အမဲၣ်စ့ၢ်လၢအ

ဖိခိၣ်ခံဘိန့ၣ် စုၤထံၣ်အမဲၣ်စ့ၢ်အသိး ဒီးထီၣ်န့ၣ်ဒီး
(၄) စဲၣ်ထံၣ်မံၤထၢၣ်န့ၣ်လီၤ. အစုမ့ၢ်ခိၣ်မ့ၢ်ဖိစုၤဒိၣ်မး
ဒီးအိၣ်န့ၣ်လီၤလၢအ ခိၣ်အဖံးဘၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.
မ့မ့ၢ်အမဲၢ်ကိန့ၣ်ထီၣ်ဝဲ ဒီးတနီၤန့ၣ်ထီၣ်တုၤလၢ (၆၅)
စဲၣ်ထံၣ်မံၤထၢၣ် (၂၅.၅) စုမုၢ်ဒိၣ်န့ၣ်လီၤ.

သးသမူအယုၢ်အကၢ

ကျားလီၤတဖၣ်အဝဲယံာ် ၈၆ သီ တုၤလၢ ၉၅ သီ
(၂ လါဘျဲၣ်တုၤလၢ ၃ လါဘျဲၣ်) န့ၣ်လီၤ. ကျားလီၤ
ဖိ တဖၣ်ဖဲအဖးထီၣ်သီသီအဆၢကတီၢ် အမဲၢ်ချံ
တဖးဒီးဘၣ် ဘၣ်ဆဉ် ဖဲအဖးထီၣ်န့ၣ် ၁၀ တုၤလၢ
၁၂ သီဝဲအလီၢ်ခံ အမဲၢ်ချံဖးထီၣ်ဝဲဒီးထံၣ်တၢ်န့ၣ်
လီၤ. စးထီၣ်လၢအဖးထီၣ်ဒီးတုၤလၢပျဲထီၣ် ၅ လါ
န့ၣ်အမိၢ်ကွၢ်ထွဲအီၤလီၤ. ဖဲအအိၣ်ဖျါၣ်လီၤသီသီအ
ဆၢကတီၢ် အဖံးဘၣ်လၢအကံၢ်ယုၤကံၢ်ကွံာ် သုဂီၤ
သုဘီတကျးတကျးန့ၣ်တပၣ်ယုၣ်ဘၣ်. ဘၣ်ဆဉ်
စးထီၣ်ဖဲအိၣ်ထီၣ် ၆ လါ အဆၢကတီၢ်န့ၣ် အဖံး
ဘၣ်အလွဲၢ်ဒီးအကံၢ်ယုၤကံၢ်ကွံာ်တဖၣ် ဖျါထီၣ်ဝဲ
ဒၣ်ကယီၤကယီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်အသးပျဲထီၣ်
၉ လါအကတီၢ် တဒီးသန့ၤအသးလၢအမိၢ်အပၢ
လၢဘၣ် ဒီးလဲၤကျဲၤယုၤအိၣ်ယုၤအီၤလၢအကစၢ်ဒီးဖဲ
အသးအိၣ် ၂၃ ဒီး ၂၅ လါ (ခံနံၣ်တုၤခံနံၣ်ဘျဲၣ်)
န့ၣ် စးထီၣ်လုၤမိၢ်လုၤဖါဒီးအထီၣ်အဖိန့ၣ်လီၤ. ဖး
ထီၣ်တဘျီ ၁ ဒု တုၤလၢ ၅ ဒု ဘၣ်ဆဉ် အါတက့ၢ်
ဖးထီၣ်အဖိ ၃ ဒု န့ၣ်လီၤ. ကျားလီၤလၢ တၢ်ဘျဲၣ်အီၤ
လၢတၢ်ကွၢ်ကီၢ်အလီၢ်တဖၣ် အသးသမူယုၢ်ကၢဝဲ
(၂၀) နံၣ် ဘၣ်ဆဉ် မ့မ့ၢ်ကျားလီၤလၢအိၣ်ထီၣ်ဒီး

အိန်ဒိုလာပျံတဖန်အသးသမူယုင်ကား (၁၀ တု
လာ ၁၆) နံ နှ် လီ။

အိန်ဆိးတင်လီတင်ကျဲ

ကျးလါတဖန်အါတကွ်တင်ထံဉ်နှ်အီလါ
ကီနံဉ်ဖိအမုင်ထီဉ်တခိ (Nepal eastward) တု
လာ ကီထါဝ် (Taiwan), ကီလါသူကီ, ကီပ
ယီ, ကီကီဉ်တဲဉ်, နါကးလဲ, တရူးကီကလံ
ထံး, ဘံဉ်ယဲးနဲဉ်, ခဲဉ်ဘိဒဲယါ, လဲဉ်အိဉ်, မလု
ရှါဒီးထံကီလါအအိဉ်လါ အုရှါအမုင်နဲဉ်ကလံထံး
တဖန်အပူနဲဉ်လီ။

အဲဉ်သ့ဉ်တဖန်အိဉ်ဆိးဝဲဒုဉ်လါကီကွဲကစါ
သ့ဉ်ပျံလါဟ့ဒီးသ့ဉ်ပျံတီဉ်လါတင်စူထံအါအလီ
နဲဉ်လီ။ ဒဲလဲဉ်ဂုနဲဉ် ကျးလါတဖန်တင်လီဒဲအ
မုင် သ့ဉ်ပျံယုထီအိဉ်တင်လီ, တင်လီဉ်လါအိဉ်ဒီး
သ့ဉ်တပိုင်ဖိ, တပံတမါအိဉ်အလီ, လမူးမဲထီဉ်
အလီ (တရါကျါ) ဒီးတင်လီလါ ဆဲဉ်ဖိကီဖိလါ
အလူဖိဉ်အိဉ်ဝဲမုင်အိဉ်နဲဉ် အဲဉ်သ့ဉ်အိဉ်ဆိးဝဲဒုဉ်
စုကီးနဲဉ်လီ။ ကျးလါတဖန်အါဒဲတကွ်အိဉ်လါ
သ့ဉ် ခံ ဒီးလူဖိဉ်အိဉ် အိဉ်ဝဲဆဲဉ် ဖိ ကီဖိ အဂ
လာအဟးယု အိဉ်ဆဲဉ်မုင်ဂု ဟးထီဉ်ဟးလီလါ
သ့ဉ်ခံနဲဉ်လီ။ ဒဲနဲဉ်အသိး, ဝဲအဲဉ်သ့ဉ်မုင်ထံဉ်ဘဉ်
ဆဲဉ်ဖိကီအိဉ်လါဟီဉ်ခိဉ်လါအဆါကတီနဲဉ် အဲဉ်
တပျံကလဲဝဲနီတဖု နီတမံဘဉ်နဲဉ်လီ။

ကီသူလုသ့ဉ်
ပျံဖိလဲစံဉ်အပူ
အိဉ်ကွဲးအသး
လာ ကျးပါမုင်
ဆဲဉ်ဖိကီဖိလါ
ဘဉ်တင်ကြီအီ
လာတင်ကွဲလဲမ
က, တင်မသံ,
တင်မပျံမေးဒီး
တင်ဆါတင်ပူအီ
အဂီနဲဉ်လီ။



တင်လီ - အိဉ်ထီဉ်နဲး

တင်အိဉ်

ကျးလါတဖန်အိဉ်တင်ဖံးတင်ညဉ် ဒီးအါတ
ကွ်အိဉ်ဝဲဒုဉ်မဲဉ်တဲးလဲး, ထိး, ထီဉ်, တေးအူး, ကျီ
ပနါအဖိ, တရူး, တရူး, ခွံဉ်ဒီး, ခွံဉ်ယဲး, ဒီလု, တိ
တဲဉ်, ဂု ယုဒီးဆဲဉ်ဖိကီဖိအဂုအဂုလါအထံဉ်
ဘဉ်ဝဲဒီးမဲဉ်နာတဖန်ခဲလဲဉ်နဲဉ်လီ။

တင်မပျံမေးဒီး

ကျးလါတဖန်ဘဉ်တင်မပျံမေးဒီးအီလါပူကူ
ပူကညီလါပူလဲလဲ မုင်လါပူကညီတဖန်လူယု
ခးသံအဲဉ်သ့ဉ်တဖန်လါကအိဉ်ဝဲအညဉ်, ဟံးနဲဉ်
အမဲ, အယံ, ဒီးအဖံးဘုဉ်နဲဉ်လီ။ ဒဲနဲဉ်အသိးခိဉ်ဖျိ
ပူကူပူကညီတဖန်မဟးဂီသ့ဉ်ပျံအယီအဲဉ်သ့ဉ်
အတင်အိဉ်တင်ဆိးအလီအကျဲလီမူလီမံကွံဉ်စု
ကီးနဲဉ်လီ။

အနီဉ်ဂံနီဉ်ဒူး

ပသ့ဉ်ညါဘဉ်လါမုင်လါတင်ယုမသံအီအါအ
ယီအနီဉ်ဂံနီဉ်ဒူးစူလီဝဲကျွဲကျွဲနဲဉ်လီ။ လါတင်
နဲဉ်အယီ ဟီဉ်ခိဉ်ဘီမုင်ပူမတင်ဖိကရါလါအရဲဉ်
သဲကတီကုနုဆာဉ် (IUCN 3.1, International
Union for Conservation of Nature) ဟံပနီဉ်ဝဲလါ
အမုင်ဆဲဉ်ဖိကီဖိတကလုဉ်လါတင်မသံမဆါအီ
ညီအစရီပူအယီ ဘဉ်တင် ကြီဝဲလါတင်သုတမ
သံမဆါဒီးကူလဲမကလါအီတဂုနဲဉ်လီ။

လာကီသူလုသ့ဉ်ပျံအဖိလဲစံဉ်အပူနဲဉ် တင်
ကြီတင်မသံဆဲဉ်ဖိကီဖိအါကလုဉ်အကျါကျးလါ
အံးဘဉ်တင်ကြီအီလါတင်ကူလဲမက, တင်မသံ,
တင်မပျံမေးဒီးတင်ဆါတင်ပူအီအဂီနဲဉ်လီ။ ခုဉ်
အဲဉ်ယုဉ်သ့ဉ်ပျံတင်ဘျဲအိဉ်ဝဲလါ တင်တဘဉ်မသံ
မဆါကျးလါဘဉ်အယီ အလီအိဉ်လါပူကီးဂ
ကသ့ဉ်ညါနါဟံဝဲ ဒဲသိးဒီးဆဲဉ်ဖိကီဖိလါအလု
ဒိဉ်ပူဒိဉ်ဒဲအမုင်ကျးလါတဖန် အစါသုတလီတု
တဂုအဂီနဲဉ်လီ။ ဒဲခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်အဖိလဲစံဉ်အိဉ်

တုဂ်ဝဲအသိး, ပှမုာ်မကမာ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဂၤလၢ်
လၢ်ဒီး တၢ်ကဟံးန့ၣ်အိၣ်အရူသပှၢ်ကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ကညီဒီးကလုာ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢအသ့ၣ်
ပှၢ်ခိၣ်, ပဒိၣ်စီမါဘးထိစံးဝဲဒၣ်လၢ, “ပဘၣ်ဟံက
ဖၢလၢပသးလၢပကညီကီၢ်စၢ်အပူၤအံၤ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ
လၢအစၢဘူးကလီၤတုာ်တဖၣ်န့ၣ် ပဝဲပတၢ်အိၣ်ဒီး
အယိ အလီၢ်အိၣ်လၢပဝဲကမုာ်ဒီးသ့ၣ်ပှၢ်ပှၢ်ဘၣ်မု
ဘၣ်ဒါတဖၣ် ကအံးထွဲကွၢ်ထွဲစၢပသ့ၣ်ပှၢ်ဒီးဆၣ်ဖိ

ကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.”

ဒ်န့ၣ်အသိးတၢ်တြီဝဲဒၣ်ကျးလၢလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီး
ဖျါအတၢ်သိၣ်တၢ်သီအပူၤအိၣ်ဝဲလၢအပတီၢ်ထီက
တၢ်အပူၤ (CITES APPENDIX I) အပူၤန့ၣ်လီၤ. အ
ခိပညီ တၢ်တြီအိၣ်လုၤတုာ်လုၤတီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘ့ၣ်
အတၢ်သိၣ်တၢ်သီ အပူၤစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. ပကဘၣ်
သ့ၣ်ညါလၢကျးလၢအံၤတၢ်မၤဆါမၤသံဒီးမၤလဲမၤ
ကၤအိၣ်တသ့လုၤတက့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ဖိတၢ်မုာ်အိၣ်လၢထံခံ

ပှၢ်ဝဲသိ (လုၤသိဖိဒု)

ခူ

ဒီပှၢ်ဝဲသိလုၤကီၢ်တုၤပှၢ်ဖးလံာ်ဖိခဲလၢာ်,

အဆိအဲၣ်ဒီးဆၢဂုၤဆၢဝါဘၣ်သုကိးဂၤလၢ မ
တၢ်ထံတၢ်တီကစၢ်ကအံးလီၤကွၢ်လီၤပပှၢ်ကညီက
လုာ်အံၤတက့ၢ်.

ယတၢ်ကွဲးတခီမ့ၢ်ဝဲ, ဟီၣ်ခိၣ်အတၢ်လဲလိာ်
အိၣ်ထီၣ်ဝဲအါမးလၢခွါဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ဒီးပှၢ်ဟီၣ်
ခိၣ်ဖိအတၢ်အိၣ်မုာ်စ့ၢ်ကီး ဆိတလဲအသးကွၢ်ကွၢ်ဆူ
တၢ်ဂုၤ ဒီးတနီၤဆူတၢ်ဟးဂီၤအကျဲအိၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်
လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီးတၢ်အကါဒိၣ်ကတၢ်တမံၤလၢတ
ကြးဆိတလဲ ဒီးပၤယာ်ဂၢ်ကျၢၤ ဒုးမုထီၣ်ဂဲထီၣ်
က့ၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ် “ကညီကလုာ်, ပမ့ၢ်ပပှၢ်အထူသန့,
လုၢ်လၢ်ဒီးအတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ” န့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ကညီကလုာ်အသိး ဒ်သိးဟီၣ်ခိၣ်
ဒီးဘ့ၣ်ကသ့ၣ်ညါပှၢ်လၢပမ့ၢ်ပပှၢ်ကလုာ်တကလုာ်
အဂီၢ် ပကဘၣ်အိၣ်ဒီးပထူသန့, ပလုာ်ဂုၤလၢ်ဝါ,
ပတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, ပလံာ်ပလံာ်, ပှၢ်ကလုာ်အတၢ်ဒု
တၢ်အူသံကျံးပီးလီ, တၢ်ဂဲၤကလံာ်, တၢ်စု သ့ခိၣ်

ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ်အန့ၣ်, ပကဘၣ်ကၤယာ်အိၣ်,
မၤဂုၤထီၣ်အိၣ် ဒီးဒုးဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်အိၣ်တစါဘၣ်တ
စါ ဒီးစိာ်ခိၣ်အိၣ်ဆူညါကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပမ့ၢ်ကညီ
ကလုာ်အသိး, သပှၢ်ကတၢ်န့ၣ် တၢ်ဂ့ၢ်လၢထး
သ့ၣ်တဖၣ်အံၤကဲထီၣ်တၢ်အုၣ်သးအလၢအပှၢ်လၢပ
ဂီၢ်လီၤ. ပလံာ်ပလံာ်, ပကူပသိး, ပထူသန့, ဒီးပ
တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ ပတၢ်ဒုသံကျံးဒီးတၢ်ဂဲၤကလံာ်, တၢ်
စုသ့ခိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢမိာ်ပာ်ဖဲဖုဟ့ၣ်သါဒီး ပာ်
လီၤစၢန့ၣ်ပှၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်လီၤမၤကွံာ်ဒီး ပပှၢ်က
လုာ်ကလီၤမၤကွံာ်ဝဲသပှၢ်ကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

ခွါဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ပကွၢ်တရံးပခိၣ်ပယၢဝး
ဝး တၢ်အိၣ်ဂုာ်ဘၣ်ဖျိအိၣ်ထီၣ် အါမးလၢပပှၢ်က
လုာ်အကျါန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးန့ၣ် လွဲ န့ၣ်သ့ၣ် ဘီၣ်သး
စၢ်လၢအမ့ၢ်တၢ်တဂုၤတဘၣ်ဒ်သိး, တၢ်ဂီၤမုလၢဟဲ
လၢထံဂုၤကီၢ်ဂၤတဖၣ်, တၢ်ကူတၢ်သိးအကလုာ်က
လုာ်, တၢ်သုတၢ်မုတၢ်ဘျီသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်အါ
မး လၢအစ့ၢ်န့ၣ်လီၤလၢသးစၢ်တဖၣ်အကျါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်စုၣ်တၢ်ပျၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အသဟီၣ်ဆူၣ် ထီၣ်ဝဲဒၣ်ဒိၣ်မး တုၤဒၣ်လဲၣ်ကွီၣ်ဖိသ့ၣ်ဘီၣ်သးစၢ် သ့ၣ်တဖၣ် သးပုၤနီၣ်သိးကွၢ်အပုၤကလုာ်တၢ်ကူ တၢ်သိး, သးပုၤနီၣ်အဲၣ်ဖးက့ၤ, ကတီၤက့ၤအပုၤကလုာ်အလံာ်အလံာ်, သးပုၤနီၣ်ကွၢ်အပုၤကလုာ်အလုၢ်လၢအထူသန့ဒီးအတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ ဒီးကွၢ်ဒိမၤလိထံဂုၤကီၢ်ဂၤအလုၢ်အလံာ်အတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ န့ၣ်လီၤ. ဒီးပထံၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီးလၢကွီၣ်ဖိ အကျါတနီၤ ကူတၢ်သိးတၢ်လၢတဘၣ်လိာ်ဖိမံဒီးကွီၣ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သီ ဝံတဘျးထၢၣ် ဒီးတံာ်တံာ်ကွၢ်ဝဲဒၣ်အန့ၢ်, ဝံထၢၣ်တုၣ်မံၤ, ဖၢမိၣ်ခုၣ်လုၢ်လုၢ် ဒီးတသ့ၣ်ညါက့ၤဝဲလၢကဲထီၣ်တၢ်လီၤယံၤလီၤကပၤ ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆူးတၢ်ဆါလၢအဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤတဖျါယံၤဖျါလၢဘၣ်. ဖျါဒၣ်တၢ်လၢတသးအိၣ်က့ၤပပုၤကလုာ်အတၢ်ဆဲးတၢ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်တမံၤလၢလီၤပျံၤလီၤဘၣ်ယိၣ် လၢပပုၤကလုာ်ဆူညါတစါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပပုၤကလုာ်ကညီဖိအံၤ မ့ၢ်လၢကလုာ်ဒိၣ်စိ ပယီၤကလုာ်ဒိၣ်အတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်အိၣ်အယိၣ် ပခိၣ်ဆိၣ် ပနၢ်ဝုၤ ဒီးပတူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်တၢ်နးမးလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်ကအိၣ်ဝဲတနံၤ (ထံလုၤလီၤဒးလၢထီၣ်ဖိ) ကမ့ၢ်တၢ်ကတီၤလၢပဂီၢ်လီၤ. ပတၢ်ဆါမ့ၢ်လၢအဖီတၢ်န့ၣ် ပထံၣ်လၢအတအိၣ်လၢထံထၣ်ဘၣ်. ပ

ဖီတၢ်န့ၣ်ဒ်ပသ့ၣ်ညါအသိးအိၣ်န့ၢ်ပုၤလၢထံခံန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တလိၣ်သးဆံးဘၣ်. ထံအခိၣ်သ့ၣ်ခိၣ်ဘီၣ်န့ၣ်တယုၤထီၣ်အခိၣ်ဆူထံခံဘၣ်. ဟဲယုၤလီၤလၢထံခံန့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ဆါဒီးန့ၢ်ထံဒ်တၢ်ဟီၣ်ဆါန့ၢ်ထံအသိးန့ၣ် တကြးယွဲၣ်ဂံၢ်ယွဲၣ်ဘါဒီးထီၣ်ထွံပချံယိာ်လီၤထံဘၣ် ပဖီတၢ်အိၣ်လၢထံခံအယိၣ် ယာ်လီၤထီၣ်ချံအခိၣ်လၢထံခံ ထဲးဂံၢ်ထဲးဘါဒီးဝါကထီၣ်အီၤလၢဂံၢ်လၢဂံၢ်ဘါတက့ၢ်. နမ့ၢ်လီၤဘျးလီၤတီၤဘၣ်ဆၣ်ဟ်ဆူၣ်နသးတံးတဟီၣ်တက့ၢ်. လၢခံနကတုၤသပုၤကတၢ်ဆူနဖီတၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒီဖျိလၢပတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါစုၤ လဲၤတတုၤက့ၤတတုၤအယိၣ်ဒါ, ဖးလံာ်ဖးလံာ်စုၤယိၣ်ဒါ, ယတၢ်ဆိမိၣ်ဆိမးတဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ကညီကီၢ်စဲၣ်ကီၢ်ရၣ် မ့ၢ်တြီၢ်အပူၤ တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤကွီၣ်လၢကုၣ်သ့ဆဲးလၢမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်သးခုကစီၣ်အကွီၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢအကဟံး ယာ်ဂၢ်ကျၢၤ ဒီး ကၤ ယာ်က့ၤကညီကလုာ်လုၢ်လၢထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢအကွီၣ်န့ၣ် ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ကအိၣ်ဝဲ, ဘၣ်ဆၣ် အိၣ်စုၤဒီးဝဲန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မ့ၢ်လၢယနီၢ်ကစၢ်တကယထံၣ်ဘၣ်ယပလၢာ်ဘၣ်ဒီးဒၣ်ထဲ လုၤသီကီၢ်ဆၣ်အပူၤ, လုၤသီဖီဒုတၢ်မၤလီၤ သ့ၣ်ထီၣ်ဟ်လီၤဝဲကညီသန့ဆဲးလၢတီၤခၢၣ်သးကွီၣ်တဖျါခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ကွီၣ်ဝဲအံၤအတၢ်တိာ် တၢ်မ့ၢ်လၢမ့ၢ်ဝဲလၢ စၢၤသ့ၣ်အသိဖီတဖၣ် ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်

သူနုဆဲးလၢကွီၣ်ဖိအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဝဲတၢ်မၤလၢကတီၤကညီန့ၣ်ထီၣ်သီအမူး မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်



တၢ်ဂီၤ-ခုဝဲ

ကူညီဘက်ကူညီသူ ဒီးကပာယာ်ကပာယာ်ကညီလုာ်
လုာ် ထူ သ နူ ဒီး တာ်ဆဲး တာ်လုာ်၊ ကညီလံာ်လုာ်၊
တာ်ကူ တာ် သီး၊ တာ် စု သု ခိာ် ဘာ်၊ က ညီလုာ်ဖိ
ထါဖိ၊ တာ်ဂဲကလံာ်၊ တာ်ဒု သံ ကျဲ ဒီး လုာ်ဘဲထါ
ထာ်သ့ဘဲတဖာ် သုတလီမာ်တဂ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

ဒ်သီးပလုာ်လုာ်ထူသနူတာ်ဆဲးတာ်လုာ်သုတ
လီမာ်သဒဲးကွံာ်ပုၤ ဒီးပုၤကထံာ်သ့ၣ်ညါဒ်ပုၤလုာ်
ပမ့ၢ်ပုၤထူလံာ်ပုၤကညီကလုာ်အဂီၢ်န့ၣ်၊ ယထံာ်
လုာ်ဒုး အိာ် ထီာ် ကို ဒ် သ နူ ဆဲး လုာ် ကို အံၤ မ့ၢ်
တာ်လုာ် အဂ့ၤဒီးကဲဘျးဒိာ်မး လုာ်ပုၤကလုာ်က
ညီဖိတဖာ်အသုးအသ့ၣ်အလုာ်ကပိၤ ကအိာ်ဖျါ
ထီာ်ကဲဒဲဒဲအဂီၢ် ဒီးမ့ၢ်တာ်အကါဒိာ်ကတာ်လုာ်
ခါဆူညါသးစာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ လုာ်န့ၣ်အယိအ
လီၤအိာ်ဒဲဒဲလုာ် ပကဘာ်ဂုာ်ကျဲးစးဟံးထီာ်ဖိာ်
ထီာ်ဆိာ်ထွဲမသကိးဝဲလုာ် တာ်ပာ်သးပံးပိာ်လီၤ
ပလီာ်အပုၤန့ၣ်လီၤ။ တာ်ဖဲးတာ်မကိးမံးဒဲး အိာ်ဒီး
တာ် ဘာ် ထံး ဘာ် တီ၊ တာ်ကီ တာ်ခဲ၊ တာ်ကွာ်တ
လီၤ၊ တာ်ဒုာ်ဒုာ်စံးအာ်၊ တာ်ထံာ်ကမဲာ်တဖာ်န့ၣ်
လီၤ။ တာ်သ့ၣ်တဖာ် အံၤ မ် အ သု တ အိာ် ထီာ်
လုာ်အဆိတဂ့ဒီး ပကသးအိာ်မသကိးတာ်လုာ်ပုၤ
ကလုာ်အဂီၢ်ဖဲတာ်သ့အိာ်ဒီးပုၤန့ၣ်တက့ၢ်၊ မၤစၢမ့ၢ်
သ့၊ ဆိာ်ထွဲမသကိးစၢတက့ၢ်၊ တာ်လုာ်ကမၤဆဲး
လီၤစၢလီၤပသးသဟီာ်ဒီးထီာ်လီာ်သးတဖာ်န့ၣ်ယ

ဆာမုာ်လုာ်လုာ် အသုတအိာ်လုာ်ပုၤကလုာ်အကျါ
လုာ်တဂ့န့ၣ်လီၤ။

ဒ်သီးပသနူဆဲးလုာ်ကိုအံၤကယုာ်တာ်ဆူညါ
အဂီၢ် ပကဘာ်လဲၤခိဖျိတာ်အိာ်ဝဲဒဲဒဲအါမံးအါက
လုာ်န့ၣ်ပနာ်ဟံးလီၤပသးလီၤ။ လုာ်န့ၣ်အယိ ဒ်ပ
ထူသနူဆဲးလုာ်အကို ကအိာ်သ့ၣ်လီၤဆိလီၤအသး
ကဲကဲကျါကျါ ဒီးကယုာ်တာ်ဆူညါ ကကဲထီာ်ဒိ
ဂ့ၤတဲာ်ဘာ်အဂီၢ် ဒီးကစိာ်မုစိာ်ဂဲထီာ်ဘာ်ပကညီ
ကလုာ် ပထူသနူပတာ်ဆဲးတာ်လုာ်လုာ်ပုၤပုၤအ
ဂီၢ် ပကဘာ်ဒုးဆူၣ်ထီာ် ဒုးဂုၤထီာ်ပသီထီာ်ပ
ကိုအံၤဆူညါကွာ်ကွာ်န့ၣ်လီၤ။ ဒ်န့ၣ်အသီး တာ်တီ
ခိာ်ရိာ်မဲ တာ်ဟံးစုနဲၣ်ကျဲတာ်နာ်ဟံးလီၤပသးထီာ်
ဘာ်အိာ်ဒီးပုၤလီၤ။ ဒ်သီးပပုၤကလုာ်လုာ်ဟီာ်ခိာ်ဒီး
ဘုာ်ကသ့ၣ်ညါဘာ်ပုၤအဂီၢ်န့ၣ် မုၤဒိာ်အါ အိာ်ဝဲ
ဒဲဒဲလုာ်နုၤယပပုၤကညီကလုာ်အစုပုၤန့ၣ်လီၤ။ ပသး
အိာ်ကွဲမုာ်ဘာ်စုာ်ကိးပတံၤသကိး လုာ်လီၤဘူးလီၤ
ယံၤ ပမိာ်ပပာ် ပခိာ်ပနာ် ဒီးပုၤကိးဂဲလုာ်အအဲာ်အ
ပုၤကလုာ်ခဲလုာ် ကဟဲဟးအိာ်သကိးပကို၊ ဟံး
စုနဲၣ်ကျဲ၊ ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါစုာ်ကိးပုၤဒီးဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်
ဖးပုၤ ဆိာ်ထွဲမၤစၢပုၤလုာ်ကျဲအဘိာ်န့ၣ်မ့ၢ်ပတာ်ဆာ
မုာ်လုာ်န့ၣ်လီၤ။

“ဆူထံခဲဖိတာ် ပကဝါထီာ်ပချဲဖိအံၤဃုဃုနီ”



သုနူဆဲးလုာ်ကို
ဖိအတာ်ဟူးတာ်
ဂဲဖဲတာ်မၤလုာ်
ကပိၤကညီန့ၣ်
ထီာ်သီအမုး
မုာ်တြိာ်ကီၢ်ရုာ်

သွန်ညါဒီးစိန်မူစိန်လဲအိတဖိဝံတဖိ

သွန်ဂီလဲ - သနုဆဲးလာ

တၢ် စံးဝဲဒုင်လၢပုၤ လၢအပူၤကွံာ်အနံၣ်လၢ အကထိန့ၣ် ပုၤအိၣ်ဝဲဒုင်တဂၤ, ဒီး ဘၣ်တနံၤဘူးထီၣ်လံၤလၢတၢ်ကကူၣ် လီၤမုၢ် မၤလီၤဝဲအဆၢကတီၢ်, အဝဲလဲၤဟးဝဲလၢလွဲ ဒိၣ် ကိး (ပျီပျီလွဲ) န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲလၢအလဲၤဝဲအခါ ကွၢ်ဝဲတၢ်လီၤလၢလွဲဒိၣ်အကပိာ်ကပၤတခါအံၤ ပျီ မုၢ်အိၣ်မုၢ်ဆိး ဒီးဒုလီၢ်သံၣ်လီၢ်စ့ၢ်ကိး ဂ့ဝဲဒုင်လၢ တၢ်ကဖဲးဒုးဒုးသံၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲကွၢ်ဝဲတဖိ ဒီး မုၢ်ထုၣ်မုၢ်ယုၢ်လီၤ အိၣ်မုၢ်အိၣ်ထံဝံၤ ဟဲက့ၤက ဒါက့ၤဆူအဟံၣ်န့ၣ်လီၤ. တုၤအဟဲက့ၤတုၤလၢအ ဟံၣ်တဘျီ မုၢ်ဟါလီၤအဆၢကတီၢ် အဝဲဝဲသကိး တၢ်ဒီးအမါ ဒီးစံးဝဲ မုၢ်ပျီ..တနံၣ်အံၤပကလဲၤဖဲး အိၣ်ဒုးလၢလွဲဒိၣ်တကပၤဒါသၢ်နီၤ..အမါစံးဆၢအိၣ် ကွၢ်လၢနၢလီၤ. နလဲၤမုၢ်ကဲ ယၢဒုတဘၣ်တၢ်နီၣ်တမံၤ ဘၣ်. တုၤအဝဲသ့ၣ်ခံၣ်ဝဲသကိးတၢ်ဝံၤဒီးမံၣ်ဒုၣ်န့ၣ် လီၤ. ဖဲလၢဆီအိၣ်အိမုၢ်ဘၣ် ဂဲထၢၣ်ဆူအိၣ်, ဖိ အိၣ်ဝဲတၢ်ဒိမိဝဲခံၣ်လၢတၢ်ယုၢ်ဖိးအပူၤန့ၣ်လီၤ. တုၤအဆူအိၣ်ဖိအိၣ်တၢ်ဝံၤတဘျီန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ခံၣ်က ဘၣ်မုၢ်စ့ၢ်ထံဝံၤဒီး အိၣ်မုၢ်အိၣ်ထံဝဲဒုၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢအဝဲသ့ၣ်ခံၣ်ကအိၣ်မုၢ်အိၣ်ထံ အိၣ်ဘျးအိၣ် သါဝံၤတဘျီန့ၣ်, ဝံထီၣ်ယဲာ် ဝံထီၣ်ထၢၣ်, ဝံထီၣ်အ မိာ် ဒီးလဲၤဝဲဆူလွဲဒိၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်ကလဲၤဖဲးဝဲအဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. ဒီးတုၤမုၢ်အလဲၤတုၤတဘျီဒီးအမါသံကွၢ် အိၣ် ဖုပျီစ့ၢ်, နတဲတၢ်လီၢ်တခါအံၤခါ. အဝဲဝဲဆၢ အိၣ် အုၢ်..တလီၢ်တခါအံၤန့ၣ်လီၤ. အမါဝဲကဒီး မုၢ်မုၢ်တၢ်လီၢ်တခါအံၤဒုမုၢ်နီၢ်ကီၢ်လီၤ. လၢပျဲဒီးထံ လၢပျဲဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လီၤ. အယိသးန့ၣ် ခဲအံၤပ ကလဲၤဝဲလီၤဘၣ်ကီၢ်ဒုခံတဖဲး တုၤအမါလဲၤဝဲလီၤ ဘၣ်ဒုခံဝံၤဒီး အဝဲသ့ၣ်ခံၣ်ကတုၤမုၢ်ယုၢ်လီၤတကပၤ န့ၣ် ဟဲက့ၤကဒါက့ၤဝဲဆူအဟံၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢအ

က့ၤတုၤအဟံၣ်တဘျီဒီး မုၢ်ဟါအိၣ်မုၢ်အိၣ်ထံဝံၤဒီး တဲသကိးကဒါက့ၤတၢ်န့ၣ်လီၤ. အမါဝဲအိၣ်ဖုပျီစ့ၢ်, နဆိကမိၣ်လံၤတၢ်တမံၤခါ. စးထီၣ်လၢနလဲၤဆုၣ် လီၤဒုဒီးတုၤလၢနပာ်လီၤဘၣ်ဒုခံဝံၤန့ၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲ, တၢ်ပလၢပစးအိၣ်ထီၣ်လၢနပူၤတမံၤခါ. အဝဲဝဲ ဆၢအိၣ်, တအိၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ်. ဒီးအဝဲသံကွၢ်ကဒါ က့ၤအိၣ်, နဲမိၣ်, မုၢ်ယုၤဒုတအိၣ်နီၣ်တမံၤစ့ၢ်ကိးဘၣ်. အယိသးန့ၣ် ယဆိကမိၣ်ပဒုးအဝဲအံၤဒု ကမုၢ်ပ တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမုၢ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပုၤထုၣ်လံၤဖိအတၢ်သ့ၣ်ညါအသိးန့ၣ် တုၤအ ဝဲသ့ၣ်ဒိမိဝဲခံၣ်ကလဲၤဝဲသးဝံၤဒီး လဲၤဖဲးဝဲကိးမုၢ်နံၤ ဒီးတုၤအဖဲးဝဲဝံၤတစုန့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲလၢပုၤလိကီၢ်အဆၢ ကတီၢ် ဘူးထီၣ်လၢတၢ်ကဒုၣ်ဒုးလံၤန့ၣ် အမါတဂၤ သ့ၣ်ညါလီၤအသးလၢအိၣ်ထီၣ်ဒီးအဟုးအသး န့ၣ် လံၤယံၤလါလံၤသန့ၣ်က့ၤ တဒုးသ့ၣ်ညါအဝဲဘၣ်. တ ယံာ်တမိာ်ဘၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. ဝံၤအလီၢ်ခံ တသီ ခံသီန့ၣ် အဝဲတဂၤလဲၤဒုၣ်ကွံာ်ဝဲဒုၣ်ဒုးန့ၣ် လီၤ. အဝဲဒုၣ်ဒုးဝံၤဒီးမုၢ်ဆူၣ်ထီၣ်တခိၣ်တဲအမါ မုၢ် ပျီစ့ၢ်..ခဲအံၤတတီၢ်ပိာ်ကီၢ်ခုၣ်ချံ, န့ၣ်ချံဒီးလဲၤသ့ၣ်ထွဲ ကီၢ်မုၢ်အချံ ဒီးအမါကတီၢ်ဝဲဝံၤ ဒီးအဝဲဒိမိဝဲခံၣ်က လဲၤပိာ်လီၢ်အခံန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီးတုၤအလဲၤတုၤ တဘျီန့ၣ် ကွၢ်ဝဲအဒုးတလီၢ်အတၢ်အူအိၣ်နီၢ်ကီၢ်က ဒီး တလိာ်ဂီၢ်ဘၣ်ဝဲလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်ဆၢကတီၢ်တုၤယီၤကဒီးလၢပုၤထီၣ်လံၤန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ဒိမိဝဲခံၣ်ကလဲၤထီၣ်အဒုးဒီးနံၤဒီးနံၤတၢ်စံးဝဲ လၢတံာ်တံာ်ဝဲဒုၣ်တန့ၣ်အဘျီန့ၣ်လီၤ. တုၤအထီၣ် လီၤဒုးဝံၤဒီးဘၣ်ကဒီးလၢတၢ်ကျိၢ်နီၣ်မဲာ်ခိၣ် (နီၣ်မိာ် ပျီ) ဒီးအမါတဂၤမုၢ်လၢအဟုးအသးပုၤထီၣ်အယိ လဲၤမၤတၢ်တကဲလၢဘၣ် ဒီးအဝဲတမၤလၢအိၣ်စ့ၢ် ကိးဘၣ်. အဝဲလဲၤမၤက့ၤဒုၣ်တၢ်တဂၤန့ၣ်လီၤ. ဝါ

တကအံ့ဖဲလၢလဲလၢအခးအဆၢကတီၢ်န့ၣ် တမ့ၢ်
လၢအလဲၤကျိၢ်နီၣ်လၢဘၣ်. တၢ်စံးဝဲလၢတၢ်စူၤခါထံ
ဒိၣ်ဒီးသ့ၣ်ဖူတဖၣ်ဟဲလီၤထံဝဲ ဒီးဆဲးထူဝဲလုပူဒီး
အဝဲတခါန့ၣ်လဲၤကျိၢ်ဝဲဒၣ်ကိးမ့ၢ်နံၤဒဲး ဒီးသ့ၣ်ဖူမ့ၢ်
ဟဲလီၤဒီးမ့ၢ်လီၤဆဲးဆူန့ၣ် ကိးဝဲ ဇုၢ်..ကြၢ်..ဒီနံၤဒီ
နံၤ တနီၣ်ကျိၢ်နီၣ်ဖျးမံလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်အ
ခးတခါလီၤဘၢထဲနီၣ်ဇိၤမံၤဒီးဘုတဖၣ်မဲထီၣ်တန့ၢ်
တကဲလၢစ့ၢ်ကိးဘၣ်. တုၤတၢ်စူၤလီၤစ့ၢ်လီၤသ့ၣ်ဖူ
လီၤစ့ၢ်လီၤတဘျီန့ၣ်အဝဲတလဲၤကျိၢ်လၢဝဲဘၣ်ဒီး
လဲၤကျိၢ်က့ၢ်အခးအနီၣ်န့ၣ်လီၤ. တုၤအကျိၢ်နီၣ်ဝံတ
ဘျီ ဘုဟုတဖၣ်လုမ့ၢ်လုလၢ ဖၢထီၣ်ပျီၣ်ထီၣ်ဝဲလံ.
ဖဲဘုအဘုပျီၣ်ထီၣ်အဆၢကတီၢ် ဟဲက့ၢ်လၢအဟံၣ်ဒီး
တဲအမါ မုပျီၣ်ဇၢ, ခဲအံၤန့ၣ်အိၣ်ဟံၣ်စၢသ့ၣ်ဇၢ. နအိၣ်မ့ၢ်
သ့ ခဲအံၤဘုဖၢထီၣ်ပျီၣ်ထီၣ်လံအယိတၢ်ကအိၣ်မၤ
ဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၤဘၣ်ဖုးအိၣ်..ခဲအံၤ ယကလဲၤမံလၢခး
နီၤကသ့ၣ်ဇၢ. အမါတဲဆၢအိၣ်တလိၣ်ဘၣ်ယအိၣ်သ့
လီၤ. ပုလၢယခိၣ်ယၢအိၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ. လဲၤမံတခါ..
ယမၤစၢန့ၣ်တၢ်တသ့နီၣ်တမံၤစ့ၢ်ကိးဘၣ်. နလဲၤမံပၢ်
တုၤလၢနမၤဘုမၤဟုဝံၤန့ၣ်ကတလိၣ်ဘၣ်. အဝဲတဲ
အိၣ်မ့ၢ်ဒ်န့ၣ်ဂ့ၢ်လံ..ယကလဲၤလီၤနီၤ.

ဖဲန့ၣ်ဒီးဖုပျီၣ်တကအံၤ လဲၤမံဝဲဒၣ်လၢအခးထီ
ဘိန့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢအဝဲလဲၤမံလၢခးအခါအိၣ်တခါ
အိၣ်ဝံၣ်န့ၣ်ဝဲ “ဒီး” သၢခါလွံၢ်ခါဒီးလဲၤပဲၣ်လီၤ (ဆဲ
လီၤ) ဝဲလၢအခးယၢ ဒီးအတၢ်ဘၣ်ယုၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ဂ့ၢ်ထီ
ဘိန့ၣ်လီၤ. အိၣ်တခါ ဝဲအခးယၢဖြးဖြး ဒီးထံၣ်
ဝဲလၢခွံၣ်ယးတဘိဒီးမၤသံဝဲ ဒီးဆိကမိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်
အံၤဘၣ်က့ၢ်ကျဲၤတခွဲတဘိ. ဆိမိၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်ဝံၤမ့ၢ်ဟါ
လီၤဒီး လဲၤကျဲၤဝဲဒၣ်တခွဲတဘၣ်လၢခွံၣ်ယးတဘိန့ၣ်
လီၤ. တုၤမ့ၢ်ဆ့ၣ်ထီၣ်တဘျီန့ၣ်အဝဲမံပၢ်ထီၣ်ဒီးလဲၤ
ကျိၢ်ဝဲဒၣ်အ “ဒီး” ဒီးဘၣ်ဝဲဒၣ်ယုၢ်သ့ဖိတဖၣ်ဒီးဟဲ
က့ၢ်စိၣ်ဝဲ ဒီးကၣ်ဝဲဘိယံၣ်ကလံၣ်ဒီးဆိးထီၣ်ဝဲလၢတ
ကံၤလံၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးအဝဲဆိကမိၣ်ထီၣ်ဝဲ အိၣ်..အိၣ်
ဒီးတခွဲတဘၣ် ဒီးဖဲန့ၣ်အဝဲလဲၤလီၤကျိၢ်ဝဲဒၣ်အတခွဲ
ဒီးဘၣ်ဝဲဒၣ်ညၣ်ကီၤဖိ (ညၣ်ပျၢ်) တဘၣ် ကနီၣ်စ့ၢ်
ခံဘိသ့ၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝံၤဒီးဟဲက့ၢ်စိၣ်ဝဲဒီးကၣ်က
ဒီးညၣ်ဂီၤဖိတဘၣ်န့ၣ်ဘိက့ၢ်ကလံၣ် ကျိၢ်ဝဲကယိက

ယိ ဒီးဟံးလီၤယုၢ်ဝဲဒီးယုၢ်ဖိဘၣ်ဘိတဖၣ်န့ၣ် ကျိၢ်ဝဲ
ဒီးဆိကမိၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်အံၤဒုယဘၣ်အိၣ်ဖဲလဲၣ်တ
ခါလဲၣ်. ယမ့ၢ်အိၣ်လၢညၣ်ဒီးတဘျးအိၣ် ယမ့ၢ်အိၣ်
လၢယုၢ်ဒီးတဘျးအိၣ် ကျိၢ်ဝဲတစိၣ်ဒီးဆိကမိၣ်ထီၣ်
ဝဲ တၢ်အံၤဘၣ်ဖိအိၣ်ယုၢ်တကဟၢယိဒီးအိၣ်ဘျးအိၣ်
ဒါခါ. ဒီးဖဲန့ၣ်ဖိယုၢ်ဝဲတဟၢယိဒီးအိၣ်ဝဲဝံၤတဘျီ
န့ၣ် တၢ်သ့တၢ်ပျီၣ်စံၣ်ညီၣ်ပီတ့အိၣ်လၢထံလံၣ်တဖၣ်
ဟဲထီၣ်လီၤလၢ အအိၣ်တဘျီ ယိဖိၣ်ထီၣ်ဝဲဒီးစံး
ဝဲ နကဘၣ်ပိၣ်သါခံ ခိဖျိနမၤကမၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. တ
တဲအါတဲစ့ၢ်ဝဲ ဒီးမိၤလီၤဝဲဝဲလုဒိၣ်ခိၣ်ထံးထံကျါန့ၣ်
လီၤ. ဖဲတၢ်မိၤလီၤအိၣ်တုၤတဘျီယိလုဒိၣ်ကစၢ်စံၣ်
ညီၣ်က့ၢ်ခိၣ်တဲအိၣ် နအံၤနတၢ်ကမၣ်အိၣ်ဒိၣ်ရးအ
ယိန့ၣ် ယစံၣ်ညီၣ်န့ၣ်ဖဲအံၤတသ့ဘၣ်. အယိန့ၣ်,
လုဒိၣ်စံၣ်ညီၣ်က့ၢ်ခိၣ်တဲဘၣ်အပုၤဟၢထံမူဒါခိၣ်တ
ဖၣ်လၢ, ဖိလံၤဇၢ, ခဲအံၤပစံၣ်ညီၣ်တန့ၢ်ဘၣ် နက
ဘၣ်လဲၤဆုၢ်လၢ (က့ၢ်ဒိၣ်-ယိၣ်လိၣ်ကျိၢ်) ဒီးဖိလံၤတ
ဖၣ်လဲၤဆုၢ်ဝဲတုၤတဘျီ က့ၢ်ဒိၣ်စံၣ်ညီၣ်က့ၢ်ခိၣ်တဲဝဲ
အိၣ်..နအံၤနတၢ်ကမၣ်ဖးဒိၣ် တၢ်လီၢ်ဖဲအံၤ စံၣ်
ညီၣ်ပီတ့တၢ်ဂ့ၢ်မ့ၢ်ဟဲတုၤန့ၣ် ယစံၣ်ညီၣ်တဲဘဲလၢၣ်
လီၤ သနၣ်က့ၢ် နတကၤဒု စံၣ်ညီၣ်တဲဘဲတသ့ဘၣ်. ခဲ
အံၤယကကွဲးန့ၢ်န့ၣ်လံၣ်အုၣ်သးတဘၣ် ဒီးဖိလံၤဟၢ
ထံဘၣ်မူဘၣ်ဒါကဆုၢ်န့ၣ်လၢ (က့ၢ်လု-တရုၣ်ခိၣ်)
ကစၢ်တကဟၢလီၤ. ဘၣ်မန့ၣ်လဲၣ်န့ၣ် ခိဖျိနတၢ်က
မၣ်တခါတမ့ၢ်ထံထံတကဟၢဘၣ်, ပုၣ်ယုၢ်စ့ၢ်ကိးဒီး
ခိတကဟၢအယိ ဖိလံၤလဲၤဆုၢ်အိၣ် (က့ၢ်လု-တရုၣ်
ခိၣ်) ဒီးဖိလံၤဆုၢ်တုၤတဘျီယိ (က့ၢ်လု) စံၣ်ညီၣ်
က့ၢ်ခိၣ်စံးဝဲ အိၣ်..နတၢ်ကမၣ်ဖးဒိၣ်ဖဲယဲၤအယိန့ၣ်
မ့ၢ်ယပတီၢ်ဒုစံၣ်ညီၣ်တဲဘဲတန့ၢ်ဘၣ်. အယိန့ၣ် က
ဘၣ်က့ၢ်ဆုၢ်စံၣ်ညီၣ်က့ၢ်လီၢ်ခါၣ်သးသီသံၣ်ကစၢ်အ
အိၣ်န့ၣ်လီၤ. နၣ်သက့နတသံဘၣ်ယကကွဲးန့ၢ်န့ၣ်
လံၣ်အုၣ်သးလီၤတၢ် ဒီးဖဲန့ၣ် (က့ၢ်လု) စံၣ်ညီၣ်က့ၢ်
ခိၣ်ကွဲးန့ၢ်အိၣ်လံၣ်အုၣ်သးဝံၤဒီးကိးထီၣ်ဟၢခိပုၤဘၣ်
မူဘၣ်ဒါတဖၣ်လၢကလဲၤဆုၢ်အိၣ်လၢ (သီသံၣ်) စံၣ်
ညီၣ်က့ၢ်လီၢ်ခါၣ်သးန့ၣ်လီၤ. တုၤအဝဲသ့ၣ်ဆုၢ်အိၣ်တုၤ
တဘျီယိန့ၣ် (သီသံၣ်) စံၣ်ညီၣ်က့ၢ်ခိၣ်က့ၢ်ယိအိၣ်
ဒီး ဟ့ၣ်လီၤဝဲလၢအလံၣ်အုၣ်သး ဒီးစံၣ်ညီၣ်က့ၢ်ခိၣ်

ကွ်အီဒီးသံကွ်ဝဲ ဘၣ်မနုနဘၣ်အိၣ်တၢ်ဒ်န့ၣ်လဲၣ်. ဒီးအဝဲစံးဆာဲဝဲ, ဒီဖျိယမ့ၢ်အိၣ်ထဲညၣ်ဖိန့ၣ်တဘျဲအိၣ်, မ့ၢ်အိၣ်ထဲယုၢ်ဒီးတဘျဲအိၣ်ဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. ယဖိဒီးအိၣ်ယုၢ်အီၤ ဒီဖျိယတသ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကီးဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. ဒီးစံၣ်ညီၣ်ကွ်ၢ်တဲအီၤ တဘၣ်တၢ်နီတမံၤဘၣ် စံၣ်ညီၣ်တဲာ်သ့လီၤ. နၢ်သက့ကတံာ်တံာ်တစးဖိ ဘၣ်မနုနလဲၣ်န့ၣ်နတၢ်ကမၢ်တမ့ၢ်ထဲခိတကပၤဘၣ်, ပၣ်ယုၢ်စ့ၢ်ကီးဒီးထံတကပၤအယိ ခဲအံၤပကဘၣ်မလိာ်စ့ၢ်ကီးဒီး (လုဒိၣ်) စံၣ်ညီၣ်ကွ်ၢ်ခိၣ် (က့ဒိၣ်) စံၣ်ညီၣ်ကွ်ၢ်ခိၣ် (က့ၤလု) စံၣ်ညီၣ်ကွ်ၢ်ခိၣ် ဒီးပကဘၣ်ဆာဲတဲာ်သကီးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲန့ၣ်ဒီးစံၣ်ညီၣ်ကွ်ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟဲတုၤလဲၣ်ဒီးလီၤခါၣ်သးစံၣ်ညီၣ်ကွ်ၢ်ခိၣ်စံးဝဲ ခဲအံၤသုဟဲတုၤလဲၣ်အယိ ပကတၢ်ပိၣ်သကီးတၢ်လီၤ. ယမ့ၢ်စံၣ်ညီၣ်တဲာ်တဂၤန့ၣ်သ့, သနၢ်က့ ခဲကိာ်ဘၣ်သုသး, တဘၣ်သုသးအယိ ခဲအံၤယမလိာ်သုဒီးပကစံၣ်ညီၣ်တဲာ်သကီးအီၤ. ခဲအံၤဟ့ၣ်ထီၣ်ကွ်ၢ်သုတၢ်ထံၣ်တက့ၢ်. စံၣ်ညီၣ်ကွ်ၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်တတဲဝဲနီတဂၤဘၣ် ဒီးလီၤခါၣ်သးစံၣ်ညီၣ်ကွ်ၢ်ခိၣ်စံးဝဲ ခဲအံၤသုတတဲနီတဂၤဘၣ်အယိန့ၣ် ယကဟ့ၣ်ထီၣ်ယတၢ်ထံၣ်ဒ်အံၤ, ပုတဂၤအံၤဒီဖျိအတၢ်ကမၢ်အိၣ်လၢထံ, လၢခိ, တကးဘၣ်လၢခွံၣ်တဘိစ့ၢ်ကီးအယိ ခဲအံၤပကဟ့ၣ်ကျိအီၤထံဖျိစ့တဘိ ဒီးပကမလိာ်ပိာ်လီၤအီၤလၢ အမ့ၢ်က့ၤကဒါက့ၤန့ၣ် အဝဲကဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါက့ၤအဖိအလံၤလၢခံတစါဝဲတစါန့ၣ်လီၤ. ဝံဒီးစံၣ်ညီၣ်ကွ်ၢ်ခိၣ်အဂၤအဂၤတဖၣ်အါၣ်လီၤတုၢ်လိာ်သကီးဝဲကီးဂၤဒီးလၢအဂၤကတၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်မနုနအယိလဲၣ် ပမ့ၢ်မၤသံအီၤဒုကဝဲမစါလီၤအယိ ပမ့ၢ်တမၤသံအီၤဒီးပမ့ၢ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်ပနီၣ် ပမ့ၢ်မလိာ်သိၣ်လီၤန့ၣ်လီၤအီၤဒ်န့ၣ်တခိကမ့ၢ်စဲယဲတၢ်ဂ့ၤဒီး လီၤခံဒီးပုလၢခံတစါဘၣ်တစါတဖၣ်ကဘၣ်ပလီၤက့ၤအသးစဲယဲန့ၣ်လီၤ.

ဒီးဖဲစံၣ်ညီၣ်ကွ်ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ပိၣ်တဲာ်သကီးတၢ်ဝံဒီး တဲဝဲလၢပကဆုကဒါက့ၤအီၤလၢတၢ်လဲၣ်ဖိၣ်အီၤအခိၣ်ထံးအလီၤအကျဲတုၤအတုၤဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝံဒီးတချုးအဟဲက့ၤဒီးဘၣ်အဆါ

ကတီၢ်န့ၣ် အဖိတဂၤအိၣ်ဖျိၣ်လၢအလီၤခံအယိ အမၤတခိဆိကမိၣ်ဝဲလၢအဝဲလီၤမၢ်တၢ်လံအနံၣ် (၁၀) ဘျဲၣ်အယိ သ့ၣ်ညါဝဲလၢအတၢ်သံလံဒီး မၤဂ့ၤမၤဝါ ဟူထီၣ်ပျီထီၣ်ဝဲဖးယံာ်လံန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီးဝဲတဂၤ တၢ်စံၣ်ညီၣ်အီၤဝဲအလီၤခံ တၢ်ဆုကဒါက့ၤအီၤလၢတၢ်လဲၣ်ဖိၣ်အီၤအခိၣ်ထံးလၢအဖဲဖိအိၣ်တၢ်လီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဆုက့ၤအီၤတုၤတဘျီယီအဝဲကမၤကမၢ်က့ၤဝဲဒိၣ်မး ဒီးခိဖျိမ့ၢ်အလဲလၢထံကျိတခိဒီးကအိၣ်ဒုၣ်သၢသီလွံၢ်သီကျဲဘၣ်ဆၣ် ဒီးအဟဲက့ၤလၢခိတဘျီန့ၣ်ထံၣ်က့ၤဝဲလၢအဖူယိးထီၣ်သံၣ်ယိးထီၣ်ဒ်အလီၤလီၤအသိး ဒ်လၢအဟဲဖဲဝဲအခိၣ်ထံးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်ညါတၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီး ကွ်လီၤအစုကိာ်ဒီးထံၣ်လၢအစုဒုကိာ်တခိအကျိအိၣ်ထဲသိးထံဖျိစ့တဘိန့ၣ်လီၤ. ဝံဒီးအဝဲဟဲက့ၤကဒါက့ၤဆုအဟံၣ် ဒီးတထံၣ်အဖးအလီၤလၢဘၣ်အယိ ကိးက့ၤအမၤအမံၤဒီးအမၤတဲဆါအီၤလၢနထီၣ်ပျီၤ. အဝဲတဲဆါအီၤယတထီၣ်ပျီဘၣ်. ယမ့ၢ်ဒုၣ်တၢ်နီၣ်ခိလီၤ. အဖိမုၢ်တခိတၢ်မိၣ်ထံၣ်အသးလၢအပၢ်အယိ အမိၢ်တဲအီၤလဲၣ်ကွံာ်လီၤန့ၣ်အမ့ၢ်, အဝဲတဲအီၤဟဲဘၣ်ဟံထီၣ်န့ၣ်ယၤတြၢတခိ. တၢ်မိၣ်ထံၣ်ယသးလၢနဒီးယဖိမုၢ်လံ, ဝံဒီးအမၤဟဲဘၣ်ဟံန့ၣ်အီၤတြၢ ဒီးအမၤထံၣ်ထီၣ်အီၤဒီး အသ့ၣ်ခုအသးခု အဖိမုၢ်တခိတသ့ၣ်ညါဝဲဒီးအတၢ်မုၢ်ကနီၤလဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲန့ၣ်တဘျီတဲအမၤ လဲၣ်တဲဘၣ်ဒုဖိသဝီဖိလၢခဲမ့ၢ်ဆုၣ်တဘၣ်ဟးလၢတၢ်ယၤနီတဂၤဘၣ်. ယကအိၣ်သကီးဒီးသုတစးဖိ ဒီးဖဲန့ၣ်အခါ အမၤလဲၣ်တဲဘၣ်ပုၤကညီဒီးလၢမ့ၢ်ဆုၣ်ထီၣ်န့ၣ် ဒ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဆါကတီၢ်အသိး ထံၣ်လိာ်အိၣ်သကီးဝဲဒီးတဲပုးဝဲလၢအလီၤမၢ်အဂ့ၢ်အကျိ အခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိတဆီဘၣ်တဆီ တုၤလၢအဟဲက့ၤတုၤလၢအလီၤတစု ဒီးဒုးန့ၣ်ပုးစ့ၢ်ကီးဝဲလၢအစုဒုကိာ် ဒီးမလိာ်က့ၤအဖိအလံၤတၢ်လၢခွံၣ်န့ၣ်သုတဘၣ်ကွဲတခွဲဘၣ်. တၢ်လၢထံလၢခိစ့ၢ်ကီးသုတဘၣ်အိၣ်ယုၢ် အီၤယုၢ်အီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. သုမ့ၢ်သါကအိၣ်ယုၢ်အီၤန့ၣ် အိၣ်တခါဝံဒီးပံၣ်သုယါထီၣ်မ့ၢ်ကိာ်လိာ်တလိာ် ဒီးထုက

ဖဉ်အီလော, “အအံယအိဉ်နာလခိတခါဝံဒီး ယကအိဉ်ကဒီးနာလထံတခါအယိ ခဲအံ နနိးလ (ခုး) တလီၢ် ဒီးအီအီဒီးထံတခါဒီးတဲအီနနိးစ့ၢ်ကီးလထံတကျိလံန့ၣ်လီၤ. ယအိဉ်နာအံ နသုတအုးနသုတယီ, သုတ လီၤမူသုတလီၤမံၤ, သုတဘဉ်ဘာ သုတဘဉ်ကျိလံဘဉ်န့ၣ်လီၤ.”

ပမံၤပပုၤလပုၤတဖဉ်အိဉ်တ့ၢ်ဝဲဒီးအတၢ်ဒုဉ်တၢ်ထုတဖဉ် ဒီးမလိာ်သိဉ်လိတ့ၢ်ဝဲအဖိအလံတဖဉ် န် သိးဖိလံသ့ၣ်တဖဉ်ကသုပာ်ကဲ ဒီးစိာ်မူစိာ်ကဲအီတစါဘဉ်တစါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပမံၤအိဉ်ဒီးတၢ်ဒိကနဉ်ပမံၤပ ပုၤအတၢ်သိဉ်လိန့ၣ်ယုၤပုၤတဖဉ်န့ၣ် ပကပုၤဖျဲးဒီးတၢ်ကီတၢ်ခဲသ့ၣ်တဖဉ်တီနံန့ၣ်လီၤ. ■

ထီထံထီကီၢ်

နိဒိဉ်

၁. ထံတက့ၣ်ပပုၤမုာ်ကျါ ကီၢ်ကနာပပုၤမုာ်ကျါ
 စ့ၢ်စ့ၢ်ဘံစ့ၢ်ညါထုးဆါ
 စ့ၢ်ညါဘံစ့ၢ်စ့ၢ်ထုးဆါ
 သ့ၣ်ဒုဒိဉ်နယီၤမုာ်ကျါ
 တၢ်သံက့ၣ်သံတမုာ်လော
 တၢ်လောကုၤန့ၣ်မုာ်တၢ်လောအ
 ရ့ဒိဉ်မး. ကုၤမုာ်အိဉ်လောကီၢ်တ
 ဘ့ၣ်အပူၤန့ၣ် ပလဲၤဟးလောအပူၤ
 တၢ်ခဉ်, ကလံဆံ့, ထိဉ်ဖိပူၤသ
 ယုၤ, ထံဆံ့ ဒီးဒုဉ်ဖိညဉ်ဖိအိဉ်
 အါမးအယိတၢ်မုာ်ဒိဉ်မးန့ၣ်လီၤ.

၂. ထံလောနာယလောနာယ
 ကီၢ်လောနာယလောနာယ
 သ့ၣ်စ့ၢ်စ့ၢ်ဖိလဲၤဝါဝါ
 ဝဉ်စ့ၢ်စ့ၢ်ဖိလဲၤဝါဝါ
 ဖးလဲၤခဲးလဲၤညါဖး
 ယသးမိဉ်လူၤဒုဉ်တၢ်နာ
 တၢ်လောထံကွာ်စိး ကစါသ့ၣ်
 ဒိဉ်ဝဉ်ထီ အိဉ်အလီၢ်န့ၣ် ပထံဉ်
 ဘဉ်သံဉ်ဖိဖိမဲထီဉ်, ကွဲကနဲ,
 န့ဆဉ်တၢ်ဘဉ်တ့အိဉ်လောအပူၤ
 အယိမုာ်တၢ်ယံတၢ်လောဒီးတၢ်မုာ်
 တၢ်ခဉ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၃. ထံလောအူပုၤလောအူပု
 ကီၢ်လောအူပုလောအူပု
 ထံလောအူပုယုၤရ့ရ့
 ကီၢ်လောအူပုယုၤရ့ရ့
 ယုၤယုၤမုာ်တုၤဟံဉ်ကိာ်ဒု
 အိဉ်လောမုာ်လောပုၤအးကုၤ
 ပုၤဒိဉ်ထီဉ်လောကစါကလိ,
 ကနာခိဉ် ကနာထံးတဖဉ် န့ၣ်က
 ဘဉ်သါဘဉ်ကလံဆံ့, အီဘဉ်
 ထံ, အိဉ်ဘဉ်တၢ်ဒီး, တၢ်ဒုဉ်,
 တၢ်ပျီၤလောတဘဉ်ဒီးကကသံဉ်
 အယိအိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချ့ ကာမုာ်ကောပုၤ
 အါမးလီၤ.

၄. ထံလောပျီဉ်ပျီလောပျီဉ်ပျီ
 ကီၢ်လောပျီဉ်ပျီလောပျီဉ်ပျီ
 ကျဲဉ်ဆိတဖိကျဲဘုဉ်ဘီ
 ကျဲဘုဉ်တဖိကျဲဉ်ဖိဘီ
 အိဉ်လံာ်ထံထံအိဉ်လံာ်တီ
 အိဉ်တုၤချဉ်စဲသယံဖိ
 ပအိဉ်လောကစါကျါ ပမာ
 အိဉ်ခုး, ထူအိဉ်စံာ်, ပအိဉ်ဘဉ်
 တၢ်ဒီးတၢ်လဉ်, ဒုဉ်ဖိညဉ်ဖိ, ပ
 မုာ်ခပအိဉ်ဘဉ်စဲးအိဉ်ဘဉ်စိး မုာ်
 တၢ်မုာ်ကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

၅. ထံလောမူသုလောမူသု
 ကီၢ်လောမူသုလောမူသု
 ဘဲသုသုလီၤယုၤစိာ်ပူၤ
 ဘဲဂီၤသုလီၤယုၤစိာ်ပူၤ
 မုာ်ယါတၢ်စဲလီၤလောမူ
 မုာ်ဖိဝါကွဲကီၢ်တၢ်ဘူး
 ပုၤသးပုၤတဖဉ်ဖးအိဉ်ခုးဒီး
 သ့ၣ်လီၤဘဲအ ထူဉ် လောကဒုးကဲ
 ထီဉ်ဝဲလုဉ်ဖိနဲဖိဒီး ထါန့ၣ်ဝဲတၢ်
 ကူတၢ်သိး ဒီးကိးဝဲလော ကညီကူ
 ကတုၤမုာ်မဆါတနံအံၤန့ၣ်လီၤ.

၆. ထံလောယုၤအုလောယုၤအု
 ကီၢ်လောယုၤအုလောယုၤအု
 အိဉ်သဘျုဉ်သံကံးဒီးဒု
 အိဉ်တၢ်ယါသံကံးဒီးဒု
 ဖိရံဉ်ခိဉ်အုရံဉ်မိကုၤ
 အိဉ်လောကီၢ်ဆါကီၢ်မုာ်ကုၤ
 ပုၤသးပုၤလောပုၤန့ၣ်အိဉ်
 ဒီးတၢ်အိဉ်တၢ်ကွဲ တၢ်ယူတၢ်ဖိး
 ဒီးအဝဲသ့ၣ်လီၤသဘျုဉ်မုာ်ဂုၤ,
 ဒုးအိဉ်လိာ်အသးကဒဲကဒဲ တ
 ဆါအိဉ် လဲအိဉ်ဝဲဘဉ်. အိဉ်သ
 ကိးဝဲလောတၢ်အိဉ်တၢ်ကွဲအပူၤဒ်
 သိးသိးလီၤ. ■

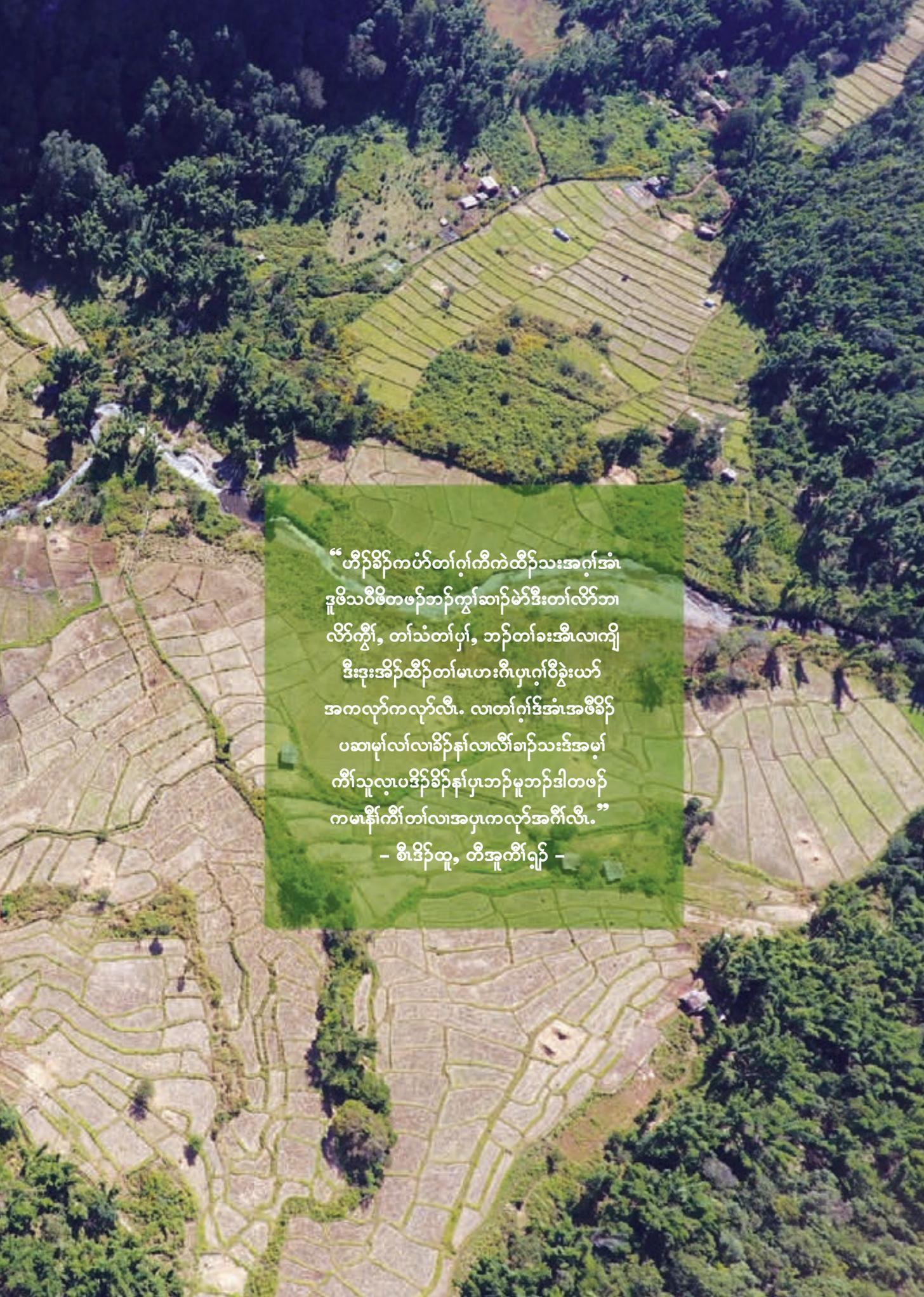
သနူဆဲးလၢကိုတၢ်ပညိၣ်

ပျၢ်တံသိ (လူသိဖိဒု)

- ၁. ကညိဖိအတၢ်စံၣ်စိ
လီၤစၢမ့ၢ်ပျၢ်တံကတိ
ပျၢ်စိလဲၤပျၢ်တံစိဟဲ
တုၤလီၤလၢပစိပဝဲ
ကညိသနူဒီးဆဲးလၢ
ဂ့ၢ်စိခိတုၤလီၤထီၣ်ဘး
သနူဆဲးလၢမ့ၢ်လီၤမၢ်
ပပျၢ်ကလုာ်ကလီၤမၢ်
ကဟးဆဲးဒိတဲာ်တဂ့ၢ်
ကၢယၢ်ကညိဖိလုၢ်ပျၢ်.
- ၂. ဒ်ပမ့ၢ်ဝဲပျၢ်ကိဖိ
လၢသနူဆဲးလၢအကိ
တၢ်ကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့တဖၣ်
ကျဲးစးမၤလိတီၢ်န့ၢ်ယၢ်
တၢ်ဟံးယၢ်သနူဆဲးလၢ
ထီၣ်ဘိကစဲဘူးပသး
ကျဲးစးဖျိးစိဝဲကိးဂၤ
ဒ်သရၣ်သိၣ်လိန့ၣ်ပျၢ်
တီၢ်ထံမၤလိတုၤထီၣ်ဘး
ကဲဘျုးလၢကလုာ်ခၢၣ်စး.
- ၃. ပဝဲသနူဆဲးလၢကိ
အတၢ်တီၢ်ကျဲးအိၣ်အါဘိ
တၢ်သ့စုခိၣ်ဘၣ်တဖၣ်
မ့ၢ်ပျၢ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်
လုၢ်ဘဲထါတၢ်ထွဲဒီးကး
ဒုသံကျံမၤလုၢ်အုၣ်ထါ
တၢ်ကုၣ်သ့အံၤအိၣ်အါမး
တကြးလၢပမၤလီၤမၢ်
စၢသ့ၣ်သိကညိသးစၢ်
မၤလိသ့ပသးကိးဂၤ.

- ၄. ဟီၣ်ခိၣ်တရံးဒ်ဒိၣ်ကွံာ်
တၢ်လဲလိာ်ဝဲချၢသဒဲး
မ့ၢ်အိၣ်မံခုတဟ်သး
ကအိၣ်လီၤတဲာ်တၢ်ခံဒး
တၢ်ထူးတီၤဒိၣ်တၢ်ကုၣ်သ့
ပျၢ်စိလဲၤလၢထုတန့ၢ်
မ့တမ့ၢ်လၢတၢ်ကျဲးစး
ဟီၣ်ယၢ်န့ၢ်ကတုၤန့ၢ်လၢ
ပဝဲကိဖိပျၢ်သးစၢ်
ပလီၤပသးထံထံဆး.
- ၅. ပကီၢ်မ့ၢ်ထံမုယုၤဆံ့
သံၣ်ဖိန့ၢ်မုကလံၤသ့
ထီၣ်လံၣ်ကမဲၤသယုၢ်မး
မ့ၢ်ကီၢ်လၢမၤမ့ၢ်ပသး
တၢ်လုၢ်ဒီးတၢ်ဒုတၢ်ဒိ
လၢပျဲဒီးသ့ၣ်ဒိၣ်ဝဲထီ
န့ၢ်ဆၢၣ်သ့ၣ်ဝဲသံၣ်ဒီးဖိ
ကဲဘျုးလၢကသံၣ်ကသိ
ပထံကီၢ်လၢပျဲထူးတီၤ
ကြးသံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤကွၢ်အိၣ်.
- ၆. ပကီၢ်မ့ၢ်ယံလၢထူးတီၤ
ကလုာ်ဂၤမဲာ်ဘၣ်သးလီ
ပမ့ၢ်တဟံးကၢကျၢအိၣ်
ယံာ်ယံာ်ကလီၤမၢ်ကလီ
ဆၢကတီၢ်မ့ၢ်တုၤအိၣ်သ့
ဟူးဂဲၤကျဲးစးကစုဒု
ကျဲးစးဆၢထၢၣ်ထီၣ်သကြီ
မ့ၢ်သ့မၤထီၣ်န့ၢ်ပျၢ်မိၣ်
ကိဖိလၢသနူဆဲးလၢ
ဂ့ၢ်ပတီၢ်ထံဒီးဟ်သး.

- ၇. ထံဂ့ၢ်ကီၢ်ဂၤဂ့ၢ်ပသိ
အိၣ်ကုာ်အိၣ်ပျဲဘိၣ်ဒီးညိ
ထီၣ်သကြီပျၢ်ကန့ၢ်ဂီၢ်
ဒိၣ်ဆံးပြီသ့ၣ်ကျဲးစးနီၣ်
ဟီၣ်ခိၣ်ကသ့ၣ်ညါကညိဖိ
သုဘၣ်ကဲထီၣ်ပျဲဖျိးစိ
အိၣ်ဒီးလုၢ်လၢဒိတဲာ်ဂ့ၢ်
ကုၣ်သ့သးဆးဒီးလုၢ်ပျၢ်
ပဘျုးပတီၢ်ကဂ့ၢ်ဂီၢ်
ဘၣ်ကျဲးစးသကိးနီၣ်နီၣ်.
- ၈. ကိဖိလၢသနူဆဲးလၢ
တီၢ်နီၣ်အိၣ်ပလီၤပသး
တၢ်တီၢ်ပညိၣ်အိၣ်ဒီးပျၢ်
မ့ၢ်ကလုာ်သ့တလီၤမၢ်
ပလံာ်ပလံာ်ဒီးပကိၣ်
ကွဲးဖးမၤလိအိၣ်ထီဘိ
ပခိၣ်ယၢ်န့ၢ်ဆၢၣ်အိၣ်ယၢ်
ဒိသဒးမၤဂ့ၢ်ထီၣ်စၢ
မ့ၢ်တကျဲးစးတမၤစၢ
တၢ်ဝဲတၢ်ကၢ်တမၤန့ၢ်.
- ၉. မ့ၢ်ပျၢ်မိၢ်ပၢ်ဒိၣ်လၢပျၢ်
မၤလုၢ်အုၣ်ထါသယုၢ်ကျၢ
ကိၣ်သိၣ်ပိၤကုၢ်မ့ၢ်သိၣ်ဆၢ
ကွဲးဒီးစ့ၢ်စ့ၢ်သိၣ်ယဲၤယၢ်
တန့ၢ်ကုၣ်သိတုၢ်ကျဲ ကျဲ
မ့ၢ်သယုၢ်ဆၢသးမးလ့
သံကျံတၢ်ဒုသ့ၣ်တဖၣ်
မ့ၢ်ပတၢ်ဆဲးပတၢ်လၢ
ပတၢ်လုၢ်ပျဲဒိၣ်တဖၣ်
ကစိာ်ခိတုၤမ့ၢ်တုၤလၢ.



“ဟိုၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကဲထီၣ်သးအဂ့ၢ်အံၤ
ဒူဖိသဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးတၢ်လိာ်ဘၢ
လိာ်ကွၢ်, တၢ်သံတၢ်ပှၢ်, ဘၣ်တၢ်ခးအီၤလၢကျိ
ဒီးဒူးခိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤဟးဂီၤပှၢ်ဂီၤခွဲးယာ်
အကလုာ်ကလုာ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအဖိခိၣ်
ပဆၢမုာ်လၢလၢခိၣ်န့ၢ်လၢလီၢ်ခၢၣ်သးဒ်အမ့ၢ်
ကီၢ်သူလုၤပဒိၣ်ခိၣ်န့ၢ်ပှၢ်ဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်
ကမၤနီၢ်ကီၢ်တၢ်လၢအပှၢ်ကလုာ်အဂီၢ်လီၤ.”

- စီၤဒိၣ်ထူ, တီၤအူကီၢ်ရှၢ် -